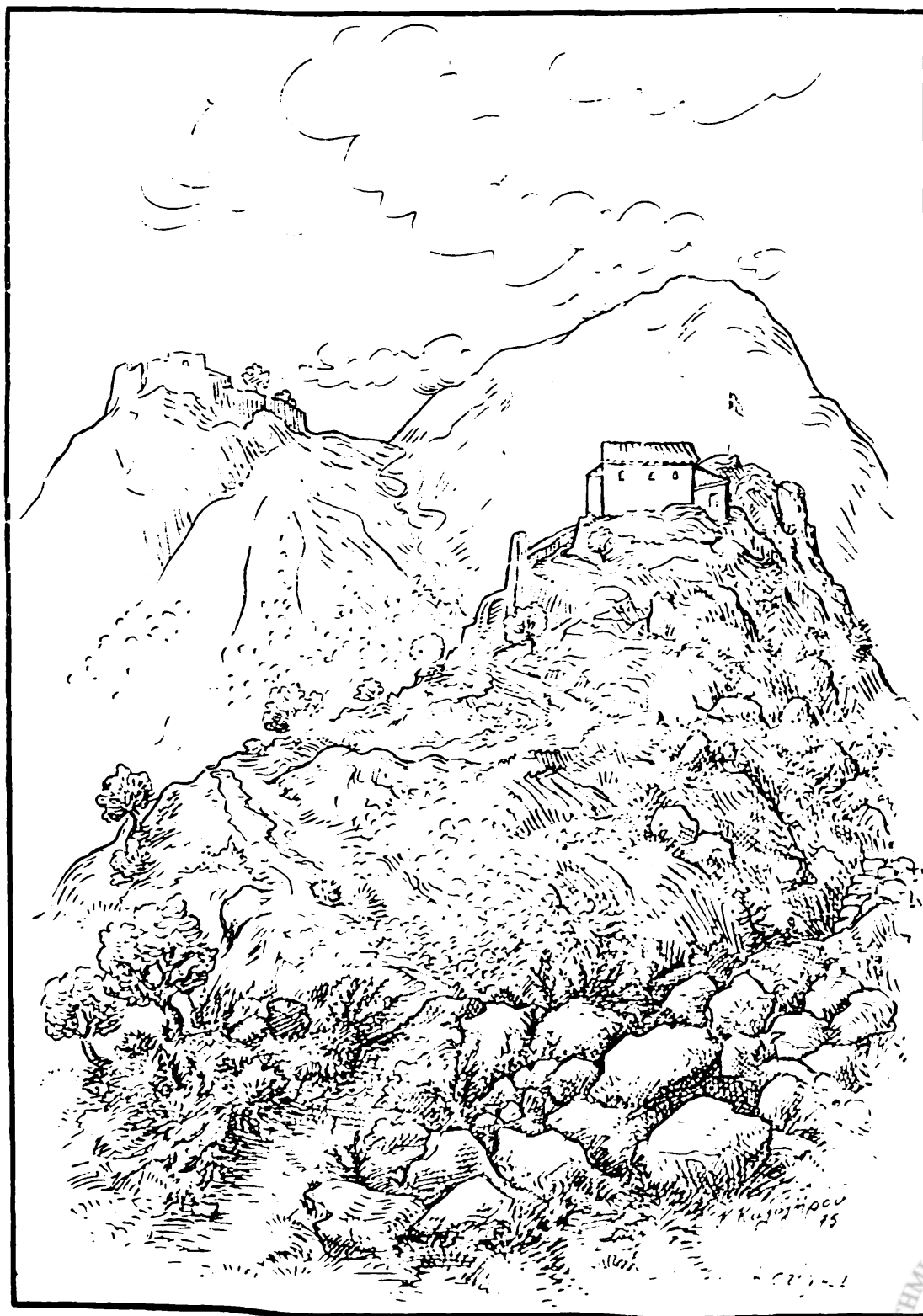

"ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ,"

ΔΕΛΤΙΟΝ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΣ ΕΝΗΜΕΡΩΣΕΩΣ

ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ ΟΜΩΝΥΜΟΥ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΕΤΟΣ Θ'	ΤΕΥΧ. 74 - 75	ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ - ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 1982	Γραφεία: 'Οδός Μαυρομιχάλη 7—Τ. 143 Τηλ. 36.21.651 — 65.99.783
---------	------------------	--------------------------------	---

ΑΘΗΝΑ 1982

ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ
(ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΟ ΚΟΜΙΤΑΤΟ)
1906

ΠΑΝΑΓ. ΔΑΓΚΛΗΣ
Υπορχηγός Γενικού Επιτελείου
Πρόεδρος
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΟΥΜΑΣ
Γεν. Διευθυντής ΣΠΑΠ
Σ. ΣΠΥΡΟΜΙΛΙΟΣ
Αρχηγός Χειμάρρας
ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΜΕΛΑΣ
Ανθυπίαρχος
ΧΑΡ. ΛΙΑΜΠΗΣ
Ανθυποπλοίαρχος
ΧΡ. ΧΡΗΣΤΟΒΑΣΙΛΗΣ
Λόγιος
ΜΙΛΤ. ΠΑΝΤΑΖΗΣ
Υφηγητής Πανεπιστημίου
ΧΡ. ΧΡΟΝΗΣ
Υπολοχαγός Οικονομικού
ΠΕΡ. ΚΑΡΑΠΑΝΟΣ
Δικηγόρος
ΧΡ. ΜΑΛΑΜΟΣ
Ταγματάρχης Μηχανικού
ΓΕΩΡΓ. ΓΑΓΑΡΗΣ
Δημοσιογράφος
ΑΥΓ. ΑΒΕΡΩΦ
Πολιτευτής

ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ
(ΑΝΑΣΥΣΤΑΣΙΣ)
1934

Επίτιμος Πρόεδρος
ΙΩΑΝΝΗΣ ΤΡΙΚΚΑΛΙΝΟΣ
Ομότιμος Καθηγητής
του Πανεπιστημίου Αθηνών
Ακαδημαϊκός

ΔΙΑΤΕΛΕΣΙΑΝΤΕΣ ΠΡΟΕΔΡΟΙ

ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΒΛΑΧΟΣ
Ο από Ιωαννίνων Αρχιεπίσκοπος
Αθηνών και πάσης Ελλάδος
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΟΥΜΑΣ
Γεν. Διευθυντής ΣΠΑΠ
ΑΝΤΩΝΙΟΣ Κ. ΠΑΛΗΣ
Στρατηγός
ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ Μ. ΜΕΛΑΣ
Στρατηγός
ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΜΠΑΛΑΝΟΣ
Ακαδημαϊκός
ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΚΑΛΛΙΑΦΑΣ
Καθηγητής Πανεπιστημίου
ΙΩΑΝΝΗΣ ΤΡΙΚΚΑΛΙΝΟΣ
Ακαδημαϊκός
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΒΑΒΑΡΕΤΟΣ
Δικηγόρος - Δημοσιογράφος

“ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ.,
ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ ΟΜΩΝΥΜΟΥ
ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΙΣΤΟΡΙΑ - ΛΟΓΟΓΡΑΦΙΑ - ΧΡΟΝΟΓΡΑΦΙΑ - ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΒΡΑΒΕΙΟΝ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

ΓΡΑΦΕΙΑ: ΑΘΗΝΑΙ, ὁδὸς Μαυρομιχάλη 7

Τ. 143 — Τηλ. 36.21.651

Υπεύθυνος σύμφωνα με τὸ Νόμο:

ΑΛΕΞ. Χ. ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΣ

Ἀγία Παρασκευή Ἀττικῆς - Τερψιθέας 64
Τηλ. 6599.783

Τυπογραφεῖον:

Γ. ΜΠΡΟΥΖΙΩΤΗΣ — Γ. ΚΑΤΣΑΡΟΣ

Κωλέττη 4 — Τηλ. 36.03.820

Τυπώνεται σὲ 3.000 ἀντίτυπα καὶ ἀποστέλλεται στὰ Μέλη καὶ τοὺς Ἀκροατάς. Ἐτησίᾳ συνδρομὴ Δρχ. 500.

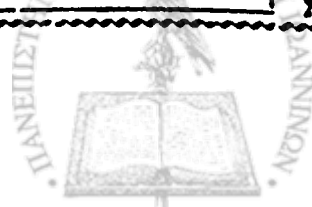

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

	Σελ.
Πρόσκληση γιὰ ὁμιλία	1
Βιογραφικὰ ὁμιλητῇ	2
Ἀλεξ. Χ. Μαρμπούλου. «Πόθεν» ἡ λέξη Κούγκι	3
Λέοντ. Ι. Μελά. Ἐνας γάμος τὸ 1814 στὰ Γιάννινα	4
Μιχ. Κ. Πετροχειλίου. Ἄλλες ἀπεικονίσεις	13
α.χ.μ. Γύρω ἀπὸ μιὰ εἰκόνα	17
Ἀλεξ. Χ. Μαρμπούλου. Βίοι παράλληλοι. Ἀναστάσιος Σακελλάριος — Μιλτ. Πανταζῆς	19
Τῆς Συντάξεως. Ἡπειρωτικὴ Πνευματικὴ Ζωὴ καὶ Κίνησις	32
Ἐκκλήσις γιὰ τὸ Ἰδρυμα Σπαστικῶν Παιδιῶν Ἡπείρου	37
Θρύψαλα πατρικῶν παραδόσεων	39
Ἐσωτερικὴ Ζωὴ καὶ Κίνησις	47

Η ΕΙΚΟΝΑ ΤΟΥ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ

Κώστα Καλογήρου: Τὸ Κούγκι.
Γ. Δουρδούφη — Διακοσμητικά.

"ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ"

ΔΕΛΤΙΟΝ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΣ ΕΝΗΜΕΡΩΣΕΩΣ

ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ ΟΜΩΝΥΜΟΥ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΕΤΟΣ Θ'	ΤΕΥΧ. 74 • 75	ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ — ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 1982	Γραφεία: 'Οδός Μαυρομικάλῃ 7—Τ. 143 Τηλ. 36.21.651 — 65.99.783
---------	------------------	--------------------------------	---

ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ
ΕΡΛΑΒΕΙΟΝ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ
ΙΔΡΥΣΙΣ 1906 • ΑΝΑΣΤΑΣΙΣ 1934
ΕΙΣΔΟΧΗ "ΦΙΛΩΝ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ.. 1976
ΟΔΟΣ ΜΑΥΡΟΜΙΚΑΛῃ 7 • ΑΘΗΝΑΙ Τ. 143
ΤΗΛ. 3621.651 — 6599.783

ΠΡΟΚΛΗΣΙΣ

Ἡ «Ἡπειρωτικὴ Ἑταιρεία» ὀργανώνει τὴν 15ην Δεκεμβρίου 1982, ἡμέραν Τετάρτην καὶ ὥραν 7.30 μ.μ. εἰς τὴν μεγάλην αἴθουσαν τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας, Ἐλευθ. Βενιζέλου 22 — Ὀμήρου, τὴν δευτέραν κατὰ σειρὰν πνευματικὴν ἐκδήλωσιν τῆς περιόδου 1882—83.

Κατ' αὐτὴν μετ' εἰσῆγησιν τοῦ Προέδρου θὰ ὁμιλήσῃ ὁ κ. Ἑ μ μ α ν ο υ ῆ λ Π ρ ω τ ο ψ ᾶ λ τ η ς, Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου μέ θέμα :

Σ ο ὕ λ ι — Σ ο υ λ ι ῶ τ ε ς .

Παρακαλοῦμεν ὅπως εὐαρεστηθῇτε νὰ τιμήσετε τὴν Ἡπειρωτικὴν ἐκδήλωσιν μέ τὴν παρουσίαν σας.

ΕΙΣΟΔΟΣ ΕΛΕΥΘΕΡΑ.

Ὁ Πρόεδρος
ΑΛΕΞ. Χ. ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΣ

Ὁ Γεν. Γραμματεὺς
ΣΤΑΘ. Δ. ΛΑΜΠΡΙΔΗΣ

Ὁ Κοσμήτωρ
ΕΥΘ. ΝΙΚΟΥ

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ Γ. ΠΡΩΤΟΨΑΛΤΗΣ

ΟΜΟΤΙΜΟΣ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ
ΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΑΘΗΝΩΝ

Ἐγεννήθη εἰς τὴν Κάρπαθον τὴν 13 Νοεμβρίου 1909. Ἐσπούδασε φιλολογίαν καὶ ἱστορίαν εἰς τὰ Πανεπιστήμια Ἀθηνῶν καὶ Παρισίων. Διδάκτωρ τῆς Ἱστορίας τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν (1946).

Ἵπηρετήσε εἰς τὴν Ἐθνικὴν Βιβλιοθήκην κατὰ τὰ ἔτη 1928—1935. Τὸ 1935 διωρίσθη κατόπιν διαγωνισμοῦ Γραμματεὺς τῶν Γενικῶν Ἀρχείων τοῦ Κράτους, τῶν ὁποίων ἐχρημάτισε διευθυντὴς ἀπὸ τὸ 1950 μέχρι τὸ 1966. Τὸ 1960 ἐξελέγη ὑφηγητὴς τῆς Νεωτέρας Ἱστορίας εἰς τὴν Φιλοσοφικὴν Σχολὴν τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν.

Τὸ 1966 ἐξελέγη καθηγητὴς τῆς Πολιτικῆς Ἱστορίας τῆς Νεωτέρας Ἑλλάδος εἰς τὴν Πάντειον καὶ τὸ 1969 μετεκλήθη παμψηφεί ὑπὸ τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν εἰς τὴν κενὴν ἑδραν τῆς Ἱστορίας τῆς Νεωτέρας Ἑλλάδος. Παραλλήλως ὑπῆρξε καθηγητὴς τῆς Πολιτικῆς Ἱστορίας εἰς τὴν Σχολὴν Εὐελπίδων καὶ εἰς ἄλλα ἀνώτατα ἰδρύματα.

Ἐλαβε μέρος εἰς ἐπιστημονικὰ Συνέδρια καὶ ἐπιστημονικὰς ἀποστολάς καὶ μετέχει ὡς διοικητικὸν μέλος Ἐπιστημονικῶν Ἑταιρειῶν καὶ Συλλόγων τῶν Ἀθηνῶν, τῆς Δωδεκανήσου καὶ τῆς Καρπάθου.

Ἦσυχολήθη ἰδιαιτέρως εἰς τὴν ἔρευναν τῶν πηγῶν τῆς ἑλληνικῆς ἱστορίας ἐκ τῶν ὁποίων ἐδημοσίευ-

σε πολλὰ ἀνέκδοτα κείμενα. Μεταξὺ αὐτῶν εἶναι τὰ «Ἀπομνημονεύματα Ἀγωνιστῶν τοῦ 21», σειρὰ ἐξ εἰκοσι τόμων, αἱ ἐκδόσεις τῆς «Βιβλιοθήκης τῶν Γενικῶν Ἀρχείων τοῦ Κράτους» τὴν ὁποίαν ἱδρυσεὶν ὅταν ἦτο διευθυντὴς τῶν ΓΑΚ, τὸ Ἱστορικὸ Ἀρχεῖο Ἀλεξάνδρου Μαυροκορδάτου, τοῦ ὁποίου ἐδημοσίευσε ἕως σήμερον πέντε τόμους εἰς τὴν σειρὰν «Μνημεῖον τῆς Ἑλληνικῆς Ἱστορίας» τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν κ.ἄ. Ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν ἐδημοσίευσε μὲ δαπάνες τῆς ὁκτῶ (8) τόμους τοῦ καθηγητοῦ Πρωτοψάλτη.

Τὸ Ἐπιστημονικόν του ἔργον ἀναφέρεται κυρίως εἰς τὴν νεωτέραν ἱστορίαν τῆς Ἑλλάδος καὶ τῶν Βαλκανικῶν λαῶν καὶ ἀνάγεται εἰς τὴν χρονικὴν περίοδον ἀπὸ τοῦ 18 αἰ. μέχρι καὶ τοῦ 20οῦ.

Ἐχει δημοσιεύσει πολλὰς μελέτας αὐτοτελῶς καὶ εἰς ἐπιστημονικὰ περιοδικὰ ὑπὲρ τὰς τριακοσίας. Ἀπὸ τὰ σημαντικώτερα ἐπιστημονικὰ δημοσιεύματά του εἶναι:

Ὁ Γεώργιος Χριστιανὸς GROPIUS καὶ ἡ δρᾶσις του ἐν Ἑλλάδι, Ἀθῆναι 1947 (διδασκ. διατριβή).

Κατακτητικαὶ θλέψεις τῶν Μελι-
(ΣΥΝΕΧΕΙΑ στή σελ. 42)

«Πόθεν» ἡ λέξη «Κούγκι» κι ἄλλα

ΤΟΥ ΑΛΕΞ. Χ. ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΥ

Ἡ περιοχή τοῦ Σουλίου κι ἄλλες τῆς Θεσπρωτίας κατοικοῦνταν ἀπὸ τὸ Μεσαίωνα ὡς τὶς ἡμέρες μας ἀπὸ διγλώσσους πληθυσμούς, πού, μιλοῦσαν ταυτόχρονα ἄρβανίτικα κι ἐλληνικά. Σ' αὐτὰ γὰ προστεθεῖ καὶ τὸ πλῆθος τῶν ἐπιδρομικῶν φύλων, πού τὸ πέρασμά τους ἀφήκε κι αὐτῶν τὰ γλωσσικὰ σημάδια στὶς τοπωνυμίες καὶ τὰ κυριώνυμα.

Κατὰ τὸν Περραιβὸ ἔχομε στὸ 1) Σ ο ὕ λ ι: φ ἄ ρ ε ς Τζαβελάτες, Μποτζαράτες, Δρακάτες, Δαγκλιάτες (Νταγκλιάτες), Κουτζονιάτες, Καραμπινάτες, Μπουτζάτες, Σεάτες, Καλογεράτες, Ζαρμπάτες, Βελιάτες, Θανασιάτες, Κασκαράτες, Τοράτες, Μαντζάτες, Παπαγιαννάτες, Βασιάτες, Τοντάτες, Σαχινάτες, Παλαμάτες, Ματάτες, Μπουσμπάτες.

Στὴν 2) Κ ι ἄ φ α: Ζερβάτες, Νικάτες, Φουτάτες, Παναζάτες.

Στὸν 3) Ἀ θ α ρ ί κ ο: Σαλατάρες, Μπουφάτες, Τζιορίτες.

Στὴ 4) Σ α μ ο ν ί β α: Μπεκάτες, Δαγκλιανάτες, Ἡράτες.

Πέρα ἀπὸ τὸ Τετραχώρι, τὸ Ἐ π τ α χ ῶ ρ ι: εἶχε τὰ ἐξῆς χωριά:

Τσεκούρι, Ἀλποχώρι, Γιαννόλα, Περεχάτες, Βίλια, Κοντάτες, Τσιφλίκι.

Γιὰ τὰ τοπωνύμια αὐτὰ καὶ τὰ 'κ υ ρ ι ῶ ν υ μ α φαίνεται γὰ ἔχουν συμβάλει ὅλες οἱ βαλκανικὲς γλώσσες, καὶ δὲν εἶναι σωστὸ ἐκεῖνο, πού ὑποστήριξε παλιότερα ὁ Π. Φουρίκης (Ἡμερολ. Μ. Ἑλλάδος 1922) ὅτι «...εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ συμπλέγματος τῶν σουλιωτικῶν ὁρέων οὐδεμίαν εὗρισκομεν ἐλληνικὴν τοπωνυμίαν, ἀλλ' ἀπάσας ἄλβανικάς». Ἡ παρά-

θεση δείχνει πὼς ὅχι λίγες εἶναι οἱ ἐλληνικὲς τοπωνυμίες καὶ τὰ κυριώνυμα.

Ἀπὸ τὶς τοπωνυμίες πού ἐξηγοῦνται, νομίζομε, μὲ τὴ βοήθεια τῆς ἄλβανικῆς γλώσσας εἶναι οἱ ἀκόλουθες:

Σ ο ὕ λ—: (ἄρβανίτικα SUL—I) εἶναι μέσο πλεύσεως μικρό, πού κατασκευάζεται ἀπὸ κορμὸ δένδρου ἐσωτερικά σκαμμένον κι ἀκόμα οἱ γνωστὲς κ ο ρ ὕ τ ε ς τῶν ποιμενικῶν καταυλισμῶν. (Βλέπε Ἀλεξ. Χ. Μαρμυρούλου - Ἡπειρος τόμ. Β' 1964), ὅπου καὶ παράθεση διαφόρων ἐκδοχῶν. Βλ. FJALORI I GJUH'E'S SHQIPE. TIRAN'E. 1954.

Εἶναι διάφορο τὸ ἀπὸ τὸ Φουρίκη ὑποστηριζόμενο SHUL—I = πού σημαίνει κορμὸς δέντρου, πάτερον, δοκός, ψηλέας.

Κ ο ὕ γ κ—: (ἄρβανίτ. KUNG) = "Ἅγιο Βῆμα ἢ "Ἅγιο Δῆμα στὴν ὁρθόδοξη ἐκκλησία. FJALORI GJUH'E'S SHQIPE κλπ. KUNG—A = μέρος κλειστὸ τῆς ὁρθόδοξου ἐκκλησίας, ὅπου ὁ ἱερεὺς κάνει τὴ μετάληψη.

KUNGIM = θεία κοινωνία, KUNGOJ = δίνω τὴ θεία μετάληψη. KUNGOHEM = μεταλαμβάνω.

Ἀ θ α ρ ί κ ο' (ἄρβαν. AV'E'R = τόπος ἀνοιχτός, ἀκαλλιέργητος.

Κ ι ἄ φ α' (ἄρβαν. QAF—A) = τράχηλος - λαιμὸς διάσελο.

Β ε τ ε τ ῖ μ α' (ἄρβαν. VET'E' TI-M'E') = ἀστραπή. Βλ. Χριστοφορίδης. Ἀλβανοελληνικὸ Λεξικό. 1904.

Τ ζ α β ἑ λ α' (ἄρβαν. ZHAVEL-I'E') = εἶδος τόξου ἢ ἀκόντιου (ἀκοντιστής. Πρὸβλ. Ἀϊ-Δημήτρης ἔ Τζηρίτης.

ΕΝΑΣ ΓΑΜΟΣ ΤΟ 1814 ΣΤΑ ΓΙΑΝΝΙΝΑ

ΤΟΥ κ. ΛΕΟΝΤ. Ι. ΜΕΛΑ

ΣΗΜ. ΣΥΝΤ.: Δημοσιεύουμε τὸ 6' μέρος τῆς μελέτης τοῦ ἱστορικοῦ συγγραφέα Συνεργάτη μας κ. Λ. Ι. Μελαῖ, ποὺ μᾶς δίνει ἐνδιαφέρουσες σκηνές ἀπὸ τὴν κοινωνικὴ ζωὴ τῶν Ἰωαννίνων τῶν ἀρχῶν τοῦ 19ου αἰῶνα, σὲ μετάφραση ἀπὸ τὸ βιβλίο τοῦ Ἀγγλοῦ περιηγητῆ SMART HUGHES.

—Οἱ σημειώσεις σὲ παρένθεση εἶναι τοῦ κ. Λ. Ι. Μελαῖ.

—Οἱ ὑπότιτλοι ποὺ σπᾶνε τὸ κείμενο εἶναι τῆς Συντάξεως τοῦ Δελτίου καθὼς καὶ οἱ παρατηρήσεις στὸ τέλος τοῦ κειμένου.

Τὸ παρακάτω δὲν εἶναι ἀπὸ ἐνθυμήσεις, γιατί δὲν μποροῦν νὰ εἶναι. Εἶναι ὅμως ἀπὸ περιγραφή τοῦ Ἀγγλοῦ SMART HUGHES, ἀπὸ ἴδια του ἀντίληψη, ὅπως τὸ βιβλίο του «TRAVELS IN SICILY, GREECE AND ALBANIA», ὅπου ἀρκετὰ διεξοδικὰ καὶ μὲ ζωντάνια ἀνεφέρει γιὰ τὸ ψίκι καὶ τὸ γάμο, ποὺ τὸν εἶχαν ἐντυπωσιάσει, τοῦ προπάππου μου Ἰωάννου Λ. Μελαῖ μὲ τὴν Εὐχημία Μιχ. Μίσιου, καὶ ποὺ εἶχε γίνεῖ στὰ Γιάννινα στὶς 5 Φεβρουαρίου 1814 καὶ κράτησε τρεῖς μέρες. Στὸ βιβλίο μου «Μιὰ οἰκογένεια — Μιὰ ἱστορία» στὶς σ. 394—400 ἀναφέρω σὲ μετάφραση ὅσα ἀναγράφει ὁ S. HUGHES καὶ

εἶναι πολὺ ἐνδιαφέροντα. Ἀπὸ αὐτὰ θὰ παραθέσω ὀλίγα.

«Ὁ φίλος μας κ. C. R. COCKE-RELL μᾶς ἐγκατέλειψε πολλές μέρες πρὶν λάβωμε τὴν εὐκαιρίαν νὰ παρευρεθοῦμε σὲ πολλές ἐνδιαφέρουσες σκηνές...

..Μιὰ ἀπ' αὐτὲς (τὶς ἐνδιαφέρουσες καὶ περίεργες σκηνές) ἦταν ἡ γαμήλια γιορτὴ τοῦ Τζιοθά-νη Μελαῖ, ποὺ ἦταν ἓνας νέος Ἑλληνας ἔμπορος, ἓνας ἀπὸ τὰ καλύτερα μορφωμένα, ἀπὸ τὰ πιὸ εὐφυῆ καὶ τὰ πιὸ εὐϋπόληπτα πρόσωπα τῆς πόλεως Ἰωαννίνων.

Μιὰ νυχτερινὴ γαμήλια πομπή⁽¹⁾

Ἦταν Σαββατόβραδο, ὅταν πήγαμε μὲ τὸν κύριο Νικολό (τὸν μεγαλύτερο γιὸ τοῦ Ἀνασ. Ἀργύρη Βρετοῦ, στὸ σπίτι τοῦ ὁποῦ ἐφιλοξενεῖτο ὁ HUGHES, ὅπου προηγούμενα εἶχε φιλοξενηθεῖ καὶ ὁ λόρδος Βύρων, κι' ὁ HOBHOUSE) γιὰ νὰ δοῦμε τὴ νυχτερινὴ γαμήλια πομπή, ποὺ πάντοτε ἀκολουθεῖ ὁ γαμπρός, ὅταν συνοδεύει τὴ μνηστὴ τοῦ ἀπὸ τὸ πατρικὸ τῆς σπίτι στὸ δικό του. Τὴν πομπή (ἡ πομπή ἔκανε τὴ διαδρομὴ ἀπὸ τὸ σπίτι τοῦ Μελαῖ, ποὺ ἦταν τότε στὸ Σαραϊ - Μαχαλαῖ — σήμερὰ ὁδὸς Παύλου Μελαῖ — καὶ διὰ τῆς ὁδοῦ Ἀνεξαρτησίας στὸ σπίτι τοῦ Μιχ. Μίσιου ὁ-

που εἶναι καὶ σήμερα τὸ παλιὸ ἀρχοντικό, πίσω ἀπὸ τὴ Ζωσιμαία Σχολή) αὐτὴ ἀποτελοῦσαν ἑκατὸ πρόσωπα, τὰ καλύτερα τῆς κοινωνίας τῶν Ἰωαννίνων, τὴν ἀκολουθοῦσε δὲ ἓνα πλῆθος ποὺ κρατοῦσε πυρσοὺς μὲ τὴ συνοδεία μιᾶς μπάντας μουσικῆς. Ἀφοῦ παρέλαβε τὴ νύφη, ἡ πομπὴ ἐπέστρεφε. Στὴν πομπὴ τώρα προστέθηκε ἄλλος τόσος ἀριθμὸς κυριῶν, ποὺ ἀπέδιδαν κατὰ ἓνα τρόπο μιὰ φιλοφροσύνη στὴ νύφη. Τὶς κυρίες ἀκολουθοῦσαν οἱ ὑπηρέτριές τους, πολλὰς ἀπὸ τὶς ὁποῖες κρατοῦσαν στὰ χέρια τους νήπια, ποὺ ἦταν θαυμάσια ντυμένα καὶ στολισμένα. Ἡ μικρὴ νύφη, ποὺ φαινόταν πολὺ νέα (οὔτε δώδεκα ἐτῶν) θάδιδε ἀργὰ καὶ μὲ καταφανῶς διστακτικὰ θήματα, σύμφωνα πρὸς τὸ ἔθιμο κι ἀπὸ κάθε πλευρὰ ὑποστηριζόταν ἀπὸ μιὰ κυρία ὅπως κι ἀπὸ πίσω. Στούς δρόμους ἦταν πλῆθος ἀπὸ κόσμος κι ὅταν ἔφθασαν στὸ σπίτι τοῦ κ. Μελά, αὐτὸς ἔρριξε ἀπὸ τὴν ἐξώθυρα πολλὰς χοῦφτες χρήματα στὸ πλῆθος, αὐτὸ ποὺ ἀναφέραμε. Ἐδῶ συστηθήκαμε μόνοι μας στὸν κ. Μελά, ὁ ὁποῖος μὲ μεγάλη εὐγένεια διέταξε τὴ μπάντα τῆς μουσικῆς νὰ μᾶς συνοδεύσει πίσω στὴν κατοικία μας.

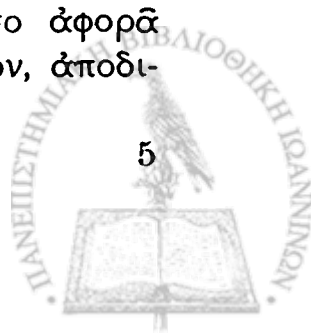
Τὴν ἄλλη μέρα, ποὺ ἦταν Κυριακή, ἀντιληφθήκαμε, πῶς ὁ Μητροπολίτης Ἰωαννίνων (ὁ Γαβριήλ, θεῖος τῆς πολυθρύλητης Κυρὰ Φροσύνης (1810 ἕως 1826) ἀνέμενε στὸ σπίτι τοῦ κυρίου Μελά γιὰ νὰ στεφανώσῃ τὸ καινούργιο ζευγάρι, ν' ἀνάψῃ τὶς λαμπάδες ν' ἀλλάξῃ τὰ δακτυλίδια καὶ νὰ κάνει ὅλες τὶς

λοιπὰς ἀνιαρὰς ἐθιμοτυπίες ἑνὸς ἑλληνικοῦ γάμου. Ἡ συμπλήρωση τῶν τυπικῶν τοῦ γάμου καὶ ἡ λήξη γενικὰ τοῦ μυστηρίου παρατάθηκε ὥς τὴν τρίτη ἡμέρα τῶν τελετῶν.

Τὸ «ζιαφέτι» τοῦ Γάμου καὶ ἡ ἀνισότητα τῶν δύο φύλων.⁽²⁾ Σκηνερὲς κρίσεις τοῦ Ἑγγύου περιγνητῆ.

Κατὰ τὴν ἡμέρα αὐτὴ δόθηκε μιὰ μεγάλη γαμήλια διασκέδαση, ὅπως συνηθίζεται καὶ σ' ὅλη τὴ διάρκεια ἦταν καλεσμένοι ὅλοι οἱ ἰδιαιτέροι φίλοι καὶ σχετικοὶ τῆς νύφης καὶ τοῦ γαμπροῦ. Τὰ βράδυ διαβιβάσαμε τὰ συγχαρητήριά μας στὸν κύριο Μελά μ' ἓναν ὑπαινιγμό, πῶς «ἂν δὲν θὰ τοῦ ἦταν δυσάρεστο, θὰ θέλαμε νὰ τὸν συγχαροῦμε προσωπικὰ γιὰ τοὺς γάμους του».

Αὐτό, ὅπως εἶχαμε προβλέψει, θεωρήθηκε σὰ φιλοφρόνηση. Ἡ μπάντα τῆς μουσικῆς στάλθηκε νὰ μᾶς προῦπανθήσῃ στὸ σπίτι μας κι ὁ οἰκοδεσπότης ἀνέμενε νὰ μᾶς ὑποδεχθεῖ στὴν ἐξώθυρα τοῦ δικοῦ του, ἀπ' ὅπου μᾶς ὁδήγησε στὴν ἐορταστικὴ αἴθουσα καὶ μᾶς σύστησε στοὺς ξένους του, ἐννοῶ τὸ ἀρσενικὸ φύλο, γιὰτὶ ὅπως σημειώθηκε σ' ἄλλο κεφάλαιο, στὴ χώρα αὐτῇ, ποὺ διέπεται ἀκόμα ἀπὸ ἀπολίτιστα ἔθιμα, τὰ φύλα διασκεδάζουν χωριστὰ στὰ συμπόσια. Ἡ συνήθεια αὐτῇ, περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλη, ἀνακόπτει τὴν πρόοδο ὅσο ἀφορᾷ τὴν λεπτότητα τῶν τρόπων, ἀποδι-

ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΠΙΝΑΚΟΘΗΚΗ

Τὰ Γιάννα (φωτογραφία) «Εσπερος» Λεψίας 13.8.1882.

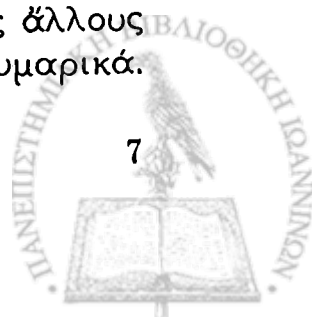
ώκει ἀπὸ τὴν κοινωνία τις διασκεδάσεις, πὺ τίς κάνει πάντως ἀνούσιες καὶ νωθρές καὶ τὸ σπουδαιότερο, ἡ συνήθεια αὐτὴ εἶναι κατὰ τρόπον ἡλίθιον ταπεινωτικὴ ὅσο ἀφορᾷ τὸ ὠραῖο φύλο. Στὴν αἶθουσα λοιπὸν αὐτὴ βρήκαμε τοὺς φίλους τοῦ κ. Μελά σὲ πλήρη εὐωχία, οἱ ὁποῖοι ἔκαναν ἄφθονες σπογδές στὸ καλὸ Θεὸ καὶ τραγουδοῦσαν γαμήλια τραγούδια μὲ τὴ συνοδεία παράφωνης ἁρμονίας ἀπὸ τὰ βιολιά καὶ τίς κιθάρες. Ὅλοι σηκώθηκαν, μέλεις εἰσῆλθαμε, καὶ μᾶς ὑποδέχθηκαν ἐντελῶς ἰδιαίτερα, μᾶς ἔδωσαν δὲ θέσιν στὸ ἄνω μέρος τοῦ διθανιοῦ, στὰ δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ τοῦ κ. ALESSIO (Ἀλέξη Νούτσου), κυβερνήτου τοῦ Ζαγοριοῦ καὶ μεγάλου εὐνοουμένου τοῦ Βεζύρη (Ἀλῆ Πασσᾶ), πὺ ἦταν ὁ κουμπάρος γιὰ τὸ γαμπρό. Στὸ ἀναμεταξύ, δηλαδὴ ἀπὸ τὴν προσέλευσὴ μας ὡς τὴν ὥρα τοῦ δείπνου, κάλεσαν κάποιον γελωτοποιὸ γιὰ νὰ διασκεδάσει τὴ συντροφιά, αὐτὸς δὲ μαζὺ μ' ἓναν κλόουν ἔκαναν ἓνα εἶδος παντομίμας πὺ τὸ κωμικὸ τῆς ἦταν ἀστεῖσμοι καὶ δυνατοὶ κτύποι στὸ κτηνῶδες κεφάλι τοῦ κλόουν, πρᾶγμα πὺ ἐρέθιζε τίς γελοῖες διαθέσεις τῶν θεατῶν.

«Τοάμικος Χορὸς» (3)

Εὐχαριστηθήκαμε περισσότερο μὲ τὰ ἐπόμενα εἶδη διασκεδάσεως, τὰ ὁποῖα συνίσταντο ἀπὸ μιὰ ἐπίδειξη τοῦ ἀλθανικοῦ ἢ ἐθνικοῦ χοροῦ τῶν παλληκαριῶν τῆς Ἀλβανίας, πὺ ἐκτελοῦσαν διάφοροι ἀπὸ

τοὺς ἐπιδέξιους τῆς φρουρᾶς τοῦ Βεζύρη, ὅσοι ἦταν καλεσμένοι στὴ γιορτὴ. Οἱ ἐλιγμοὶ κι' οἱ φιγοῦρες αὐτῆς τῆς ἀσκήσεως χρησίμευσαν γιὰ νὰ ἐπιδείξουν τὴν ἐκπληκτικὴ ἐνεργητικότητα καὶ μυϊκὴ δύναμη αὐτῶν τῶν δυνατῶν ὀρεσίβιων, πὺ, ὅπως κρατοῦσε ὁ ἓνας τὸν ἄλλον ἐλαφρὰ ἀπὸ τὰ χέρια, κινοῦνταν γιὰ ἓνα χρονικὸ διάστημα ἄργά, ἄλλοτε πρὸς τὰ πίσω κι' ἄλλοτε πρὸς τὰ ἐμπρὸς καὶ συνεχίζοντας ἔκαναν γρήγορο γύρο μὲ μιὰ σύντομη κυκλοτερῆ κίνησιν ἀνάλογα μὲ τὸ ρυθμὸ πὺ τοὺς ἔδινε ἡ μουσικὴ κι' οἱ φωνές τῶν ἴδιων θεατῶν, ἐνῶ ὁ πρῶτος ἢ ἀρχηγός, πὺ ἐναλλασσόταν συχνά, ἔκανε ἐκπληκτικὰ πηδήματα καὶ λύγιζε πρὸς τὰ πίσω ὡς ὅττι τὸ κεφάλι τοῦ ἄγγιζε τὸ ἔδαφος καὶ τότε ἀναπηδοῦσε στὸν ἄέρα μ' ἓνα σκίρτημα ἐλαστικὸ σὰν τόξο, ἐνῶ τὰ μακρυὰ τοῦ μαλλιά ἔπεφταν σὰν ἀτίθασα κύματα στοὺς ὤμους τοῦ. Ἀφοῦ τελείωσε αὐτό, ὁ γαμπρὸς μὲ ἀρκετοὺς ἀπὸ τοὺς ξένους τοῦ μιμήθηκαν τὸ παράδειγμα τους μ' ὀλιγώτερη μὲν εὐκινῆσις, ἀλλὰ μὲ πολὺ περισσότερη χάρη καὶ κομψότητα. Ὁ χορὸς θεωρεῖται ἀκόμα ἀπὸ τοὺς σύγχρονους, ὅπως συνέβαινε καὶ στοὺς ἀρχαίους "Ελληνας, ἀναγκαῖο συμπλήρωμα κάθε εὐπατρίδου.

Ὅταν ἀνήγγειλαν τὸ δείπνο καθήσαμε ὅλοι κάτω, ἐκτὸς ἀπὸ τὸ γαμπρό, πὺ ζήτησε συγγνώμη, σ' ἓνα μακρὸ τραπέζι, τὸ ὁποῖο ἦταν ἄφθονα ἐφοδιασμένο μὲ πουλερικά, κυνήγια, πιλάφι, διάφορους ἄλλους δίσκους μὲ φαγητὰ καὶ ζυμαρικά.

Γι' ἀπόδειξη ἐξαιρετικῆς εὐγένειας, ἐκεῖνος πού καθόταν κοντά μας ἔβαζε φαγητό στὰ πιάτα μας, πού πολλές φορές παρουσίαζαν ἕνα ἀνόμοιο ἀνακάτεμα ἀπὸ ψάρι, κρέας καὶ κοτόπουλο καὶ πού, ἐὰν εἶχαμε ὑποχρεωθεῖ νὰ φάγουμε, θὰ ἦταν πιθανὸν τὸ τελευταῖο μας φαγητό.

Παρετήρησα ἕνα ὠραῖο ἀγόρι ἐξ χρόνων τὸ ὁποῖο καθόταν πίσω μου κι' ἔτρωγε μόνο του μὲ λαιμαργία, σὲ σημεῖο, πού μόλις μποροῦσε ν' ἀναπνεύσει. Τὸ μικρὸ φαινόταν τόσο ἀποφασιστικό, ὥστε θ' ἀκολουθοῦσα τὸ παράδειγμά του, ἂν ἔβαζε στὸ πιάτο μου τὸ μισό του φαγητό. Ὁ κ. PARKER, πού συνέβαινε νὰ φταρνίζεται κατὰ τὴ διασκέδαση αὐτή, ἦταν ἐντελῶς ἠλεκτρισμένος ἀπὸ τὶς θορυβώδεις προποσεῖς τῶν προσκαλεσμένων. Αὐτὴ ἡ συνήθεια εἶναι γενικὴ στὴ Νότια Εὐρώπη καὶ φαίνεται πὼς εἶναι κατὰλοιπο μιᾶς πολὺ ἀρχαίας δεισιδαιμονίας. Στὸ ἀναμεταξύ οἱ φιλοξενούμενοι κατέβαζαν ἄφθονα ποτήρια κρασί προπίνοντας στὴν ὑγεία τῆς νύφης καὶ τοῦ γαμπροῦ, τῶν Ἀγγλῶν μυλὸρδων, τοῦ κυρίου Ἀλεξίου Νούτσου κι' ἄλλων.

Τὸ ντοῦ

Καὶ τώρα γινόταν αὐτὸ πού φανταζόμουν πὼς μποροῦσα ν' ἀνακαλύψω, τὴν ἔννοια μερικῶν βακχικῶν ἐκφράσεων τοῦ Ἀνακρέοντος, (Ἀνακρέων ὁ Τήϊος λυρικός ποιητὴς τοῦ βου αἰ. π.Χ. πού ἔζησε στὴν Ἀθήνα στὸν καιρὸ τῶν Πεισιστρα-

τιδῶν κι' ἔγραψε σὲ Ἰωνικὴ διάλεκτο), ἀπὸ τὸν τρόπο πού πίνουν αὐτοὶ οἱ θουνήσιοι Ἕλληνες, πού πολλοὶ ἀπ' αὐτοὺς γέμιζαν δυὸ κι' ἄλλοι ἀκόμα καὶ τρία κύπελλα μὲ κρασί. Τότε σήκωνε ἕνα κύπελλο μὲ τὸ δεξιὸ χέρι, τὸ ἐφόρμοζε στὰ χεῖλη του καὶ ἔχυνε μέσα σ' αὐτὸ τὸ περιεχόμενο ἀπὸ τὰ δύο ἄλλα (κύπελλα) μὲ τὸ ἀριστερὸ χέρι χωρὶς νὰ μετακινεῖ τὸ κύπελλο ἀπὸ τὸ στόμα του ὡς ὅτου ἐξαφανιζόταν ὅλο τὸ ποτό. Αὐτὰ τὰ τριπλὰ γίνονταν δεκτὰ ἀπὸ τὴν ὑπόλοιπη συντροφιά μὲ ἀπεριόριστα χειροκροτήματα.

Γυναικωνίτης - Καθόνες τῶν Ἰωαννίνων

Στὴ διάρκεια τοῦ συμποσίου ὑπῆρχε μεγάλη εὐθυμία καὶ θόρυβος, ὥσπου εἰσῆλθε ὁ κύριος Μελάς γιὰ νὰ μᾶς δώσει τὴ μεγαλύτερη φιλοφρόνηση πού ἦταν δυνατόν, δηλαδή νὰ μᾶς εἰσαγάγει στὸ γυναικωνίτη, ὅπου ἦταν συναιθροισμένες οἱ κυρίες. Περνώντας ἀπὸ τὴ στοά, παρατηρήσαμε πάρα πολλὰ πλούσια ἐπιπλα πού προορίζονταν γιὰ τὴν κρεβάτοκάμαρα καὶ πού ἦταν ἀπὸ πορφυρὸ βελούδο κεντημένο μὲ χρυσό. Αὐτὰ συνοδεύουν πάντοτε τὴ νύφη καὶ τὰ ἐκθέτουν γιὰ νὰ τὰ θαυμάσει τὸ κοινὸ σ' αὐτές τὶς περιστάσεις. Εἶχαμε ἀκούσει πὼς τὰ Γιάννινα ἦταν διάσημα γιὰ τὴν ὁμορφιά καὶ τὰ λεπτὰ χαρακτηριστικὰ τῶν γυναικῶν τους. Καὶ βέβαια δὲν ἀπογοητευθήκαμε, ὅταν μπήκαμε στὸ δια-

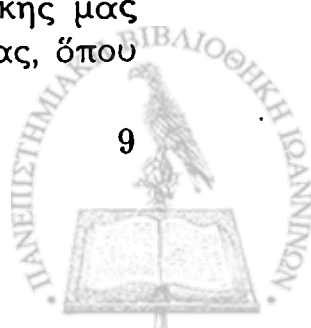
μέρισμα, όπου ήταν συγκεντρωμένες οί πιο γοητευτικές γυναίκες αυτής της πρωτεύουσας. Ήταν καθισμένες σέ σχήμα μεγάλου κύκλου γύρω από την αίθουσα καί μεγαλόπρεπα ντυμένες, όμως ή λάμψη τών ματιών τους έκανε νά ντρέπονται τά κοσμήματα πού σπινθηροβολούσαν στίς πλεξούδες τους. Χωρίς νά τò θέλουμε σκεφθήκαμε πόσο ζώα θά πρέπει νά είναι οί άνθρωποι, πού θά μπορούσαν νά εγκαταλείψουν τή συντροφιά από τέτοια άριστουργήματα έξαιρετικής φύσεως καί νά υποτάσσονται σέ ταπεινές ίκανοποιήσεις παταγωδών άκολασιών! Από τά χαμόγελα καί τούς ψίθυρους πού έκαναν τò γύρο, άντιληφθήκαμε άμέσως πώς ή εμφάνισή μας ξεσήκωσε πολύ τήν περιέργειά τους καί πώς έμείς οί ίδιοι καί κάθε τι από τή φορεσιά μας έγινε άντικείμενο για λεπτομερή εξέταση.

Καθήσαμε στά δεξιά κι' άριστερά της μικρής νύφης πού ήταν μόλις δωδεκάχρονη καί συγκριτικά ήταν τόσο παιδί, ώστε χρειαζόταν μεγάλη δόση φαντασίας για νά τή σκεφθούμε δέσποινα. Ήταν μεγαλόπρεπέστατα ντυμένη κι' ή άξία τών κοσμημάτων με τά όποία ήταν στολισμένη μπορούσαν νά έκτιμηθοῦν σέ δύο χιλιάδες λίρες περίπου (έννοεί λίρες χρυσές Άγγλίας). Μιά γριά παραμάννα, πού ήταν δυνατόν νά χαρακτηριστεί σάν μέλος της οικογένειας, στεκόταν κοντά στη νύφη σάν τρομερός φύλακας καί προσπαθοῦσε νά έκτελεί τά καθήκοντά της με τò ν' άποκρούει τίς φιλοφρονήσεις του κ. Μελά, ό όποι-

ος ήταν άνυπόμονος ν' άποδείξει τήν άγάπη του με τò νά φιλήσει τή μνηστή του.

Όταν ένας από τούς Άλθανούς υπηρέτες έφερε καφέ, ή νεώτατη δέσποινα (ή νύφη) σηκώθηκε καί με πολύ ώραίο τρόπο πρόσφερε ή ίδια τόν καφέ στόν κ. PARKER καί σέ μένα, οί όποιοι βρεθήκαμε στην άνάγκη νά δεχθοῦμε τήν άντιστροφή αυτή της κανονικής τάξεως καί νά συμμορφωθούμε με τή συνήθεια του τόπου. Παρατηρήσαμε πώς τόσο οί τρόποι της όσο κι' ή συμπεριφορά της συνοδεύονταν από μεγάλη λεπτότητα καί εύπροσηγορία, τά χαρακτηριστικά της όμως δέν είχαν ακόμα άρκετά έκδηλωθεί ώστε νά μπορέσει νά κρίνει κανένας για τήν έκφρασή τους. Μας έδωκε τήν έντύπωση πώς γενικά ή εμφάνισή της θά γινόταν ένδιαφέρουσα, όχι όμως κομψή.

Ήταν θυγατέρα του πρώτου άρχοντα Μίσιου, (THE CHIEF PRIMATE) τών Γιαννίνων καί ή προϊκα της διαδίδονταν πώς ήταν σημαντικώτατη. Αφοῦ μείναμε μιá ώρα περίπου στο γυναικωνίτη άποχωρήσαμε, καθώς όμως εγκαταλείπαμε τήν αίθουσα, άντιληφθήκαμε διάφορους, πού έρριχναν ματιές στην προσπάθειά τους νά δοῦν στο άπέναντι κιγκλίδωμα παράθυρο· τότε παρατηρήσαμε μεγάλη συγκέντρωση από νεαρά άνύπαντρα κορίτσια πού διασκέδαζαν σ' άλλο διά-μέρισμα, ξεχωριστό από τά δυό άλλα, δηλαδή τών κυριών καί τών κυρίων. Η μπάντα της μουσικής μας συνόδευσε στην κατοικία μας, όπου

φθάσαμε σχεδὸν τὰ μεσάνυχτα».

Καὶ συνεχίζει ὁ S. HUGHUES περιγράφοντας τὴν κατάστασι τοῦ γυναικείου φύλου στὰ Γιάννινα καὶ τὴ λοιπὴ Ἑλλάδα.

Καὶ ἐξακολουθεῖ:

«Ένας ἀπὸ τοὺς λίγους Ἕλληνες τοὺς ὁποίους βρῆκα ἐνήμερους στὴ θλαθερὴ αὐτὴ συνήθεια (ἐννοεῖ τὴ μεταχείρισι τῆς γυναίκας) ἦταν ὁ κ. Μελάς, αὐτὸς ἀκριβῶς τοῦ ὁποίου ὁ γάμος προκάλεσε τὶς προηγούμενες παρατηρήσεις. Μιὰ πιὸ συχνὴ ἐπικοινωνία ποὺ ἀκολούθησε μ' ἔκανε νὰ γνωρίσω καλύτερα αὐτὸν τὸν νοήμονα νέο κι' ἔτσι μπόρεσα ν' ἀνακαλύψω πῶς τὸ πραγματικὸ ἐλατήριο τοῦ γάμου τοῦ με μιὰ τόσο νεαρὴ νύφη (ὁ γαμπρὸς ἦταν τότε 27 χρόνων κι' εἶχε ἔτσι μιὰ διαφορὰ 15 χρόνια ἀπὸ τὴ νύφη) ἦταν ἡ ἐπιθυμία νὰ τὴν ἀπαλλάξει ἀπὸ τὰ δεσμὰ τῶν προλήψεων καὶ πῶς θὰ τὴν ἔθετε ὑπὸ τὴν προσοχὴν τῆς μητέρας του. (Ὁ πατέρας τοῦ γαμπροῦ Λέων εἶχε πεθάνει πρὶν ἀπὸ τρία χρόνια στὴν Κωνσταντινούπολη). Ἦθελε προσέτι νὰ τῆς καλλιεργήσει τὰ προτερήματά της, νὰ σπουδάσει τὸ χαρακτηριστὴρά της, νὰ ὁδηγήσει τὴν παιδικὴ της σκέψι, νὰ καταστήσει τὰ πρῶτα χρόνια τοῦ ἐγγάμου βίου σὰν τὸν ἀπώτερο σκοπὸ τῶν ἐρωτικῶν φιλοφρονήσεων κι' ἔτσι ν' ἀποκτήσει ἡ γυναίκα τοῦ τὶς ἀναγκαῖες ἱκανότητες γιὰ νὰ γίνῃ ἡ σύντροφός του κι' ὁ φίλος του. Αὐτὲς οἱ διαφωτιστικὲς καὶ σύγχρονα παιδαγωγικὲς

κὲς ἀπόψεις τοῦ κυρίου Μελά εἶναι δυνατὸν ν' ἀποδοθοῦν κατὰ τὸ μεγαλύτερο μέρος τοὺς στὴ νοοτροπία τὴν ὁποία ἀπόκτησε ἀπὸ τὶς κοινωνικὲς τοῦ σχέσεις στὰ ἀνὰ τὴ Δύση ταξείδια του...».

ΣΗΜ. I. Λ. Μ.: Ὁ I. Λ. Μελάς μετὰ τὸ γάμο τοῦ εἶχε ἀναχωρήσει γιὰ ἐργασίες τοῦ στὴν Κωνσταντινούπολη, Ρωσσία, πιθανὸν καὶ Γερμανία καὶ ἐπέστρεψε στὰ Γιάννινα μετὰ δύο ἢ τρία χρόνια, ὅταν καὶ ὁλοκληρώθηκε ὁ γάμος.

ΛΕΩΝ I. ΜΕΛΑΣ

ΥΣΤΕΡΟΓΡΑΦΟ:

1) Ὁ PARKER, ὅπως παραπάνω, τοῦ ὁποίου τὸ πλήρες ὄνομα εἶναι ROBERT TOWNLEY PARKER, ἦταν ἕνας Ἄγγλος λόγιος καὶ ἀρχιεπὸς τῆς ἐποχῆς τοῦ OF CUERDEN HALL — IN THE COUNTY OF LANCASTER. Φίλος καὶ συνταξιδιώτης τοῦ SMART HUGHUES, ὁ ὁποῖος σ' αὐτὸν ἀφιέρωνε τοὺς δύο μεγάλους ταξιδιωτικoὺς τοῦ τόμους.

2) Ὁ ἀναγραφόμενος ἐπύτης τοῦ παραπάνω κείμενο C. R. COCKERELL, φίλος καὶ συνταξιδιώτης τῶν PARKER καὶ HUGHUES καλὸς ζωγράφος τῆς ἐποχῆς του, τοῦ ὁποίου ἔργα εἶναι ὅλες οἱ χαλκογραφίαι τῶν δύο τόμων τοῦ HUGHUES, δεκαπέντε στὸ σύνολο. Ὁ ἴδιος COCKERELL ἔχει σκιτσάρει καὶ πάμπολλα ἀρχαῖα μνημεῖα ἐλληνικά.

ΛΕΩΝ I. ΜΕΛΑΣ

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΣΥΝΤΑΞΕΩΣ:

1.—Κατὰ τοὺς ζοφεροὺς χρόνους τῆς τουρκικῆς δουλείας καὶ ὕστερα ἀπὸ ἐπαισόδια θίας, ποὺ εἶχαν συμβῇ κατὰ και-

ρούς, ὅπως προσβολές Τούρκων κατὰ τῆς νύφης, ἀκόμα καὶ ἀρπαγές, σὲ συνεννόη-
ση μὲ τὴ Μητρόπολη οἱ ραγιᾶδες καθιέ-
ρωσαν τὸ νυχτερινὸ γάμο, πρὸς ἀποφυγὴν
προκλήσεως. Ἐκεῖ ἔχει τὴν ἐξήγησιν καὶ
ἡ ἀκολουθία τοῦ γάμου, ποὺ γινόταν στὸ
σπίτι καὶ ὄχι στὴν ἐκκλησία. Τὴ συνήθεια
αὐτὴ τὴν φτάσαμε στὸ 1924 σὲ χωριὰ τῆς
Αἰονόκτιζης Βόρειας Ἡπείρου, σὲ χωριὰ ἀ-
κόμα μὲ συμπαγῇ χριστιανικὸ πλῆθος
καὶ ὄχι ἀνάμικτα ὅπως στὰ Γιάννινα, τὴν
Κόνιτσα, τὸ Ἀργυρόκαστρο, τὸ Λιμπόχο-
βο, τὸ Δέλβινο.

2.—Ἡ πολυπλόκητος ἰσότης τῶν δύο
φύλων ὁλοκληρώνεται, νομικὰ τουλάχισ-
τον, στίς ἡμέρες μας, ὕστερα ἀπὸ 168
χρόνια. Θὰ ἐδραιωθεῖ ἄραγε καὶ στὴ συ-
νειδήσει καὶ τὴ νοστορπία τῶν Ἑλλήνων;

3.—Ὁ Σμάρτ Χιοῦζ μᾶς δίνει μιὰ ἀρι-
στοτεχνικὴ περιγραφή ἐνὸς χοροῦ, ποὺ
δὲν εἶναι ἄλλος ἀπὸ τὸν πανελλήνιον γνω-
στὸ σὰν «τσάμικο».

Ὅπως ἔχομε γράφει καὶ ἄλλοι (Ἡπει-
ρος Α' καὶ Β' τόμος) ὁ «τσάμικος» ἔχει
πατρίδα τὴν Τσαμουργιά, Θεσπρωτία, ἀπὸ
Καναλάκι μέχρι τὴ Χειμάρρα, ὅπου χο-

ρεύεται ἀπὸ τοὺς κατοίκους τῆς περιοχῆς
αὐτῆς εἴτε Ἑλληνοφώνους, εἴτε Ἀλβανο-
φώνους.

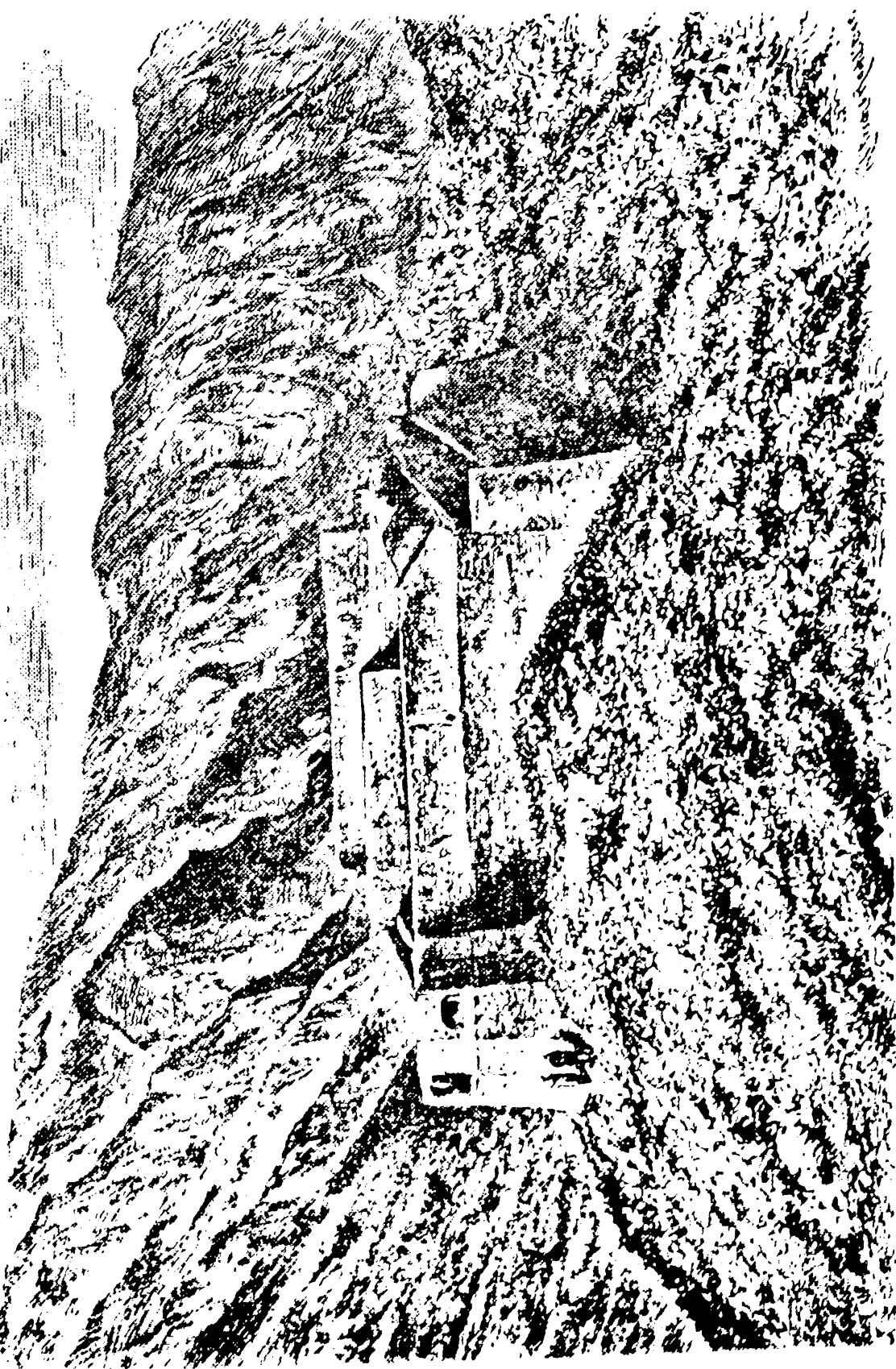
Στὴν ἴδια περιοχὴ ἐπιχωριάζει καὶ ἡ
φουστανέλλα, πεσλί, τζαμαντάνι, ἄσπρες
κάλτσες μὲ μαῦρες καλτσοδέτες, τσαρού-
χι καὶ φέσι μὲ φούντα.

Ὁ Ἀγγλος περιηγητής, ὅπως οἱ πε-
ρισσότεροι τῶν συγχρόνων του, φιλοξενού-
μενοι στὴν ἐπικράτεια ἐνὸς Ἀλβανοῦ Το-
πάρχου, τοῦ Ἀλῆ Πασῖα, θεωρεῖ τὸν τόπο
Ἀλβανία, τὸν τ σ ᾱ μ ι κ ο ἄ λ ὅ α -
ν ι κ ὸ ἢ Ἑ θ ν ι κ ὸ χ ο ρ ὸ τῶν
παλληκαριῶν τῆς Ἀλβανίας, ἐνῶ χορεύε-
ται ἀδιακρίτως, ἀπὸ Ἑλλήνες καὶ Ἀλβα-
νοὺς, ποὺ φοροῦν ἐπίσης τὴν περιγραφει-
σαν φ ο ρ ε σ ι ᾶ, τὰ τ σ ᾱ μ ι κ α
καὶ ποὺ δείχνει, ὅπως ἔχομε κατ' ἐπανά-
ληψιν γράφει, ὅτι οἱ Ἀρβανίτες μπλέκουν
σὰν κισσὸς στὸν ἐλληνικὸ κορμό.

4.—Ντολί (ἢ κατὰ τὴ γνώμη μερικῶν
ἐ ν τ ο λ ῆ. Πίνω εἰς ὑγείαν τῶν μελ-
λονύμφων, ἢ εἰς ὑγείαν τοῦ τάδε. Ἐθιμο
τοῦ γάμου, ποὺ θέλει ἰδιαίτερη περιγραφή.

α. χ. μ.

Τὸ φρουριὸν Κιάφα Σουλίου. «Ἑσπερος» Λεψίας 1885.

ΑΛΛΕΣ ΑΠΕΙΚΟΝΙΣΕΙΣ

ΤΟΥ κ. ΜΙΧ. Κ. ΠΕΤΡΟΧΕΙΛΟΥ

Τὸ θαυμάσιο πορτραῖτο τῆς Αἰκατερίνης Μπότσαρη κι' ἡ ἱστορία του συμβαίνει νᾶναι σὲ ὄλους γνωστό. Ζωγραφήθηκε στὰ 25 χρόνια της, ἀφοῦ ὁ Λουδοβίκος, πατέρας τοῦ Ὁθωνα, τῆς ἀπένειμε τὸ θραβεῖο καλλονῆς τοῦ 1844, ποῦ συνήθιζε νὰ δίνει στὶς πιὸ σπάνιες σ' ὁμορφιὰ γυναῖκες τοῦ καιροῦ του, καλώντας τὸν ζωγράφο Ἰωσήφ Στιέλερ νὰ τὴν ζωγραφίσει γιὰ τὴν Πινακοθήκη του.

Ἔτσι αὐτὸ θρίσκεται στὸ ἄφταστο σὲ ρυθμὸ Μπαρόκ μὲ Γαλλικοὺς κήπους παλάτι τοῦ Μόναχου Νύμφεμπουργκ μὲ 23 ἄλλα, ἀπὸ τὰ συνολικὰ 38, ποῦ ἐζωγραφίσθηκαν, μὲ τὸ ὄνομα γιὰ ὅσους ζητᾶνε νὰ τὸ δοῦν «ζαῖνε Γκρίκιν» (ὥραία Ἑλληνίς), φήμη ποῦ εἶχε προηγούμενα ἀπὸ τὴν Ἰταλία, ποῦ τῆς εἶχαν μεταβάλλει σὲ Ρόζα (ρόδον) τὸ ὄνομα.

Πέρα ἀπ' τὸ χρυσοκέντητο γελέκι, πάνω στὰ θαθειὰ καστανὰ μαλλιά, φορώντας φέσι Ἀμαλίας, σὰν κόρη ἥρωα καὶ μὲ μωρουδιακὲς περιπέτειες αἰχμαλωσίας, ἐντυπωσίασε δικαιολογημένα τὴν Αὐλὴ κι' ἐγινε ἡ πρώτη Ἑλληνίδα κυρία τῆς τιμῆς τῆς βασιλίσσας, ποῦ καὶ μαζί ἐπισκέφθηκαν ἔφιππες τὸν τάφο τοῦ πατέρα της.

Στὴ συλλογὴ τῆς «Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης τοῦ Παρισιοῦ» ὑπάρχει κι' ἄλλη ἀξιόλογη χαλκογραφία της,

δικαιώνοντας μὲ τὴν χάρι της τὸ θρύλο ποῦ τῆς πλέχτηκε.

Ἐξ ἄλλου ἡ ἱστορία τοῦ γλυπτοῦ τῆς μικρῆς κόρης ποῦ χαράσσει τ' ὄνομα τοῦ ἥρωα Μπότσαρη στὴν ἐπιτάφια πλάκα του, ἔχει τὸ ἀκόλουθο, κατὰ τὸν Ἰούλιο Κλαρετὶ στὶς «Ἀναμνήσεις» του, ζωντανὸ πρότυπο.

Ὁ φίλος τοῦ Οὐγκώ καὶ ἄλλων προσωπικοτήτων γλύπτης Δαυῖδ δ' Ἀνζέρ, στὸν πόθο του νὰ σμιλεῦσει μνημεῖο τοῦ Μπότσαρη, πῆρε τὴν ἐμπνευση ἀπὸ μιὰ μικρούλα, ποῦ γονατιστὴ σὲ κάποιον τάφο μὲ τὸ δάχτυλο προσπαθοῦσε στὰ γράμματα ἓνα πρὸς ἓνα νὰ διαβάσει τὸ ὄνομα τοῦ νεκροῦ.

Μοντέλο του στάθηκε μιὰ ἀδυνατισμένη δεκατετράχρονη, ποῦ τὴ λέγαν Κλεμεντίνη. Μαζί της δὲ ἀκολούθησε τὸ ἐξῆς ἐπεισόδιο:

Στὸ ἐργαστήριό του τῆς ὁδοῦ Φλαρύς εἶχαν ἓνα μικρὸ ὀρειχάλκινο Ἐσταυρωμένο μέσα σὲ κάδρο ἀπὸ θελοῦδο, γιὰ τὸν ὁποῖο ἡ μικρὴ τοῦ εἶπε πόσο ἂν τὸν εἶχε θὰ στόλιζε τὴ σοφίτα της κι' ὅτι θὰ προσφέρονταν νὰ ποζάρει ὅσες ὧρες ἤθελε, ἂν τῆς τὸν ἔδινε.

Ὁ Δ. Ἀνζέρ τῆς τὸν χάρισε λέγοντας «ἂν σοῦ τύχει ὁ πειρασμὸς νὰ πέσεις σὲ κακὸ δρόμο τότε κύταξέ τον καὶ συλλογήσου με».

Μόλις ἔφτασε τ' ἄγαλμα στὸ Με-

σολόγγι είναι γνωστό, ότι κακοποιήθη από επιπόλαιους νέους, που και σχετικά τὸ τραυμάτισαν, ἔτσι γιὰ νὰ προφυλαχθῇ τὸ μετέφεραν στὴν πρωτεύουσα, κι' ἐκεῖ τοποθέτησαν ἀντίγραφό του. Βρίσκεται στὸ Ἐθνολογικὸ Μουσεῖο.

Προσθέτουμε ὥστόσο, ὅτι στὶς θαυμίδες τοῦ θάθρου του καὶ περὶ αὐτὸ χαράχτηκε ἀπ' τὸν γλύπτη πίνακας ἐπτὰ μετάλλινων, ἀπ' τὰ ὁποῖα τὸ τελευταῖο εἶναι τοῦ Ἰωάννου Κωλέττη.

Ἄλλες ἀπ' τὶς πιὸ σπουδαῖες εἰκόνες, πού μᾶς ἀφοροῦν, εἶναι «Αἱ Σουλιώτιδες» τοῦ ζωγράφου Ἀρὺ Σεφφέρ, πίνακας καμωμένος τὸ 1897, πού βρίσκεται στὸ Λοῦβρο.

Ὁ «Σουλιώτης» τοῦ Λουδοβίκου Ντυπρέ, ἀπὸ τὴν κατὰ τὸ 1819 παραμονή του στὴν Ἑλλάδα.

Ἡ «Θυσία τῆς Δέσπωσης» (GAZAS-SI) πού τὴν παριστάνει τῇ στιγμῇ πού ἀναφλέγει τὸ κιβώτιο τοῦ μπαρουτιοῦ γιὰ νὰ μὴν αἰχμαλωτισθῇ μὲ τὶς ἄλλες Σουλιώτισσες ἀπὸ τὰ στίφη τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ. Στὸ κάτω μέρος τῆς ὑπάρχει κι' ἡ παραπομπή στὴν «Ἱστορία τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπανάστασης» τοῦ Πουκεθὶλ βιβλ. Α' Κεφ. 5.

Ὁ «Χορὸς τῶν γυναικῶν τοῦ Ζαλόγγου» πίνακας τοῦ Κερκυραίου Ζωγράφου Χαράλαμπου Παχῆ (1790–1878) σημαντικὰ ἀξιόλογος.

Ὁ «Ἀξιωματικὸς Σουλιώτης τοῦ Ἀλβανικοῦ Συντάγματος» (εἰκόνα) ἐποχῆς πού συγκροτήθηκαν τὰ Ἑλληνικά Τάγματα τοῦ Ναπολέοντα.

Εἰκόνα πού παριστάνει τὸν θάνατο τοῦ Ἀλῆ, καὶ κάτω ἀριστερὰ γράφει Α. Δ. HARTIVILLER 1822.

Ἡ «Δέσποινα Ἰωαννίτις τῶν χρόνων τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ» 1812 ("Ἐχει περιληφθῇ στὴν «Ἱστορία τοῦ Παν. Ἀραθαντινοῦ»).

Χαλκογραφία, πού εἰκονίζει «τὸν Βεζύρ Ἀλῆ Πασᾶ ὅταν τὸν ἐπισκέφθηκε ὁ Βύρωνας στὴν Ἡπειρο».

Πλήθος ἀπὸ ἐλαιογραφίες πού παρουσιάζουν ἥρωες καὶ παλιούς Ἡπειρώτες (κυρίως πορτραῖτα), Ἑλένης Τοσίτσα, Φώτῃ Τζαβέλλα, Κ. Ἀσωπίου, Γεωργ. Σταύρου, Ὁδυσσέως Ἀνδρούτσου, Δημ. Νότη Μπότσαρη, Παλάσκα κλπ. ἐκ τῶν γνωστῶν.

Προσωπογραφίες τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ ἀπὸ διαφόρους ζωγράφους.

Μετάλλια ἐνεπίγραφα. «Εὐεργέτης Ἀθέρωφ», «Ἀγωνοθέτης Εὐαγγελῆς Ζάππας. Ὀλύμπια» καὶ «Δ' Ὀλυμπιάς ἐν Ἀθήναις 1882. Τὰ προπύλαια τοῦ Ζαππεῖου μεγάρου».

Πίνακες ἀκόμη πού συναντᾶμε σὲ ἀναδημοσιεύσεις κειμένων περιηγητῶν, ὅπως «Τὸ Σούλι», «Πηγές τοῦ Ἀχέροντα», «Κάστρο τοῦ Σουλίου», «Παρηγορήτισσα Ἀρτας» καὶ ἄλλες, στὸ βιβλίο Ἑλλάς τοῦ CHRISTOPHER WORDSWORTH.

«Ἡ αὐλὴ τοῦ σεραγιοῦ τοῦ Ἀλῆ» ἀπὸ τὸ ἐκδοθὲν στὸ Λονδίνο τὸ 1855 ταξιδιωτικὸ τοῦ G. DE LA POER BERESFORD «Σκηνές ἀπ' τὴ νότιο Ἀλβανία».

«Τὰ Γιάννενα στὶς ἀρχές τοῦ 19ο αἰῶνα».

«Τὸ σπίτι τοῦ Νικολοῦ Ἀργύρη, ποὺ φιλοξενήθηκαν οἱ Μπάϋρον καὶ Χαμπχάους στὰ Γιάννενα» λιθογραφία σχέδιον τοῦ C. K. COCKERELL, ποὺ δημοσιεύθηκε στὸ βιβλίον τοῦ THOMAS SMART HUGHES «Ταξίδι στὴ Σικελία, Ἑλλάδα καὶ Ἀλβανία τὸ 1820». Ἐπίσης στὸ ἴδιο βιβλίον· «Ὁ Ἀλῆς καὶ τὰ Γιάννενα».

«Ἡ Νικόπολη» καὶ «Ἡ Πρέβεζα» ἀπ' τὸ ἔργο τοῦ O. M. BARON DE STACKELBERG. Ἡ Ἑλλάδα, (εἰκονογραφικὰ - τοπογραφικὰ) Παρίσι 1834.

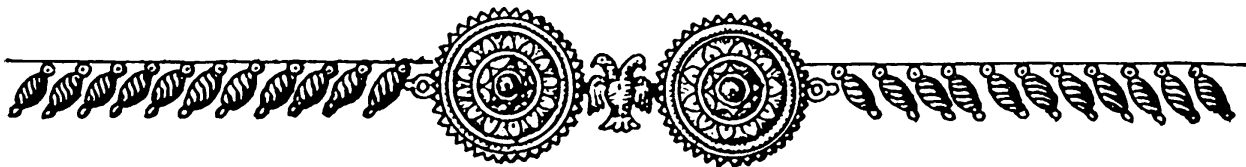
«Ἀποψη τῶν Ἰωαννίνων ἐπὶ Τουρκοκρατίας» παλιὸ σχεδιάσμα τῆς παραλίμνιας τοποθεσίας, «Γιάννινα» δυὸ παλιᾶς γραβοῦρες τοῦ συγκροτήματος τοῦ Κάστρου τους, ποὺ τυπώθηκαν πρόσφατα καὶ σὲ δελτάρια ἀπ' τὴν «Ἡπειρωτικὴ Φιλεκπαιδευτικὴ Ἑταιρεία».

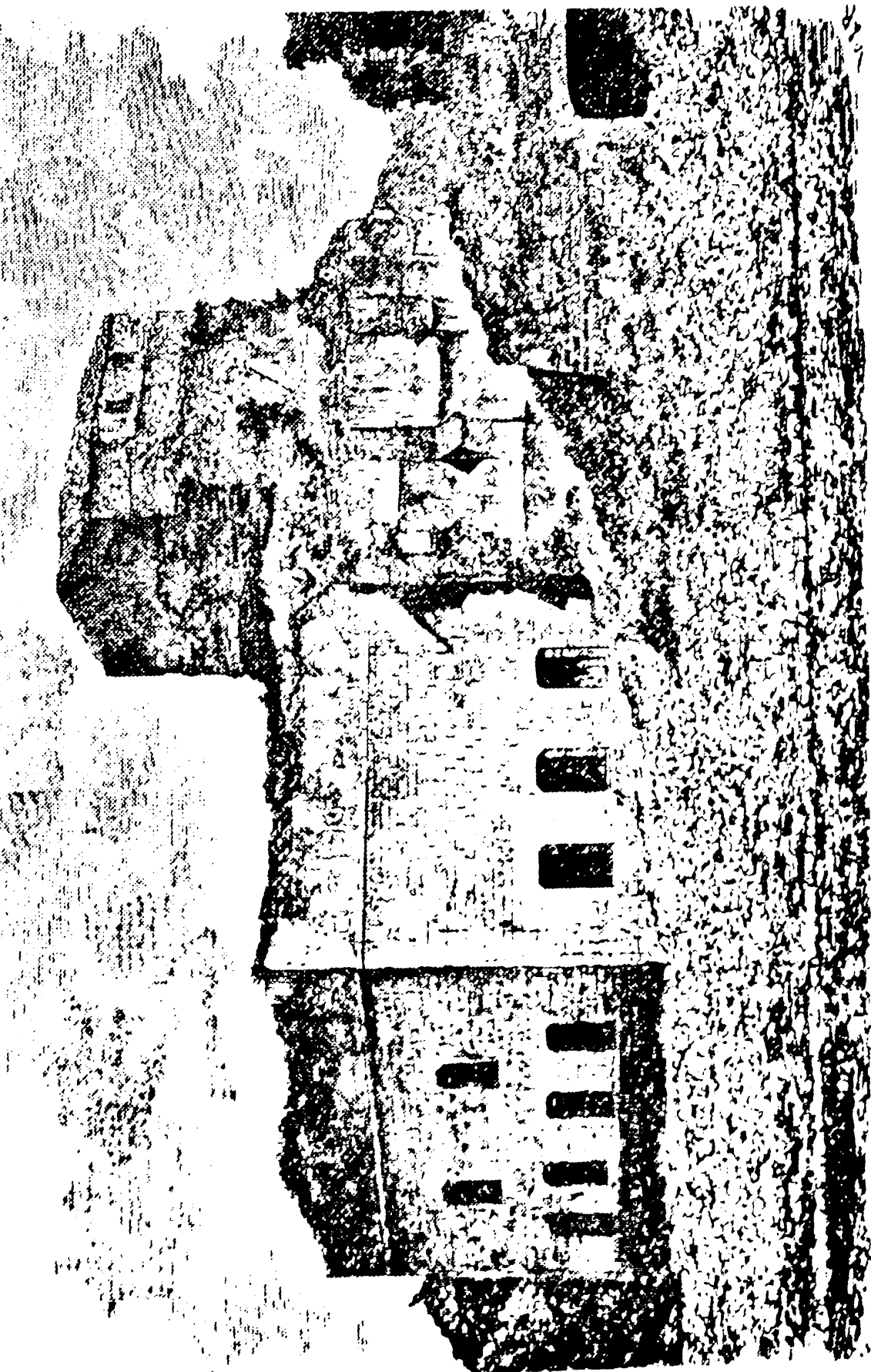
Κι' ἄλλες ἀκόμα λιθογραφίες ποὺ δημοσιεύθησαν στὰ τεύχη 36, 53, 55 καὶ 57 (Ἀνδρική φορεσιὰ Πωγωνίου τῆς Ἀθηνᾶς Ταρσούλη) τοῦ «Δελτίου τῆς Ἡπειρωτικῆς Ἑταιρείας» κι' ἰδιαίτερα κεῖνες ποὺ ἔ-

χουν περιληφθῇ στὴν εἰκονογραφημένη ἔκδοση τῆς ἑκατονταετηρίδας, τῆς «Ἱστορίας τῆς Ἐπαναστάσεως» τοῦ Σπ. Τρικούπη, ὅπως «Ἡ Θυσία τοῦ Σαμουήλ εἰς τὸ Κούγγι τοῦ Σουλίου» τοῦ ζωγράφου Π. Μαθιόπουλου, «Ὁ Ὅρκος τῶν Φιλικῶν» τοῦ Σπ. Βικάτου, «Σουλιώτης» «Σουλιώτισσα μὲ στάμνες», «Ὀδυσσεὺς Ἀνδροῦτσος», ἰκονογραφημένος ἀπὸ Ἀγγλο φιλέλληνα, «Μάρκος Μπότσαρης» ἀπὸ περιηγητὴ «Νότης Μπότσαρης», «ἡ Κιάφα» καὶ τὸ πάνω στὸ στίχο τοῦ Σολωμοῦ «Στέκει ὁ Σουλιώτης ὁ καλὸς παράμερα καὶ κλαίει» σχεδιάγραμμα τοῦ Δ. Μπισκίνη. Στὴν Ἱστορία αὕτῃ δημοσιεύεται κι' ὁ πίνακας τοῦ Σεφφὲρ ποὺ ἀναφέραμε.

Τέλος στὸ Ἐθνολογικὸ Μουσεῖο ὑπάρχει μικρὴ εἰκόνα τοῦ Ἀγίου Γεωργίου τῶν Ἰωαννίνων, ἴσως ἀπ' τὶς πρῶτες ποὺ ἐσχεδιάσθησαν, ἐνῶ καὶ στὰ 1975 ἀπεικονίσθηκε ὁ πίνακας «Ἡ Ἡρωΐδα Μόσχω Τζαζέλλα στὴ μάχη τῶν Σουλιωτῶν τοῦ 1792» ἀπ' τὸ ζωγράφο Γ. Κουζούνη.

ΜΙΧ. Κ. ΠΕΤΡΟΧΕΙΛΟΣ

Τα ερείπια του μεγάρου του Ἀλή Πασιά στο Σούλι. Ἑσπερος Λειψίας 1882.

ΓΥΡΩ ΑΠΟ ΜΙΑ ΕΙΚΟΝΑ

(Ἀναστάσιος Σακελλάριος καὶ Μιλτιάδης Πανταζῆς)

Στὸ τεῦχος τοῦ Δελτίου 68—69—70, εἰκόνα ἐξωφύλλου, δημοσιεύσαμε φωτογραφία τοῦ μεγάλου Διδασκάλου ἀπὸ τὸ Βραδέτο Ἀναστασίου Σακελλάριου.

Ὁ Λαογράφος - Δάσκαλος κ. Κώστας Λαζαρίδης μὲ ἐπιστολή του, πού δημοσιεύσαμε στὸ τεῦχος 71—72—73 καὶ ἀναδημοσιεύομε καὶ ὧ ἐξέφρασε τὴ γνώμη ὅτι ἡ δημοσιευθεῖσα ἐκείνη φωτογραφία ἀπεικόνιζε τὸν ὑφηγητὴ τοῦ Πανεπιστημίου Μιλτιάδη Πανταζῆ καὶ ὄχι τὸν Ἀναστάσιο Σακελλάριο.

Ἡ ἐπιστολή τοῦ κ. Λαζαρίδη εἶναι ἡ ἀκόλουθη:

Κουκούλι, 6 Σεπτέμβρη 1982

«Ἀγαπητὲ κ. Μαμμόπουλε.

Εὐχομαι ὑγεία καὶ χαρὰ μὲ ὅλους τοὺς δικούς σου. Εἶναι λίγες μέρες πού πήρα τὸ ἀπὸ 14 Αὐγούστου γράμμα καὶ μὲ χαρὰ διάβασα τὰ ὅσα γράφεις.

Μόλις ἦρθε ἐδῶ τὸ διπλὸ τεῦχος Μάη καὶ Ἰουνίου μὲ τὴ σχετικὴ φωτογραφία στὸ ἐξώφυλλο τοῦ ὑποτιθέμενου Ἀναστάση Σακελλάριου ἀπὸ τὸ Βραδέτο, πέταξα ἀπὸ τὴ χαρὰ μου. Καὶ τοῦτο, γιατί εὑρίσκα ἐπὶ τέλους ἐκεῖνο πού τόσα χρόνια ζητοῦσα νὰ θρῶ. Μὲ τὸν Ἀναστ. Σακελλάριο ἀσχολήθηκα ἐδῶ καὶ

πολλὰ χρόνια, ἀλλὰ δυστυχῶς πουθενὰ δὲν μπόρεσα νὰ θρῶ φωτογραφία του. Ἡ ἐρευνά μου ἔφτασε καὶ ὡς τὸ Τεκούτσι τῆς Ρουμανίας, ὅπου πέθανε αὐτὸς καὶ ὅπου ἦταν γιαντρός διάσημος ὁ γυιὸς του Φίλιππος. Στάθηκε ἀδύνατο νὰ τὴ θρῶ. Ἡ δική σας φωτογραφία δὲν εἶναι τοῦ Σακελλάριου, ἀλλὰ τοῦ Μιλτιάδη Πανταζῆ ἀπὸ τὸ Μονοδέντρι πού ἦταν Γυμνασιάρχης στὴ Ζωσιμαία Σχολή ἀπὸ τὸ 1881 ὡς τὸ 1888, ὅποτε ἔγινε Ὑφηγητὴς στὸ Πανεπιστήμιο τῆς Ἀθήνας. Ἡ φωτογραφία του εἶναι στὴ νέα Ζωσιμαία Σχολή, ἀλλὰ ὄχι ὀλόκληρη, ὅπως τὴν ἔχετε σεῖς. Ἀπὸ κεῖ τὴν πήρα ἐγὼ καὶ τὶ δημοσίευσά σὲ κλισσέ στὸ βιβλιαράκι μου μὲ τίτλο : «Μνήμη Κώστα Κρυστάλλη» πού πρέπει νὰ σᾶς τὸ ἔχω στείλει. Ἀπ' αὐτὴν τῆς Ζωσιμαίας ἔβαλε σχετικὸ κλισσέ τοῦ Μιλτ. Πανταζῆ καὶ ὁ φίλος κ. Τάκης Σιωμόπουλος στὸ βιβλίό του «Ἡπειρωτικά» πού δημοσίεψε ἐδῶ καὶ 5—6 χρόνια, νομίζω. Γιὰ μένα θὰ ἀποτελοῦσε μεγάλο εὐτύχημα ἡ εὔρεση τῆς φωτογραφίας τοῦ μεγάλου αὐτοῦ Δασκάλου τοῦ Γένους».

Ἐγράψαμε ἐν συνεχείᾳ τῆς ἐπιστολῆς ὅτι ἡ ἀμφισβήτηση τοῦ κ. Λαζαρίδη ἔθετε ζήτημα ἐπαληθεύ-

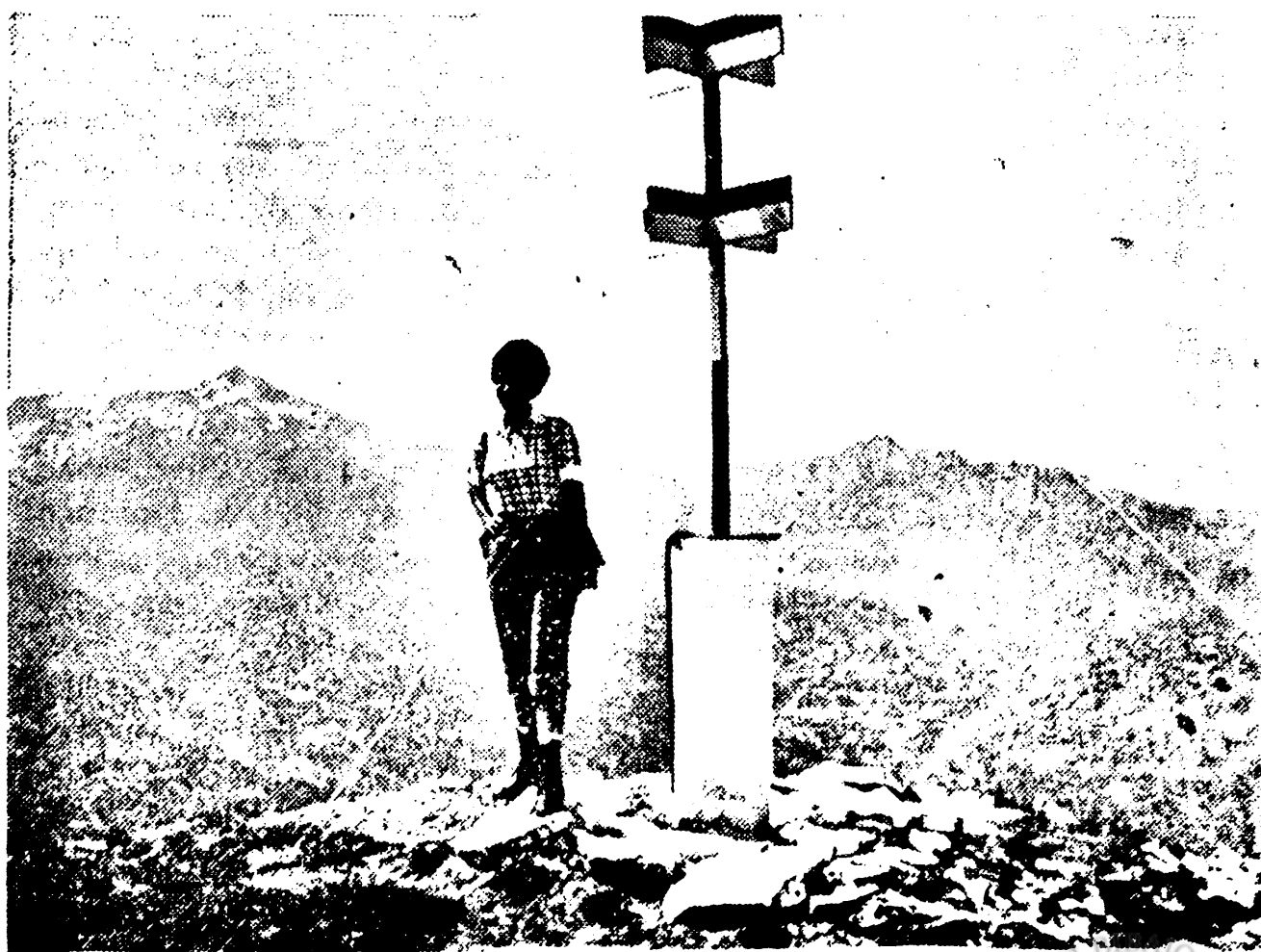
σεως. Καί φυσικά ἐκινήθηκα, ἀφοῦ πίστευα πῶς εἶχα τὴν αὐθεντικὴ φωτογραφία τοῦ Σακελλαρίου, πρὸς τὴν κατεύθυνση τῶν ἀπογόνων Πανταζῆ. Τὸ χρέος μας ἦταν ἐπιτακτικώτερο, ἀφοῦ ὁ Μιλτιάδης Πανταζῆς, ὁ Μονοδενδρίτης, Γυμνασιάρχης τῆς Ζωσιμαίας καὶ ἀργότερα Ὑφηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν ἦταν καὶ ἀπὸ τοὺς Ἰδρυτὲς τῆς Ἡπειρωτικῆς Ἑταιρείας (1905).

Ἡ καλὴ μου τύχη μὲ βοήθησε νὰ πέσω στὴν ἐγγονή του Ἀγγελικὴ Πανταζῆ, Καθηγήτρια τῆς Ἀγγλικῆς Φιλολογίας, ποὺ συνυπηρετή- με μαζί στὸ Ἀρσάκειο. Μὲ τὴ βοή-θειά της καὶ τοῦ εὐγενικοῦ συζύ-

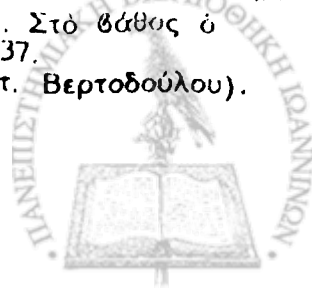
γου της, Κοζανίτη, Ἐπιτίμου Δικη-γόρου κ. Ἀλεξάνδρου Μπλιούρα, ὁ παπποὺς Μιλτιάδης Πανταζῆς ἀποκαθελώθηκε ἀπὸ τὴν τιμητικὴ θέση τοῦ οἰκογενειακοῦ σαλονιοῦ καὶ ἐπιβλητικὸς ἄρχοντας μὲ τοὺς μύστακες, τὸ μούσι, καὶ τὸ καπέλλο του ἔρχεται νὰ ἐπανορθώ- σει τὰ ἀλυσιδωτὰ λάθη, ποὺ ξεκι-νοῦν βέβαια ἀπὸ τὴ Ζωσιμαία καὶ συμπαρασύρουν τοὺς φίλους μας Κώστα Λαζαρίδη καὶ Δημήτρη Σιω-μόπουλο.

Ἐλπίζω πῶς, ἂν δέ γεννηθεῖ ἄλ-λη ἀμφισβήτηση, ἐπέσαμε στὸν Ἀ-ναστάσιο Σακελλάριο.

α. χ. μ.

Γκίνδος. Τὸ τριγωνομετρικὸ τῆς κορυφῆς Γαμπούρι. Ὑψόμ. 1878. Στὸ βάθος ὁ Σμόλικας (ἐπιτόπιο ὄνομα Σμόλιγγας) ὕψόμ. 2637. (Ἀρχεῖο Ἀποστ. Βερτοδούλου).

ΑΝΑΣΤΑΣ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΣ - ΜΙΛΤ. ΠΑΝΤΑΖΗΣ

ΤΟΥ ΑΛΕΞ. Χ. ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΥ

Ἔκαμε ἀναγκαία τὴν παρουσίαση τῶν δύο Διδασκάλων, τοῦ Ἀναστασίου Σακελλαρίου καὶ τοῦ Μιλτιάδη Πανταζῆ τὸ ζήτημα τῆς ἀμφισβήτησεως τῆς φωτογραφίας τοῦ πρώτου, ποὺ δημοσιεύτηκε στὸ ἐξώφυλλο τοῦ τεύχους 68, 69, 70 τοῦ Δελτίου.

Καὶ τὴν ἀμφισβήτηση αὐτή, ὅπως ἐγράψαμε στὸ τεῦχος 71, 72, 73, ὅπου καὶ δημοσιεύεται σχετικὴ ἐπιστολὴ τοῦ δὲν τὴν ἔκανε ὁ πρῶτος τυχών, ἀλλὰ ὁ πολυγραφώτατος Λαογράφος καὶ Ἱστορικὸς Κώστας Λαζαρίδης.

Καὶ οἱ δύο βιογραφούμενοι εἶναι ἀπὸ τὸ Ζαγόρι. «Ἐγκρατεῖς τῶν Ἑλληνικῶν Γραμμάτων». Ἐγυμνασιάρχευσαν στὴ Ζωσιμαία τῶν Ἰωαννίνων σχεδὸν διαδεχόμενοι ὁ ἕνας τὸν ἄλλον, πρῶτα ὁ Σακελλάριος κι ἔπειτα ὁ Πανταζῆς. Τὴν ἐποχὴ τῆς γυμνασιαρχίας τους ἡ Ζωσιμαία ἔγινε περιώνυμος. Τὴν ἐποχὴ τοῦ Σακελλαρίου οἱ ἀπόφοιτοί τῆς Ζωσιμαίας ἔμπαιναν στὸ «Ἀθήνησι» Πανεπιστήμιο χωρὶς ἐξετάσεις, μὲ τὴν ἐπίδειξη τοῦ ἀπολυτηρίου, ποὺ ἔφερνε τὴν ὑπογραφή τοῦ Σακελλαρίου, πρᾶγμα, ποὺ δὲν ξανὰ γινε στοὺς κατοπινούς χρόνους.

Καὶ οἱ δύο ἔγιναν θύματα διωγμοῦ ἀπὸ τὸ διεφθαρμένο ἀρχοντολόι τῶν Ἰωαννίνων, θύματα τοῦ κίτρινου φθόνου τῶν ἀνθρώπων, ποὺ εἶχαν ἀποκτήσει οἰκονομικὴ δύναμη στὸ Κριθαροπάζαρο γιὰ νὰ ἀναρριχηθοῦν μὲ τὴ βοήθεια αὐτῆς στὶς Ἐφοροεπιτροπείες τῶν Ἀγαθοεργῶν Καταστημάτων καὶ τῆς Ζωσιμαίας. Καὶ ἂν γενικεύω τὸ πρᾶγμα, διότι ὑπῆρχαν ἀναμφίβολα, πατριῶτες καὶ τίμιοι Γιαννιώτες, εἶναι γιὰ τὸ ὅποιος δὲν ἀντιστρατεύεται στὴν κακοήθεια καὶ τὴν ἀτιμία συμπράττει καὶ αὐτός.

Μαθητὴς τοῦ «ἀθρήσκου» Ψαλῖδα ὁ Σακελλάριος καὶ φίλος τοῦ Βηλαρά, αὐστηρὸς καὶ ἄκαμπτος, ἀλλὰ καὶ ρηξικέλευθος.

Μὲ προτάσεις τοῦ στὸν Νικόλαο Ζωσιμᾶ εἰσήγαγε τὰ ἐποπτικὰ μέσα διδασκαλίας στὴ Ζωσιμαία κι ἔφερε μὲ ἔξοδα τῶν γυναικαδέλφων τοῦ ἀπὸ τὴ Λειψία καὶ τὸ Παρίσι τὰ τυπογραφικὰ στοιχεῖα τῆς «Δωδώνης» καὶ εἶδε κι ἔπαθε νὰ βγεῖ φερμάνι, ποὺ νὰ ἐπιτρέψει ἡ Τουρκιὰ τυπογραφεῖο στὰ Γιάννινα τὸ 1861.

Καὶ θὰ θυμηθῶ ἐδῶ τὰ λόγια τῶν Τουρκαλβανῶν τοῦ Ἀργυροκά-

στρου λίγο πρὶν τοῦ 1912, πού ἔκαναν σύγκριση Ἑκκλησιῶν καὶ Σχολείων ἀνησυχώντας γιὰ τὸ ἀνοιγμὰ καινούργιων.

— Τοῦτες ἐδῶ τίς καμπάνες νὰ κοιτᾶτε (τὰ Σχολεῖα) καὶ τίς ἄλλες ἄστες νὰ θαρᾶνε! Καὶ τὰ Σχολεῖα ἔφαγαν τὸ κεφάλι τῆς Τουρκιάς.

ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΣ

(1799 - 1865)

Δὲν θὰ βιογραφήσω τὸν Ἀναστάσιο Σακελλάριο — εἶναι πιὸ σωστὸ Σακελλάριος παρὰ Ἀναστάσιος Σακελλάριος. Ὁ Ἀραβαντινός, ὁ Τσιγαρᾶς σύγχρονοί του αὐτὸν τὸν τύπον, τοῦ ἱερατικοῦ τίτλου, δέχονται. Νομίζω πὼς τὸ Σακελλάριος τὸ καθιέρωσαν οἱ λογιωτατίζουσες ἐφημερίδες τῶν Ἀθηνῶν.

Μετὰ τὴν ἔκδοση τῆς «Βιογραφικῆς Συλλογῆς Λογίων τῆς Τουρκοκρατίας», Ἐκδόσεις Ἑταιρείας Ἡπειρωτικῶν Μελετῶν. Ἰωάννινα. 1960, πού ἐπιμελήθηκε ὁ Κ. Δημαρᾶς καὶ ὁ Λέανδρος Βρανούσης, ὅπου θρῖσκεται ἐκτενὴς βιογραφία τοῦ Ἀναστασίου Σακελλαρίου καὶ μετὰ τὴν ἔκδοση τοῦ βιβλίου, τοῦ Κώστα Λαζαρίδη «Ὁ Δάσκαλος τοῦ Γένους Ἀναστάσιος Σακελλαρίου ἢ Σακελλάριος» Γιάννινα. 1974, ὅπου οἱ ἀναγνῶστες θὰ θροῦν στοιχεῖα πέρα τῆς βιογραφίας τοῦ Ἀραβαντινοῦ, περιττεύει ἡ ἐπανάληψη τῶν ἰδίων πραγμάτων.

Θὰ σκιαγραφήσω ἀπλὰ τὸ Σακελ-

λάριο γιὰ ὅσους δὲν ἐνδιαφέρονται γιὰ λεπτομέρειες ἐκφράζοντας τὴν ἀπορία πὼς ὁ Ἀναστάσιος Σακελλάριος ἀγνοήθηκε ἀπὸ τὸν Χρίστο Σούλη, πού ἔγραψε τὰ ἡπειρωτικὰ λήμματα τῆς Μεγάλης Ἑλληνικῆς Ἐγκυκλοπαιδείας. Ὁ ἴδιος ὁ Σούλης ὥστόσο ἐβιογράφησε τὸν ἥτονα, ἀγνοήσας τὸν κρείττονα, τὸν Ἀναστάσιο Σακελλάριο, τὸν ἀπὸ Τσερβάρι, πού ἦταν σύγχρονός του.

Φαίνεται πὼς γιὰ τὸ Βραδετινὸ δὲν εἶχε στοιχεῖα. Ἀλλὰ καὶ στοῦ Ἐλευθερουδάκη τὸ Λεξικὸ σημειώνεται ἡ ἴδια παράλειψη. Ἡ ἴδια ἐπίσης παράλειψη σημειώνεται καὶ στὸ «Λεξικὸν Ἱστορίας καὶ Γεωγραφίας». Σ. Ι. Βουτυρᾶ, Ἰ. Α. Βρετοῦ καὶ Γ. Βαφειάδου. Ἐν Κων) πόλει 1869, τῶν κατοπινῶν ἐκδοτῶν τοῦ «Νεολόγου» Κων) πόλης, πού ἔχει ὅ,τι μπορεῖ νὰ ἐπιθυμήσει ἄνθρωπος.

Ὁ Ἀναστάσιος Σακελλάριος γεννήθηκε τὸ 1799 στὸ Βραδέτο πού «κεῖται, κατὰ τὸν Παναγιώτη Ἀραβαντινὸ, κατὰ τὴν χώραν τοῦ Ζαγορίου τὴν τοσοῦτον γόνιμον εἰς ἐκθλάστησιν ἀνδρῶν ἐπὶ φιλομαθείᾳ καὶ πατριωτισμῷ διακριθέντων μεταξὺ τῶν ἄλλων Ἡπειρωτῶν...».

Στὸν Ἡπειρωτικὸ δρόμο τοῦ Κερδῶου

Ἔμαθε τὰ πρῶτα γράμματα ἀπὸ τὸν δασκαλόπαπα πατέρα του Χριστόδουλο Σακελλάριο, στὸ Βραδέτο. Δέκα χρονῶν γράφτηκε στὸ σχολεῖο τοῦ Μπαλάνου στὰ Γιάννι-

Ἀναστάσιος Σακελλάριος

να. Δώδεκα χρόνων στέλλεται ἀπὸ τοὺς γονεῖς του στὴ Θεσσαλονίκη κοντὰ στὸ θεῖο του ἔμπορο Ἰωάννη Παπαγεωργίου Οἰκονόμου, γιὰ ν' ἀσχοληθεῖ στὸ ἐμπόριο.

Ἐνας λοιμὸς στὴ Θεσσαλονίκη τρομάζει τὴ μάνα του, ποὺ καταφέρει τὸν ἄντρα της νὰ ξαναφέρει τὸ μοναχογιό τους στὸ Βραδέτο.

Ἀπὸ τὸ Μπαλάνο στὸν Ψαλῖδα καὶ δάσκαλος στὸ Ζαγόρι

Ἀλλὰ ὁ μικρὸς Ἀναστάσιος διψοῦσε γιὰ μόρφωση. Παρακαλεῖ τὸν πατέρα νὰ τὸν στείλει ξανά στὰ Γιάννινα, ὅχι πιά στοῦ Μπαλάνου, ἀλλὰ στὴν Καπλάνειο, ποὺ δίδασκε ὁ πολὺς Ψαλῖδας, προτιμώντας τὴ διδασκαλικὴ μέθοδο ἐκείνου ἀπὸ τὴ μέθοδο τοῦ Μπαλάνου.

Στὰ 1813 μπαίνει στὴν Καπλάνειο. Προοδεύει ὁ εὐφυὴς νέος, ἀποκτᾷ τὴν εὐνοία τοῦ Ψαλῖδα, ποὺ τὸν ἀποκαλεῖ Β ρ α δ ε τ ι ν ὸ ν καὶ τελειώνει τὸ 1817. Γυρίζει στὸ Βραδέτο καὶ διορίζεται δάσκαλος τοῦ χωριοῦ του, στὴ θέση τοῦ πατέρα του, ποὺ ἔχει πεθάνει ἐν τῷ μεταξύ.

Ὑστερα ἀπὸ δυὸ χρόνια διδασκαλίας, γίνεται πιά ἀκουστός γιὰ τὰ διδακτικὰ προσόντα του μὲ ἐνέργεια τοῦ Μάνθου Οἰκονόμου τοῦ γνωστοῦ Συμβούλου (Ὑπουργοῦ) τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ διορίζεται δάσκαλος στὸ Κουκούλι τὸ 1820 μὲ μισθὸ 1500 γρόσια τὸ χρόνο. Ὑπηρετεῖ ἐκεῖ ὡς τὸ 1825, ὅποτε διορίζεται στὸ Μονοδέντρι καὶ ὑπηρετεῖ ὡς τὸ 1829.

Ἐδῶ κάτω στὴ νότιο Ἑλλάδα ἀντηχοῦσαν τὰ ὅπλα τοῦ Ἀγώνα. Δὲν μένει ἀσυγκίνητος ὁ Σακελλάριος. Ὁ Ἀραβαντινὸς θὰ μᾶς πεῖ ὅτι «ἔχων φωνὴν γλυκυτάτην καὶ ὀξεῖαν ἐζωογόνει ἐν τῇ καρδίᾳ τῶν μαθητῶν του τὸ πατριωτικὸν αἶσθημα μέχρι ἐνθουσιασμοῦ καὶ ἐξερχόμενος εἰς κατάλληλον μέρος ἔψαλλε τὸ ἐθνικὰ ἄσματα, ὅσα ὑπὸ τοῦ νέου Τυρταίου, τοῦ ἀειμνήστου Ρήγα, ἐποιήθησαν».

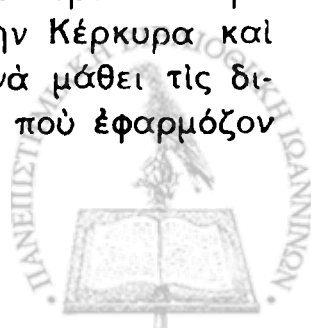
Κι ὅταν πέφτει τὸ Μεσολόγγι, τὸ 1826, θὰ μείνει τρεῖς μέρες νηστικός ἀπὸ τὴ λύπη του καὶ μιὰ βδομάδα κλεισμένος στὸ δωμάτιό του κλαίοντας καὶ μὴ δεχόμενος κανέναν.

Στὰ 1829 φημισμένος πιά δάσκαλος καλεῖται ἀπὸ τὸ Μητροπολίτη Ἰωαννίνων Βενέδικτο σὰν δάσκαλος στὸ μητροπολιτικὸ περιβάλλον του ἀκούοντας καὶ ὁ ἴδιος μαθήματα ἀπὸ τὸ Σακελλάριο ἐπιστημονικῶν καὶ φιλολογικῶν γνώσεων καὶ τὴ γαλλικὴ γλῶσσα.

Στὰ 1830 πεθαίνει ὁ φιλόμουσος Μητροπολίτης καὶ στὰ 1831 ὁ Σακελλάριος θρίσκεται διορισμένος στὴν Πρέβεζα.

Στὴ Ζωσιμαία

Οἱ ζυμώσεις γιὰ τὴν ἱδρυση τῆς Ζωσιμαίας ἔχουν τελεσφορήσει καὶ στὰ 1833 ἡ κατόπι περιώνυμη Σχολὴ νοίγει τίς πύλες της. Οἱ Γιαννιώτες καλοῦν τὸν φημισμένον Σακελλάριον καὶ κεῖνος ὕστερα ἀπὸ τρίμηνη περιοδεία στὴν Κέρκυρα καὶ τὴν Ἑλλάδα, γιὰ νὰ μάθει τίς διδακτικὰς μεθόδους, ποὺ ἐφαρμόζον

ταν ἐκεῖ, παίρνει στὰ χέρια του τὴ διεύθυνση τῆς Ζωσιμαίας μὲ ὑφισταμένους τὸν σχολάρχῃ τῆς Ζωσιμαίας Γεώργιο Κρανᾶ καὶ ἄλλους τρεῖς ὑποδιδασκάλους.

Οἱ νέοι τῶν Ἰωαννίνων, ἀλλὰ καὶ ἄλλων μερῶν τῆς Ἡπείρου, Ἀλβανίας, Θεσσαλίας καὶ Μακεδονίας θὰ τρέξουν σὰν διψασμένα ἐλάφια νὰ πιοῦν νερὸ κάτω ἀπὸ τὸν Ἀναστάσιο Σακελλάριο καὶ μάλιστα Ζαγορίσιοι.

Ἀλλὰ οἱ πρόκριτοι τῶν Ἰωαννίνων μισοῦσαν τοὺς Ζαγορίσιους γιὰ τὰ προνόμιά τους, γιὰ τὴν αὐτοδιοίκησή τους καὶ γιὰ τὰ σχελεῖά τους. Ἐπέβαλαν στὸν Σακελλάριο νὰ μὴ παίρνει Ζαγορίσιους μαθητὲς χωρὶς τήν.. ἄδειά τους. Καὶ ὁ ἀγέρωχος Σακελλάριος παραιτεῖται τὸ Δεκέμβριο τοῦ 1833 ἀπομακρυνόμενος γιὰ πρώτη φορά, γιὰτὶ θὰ ἀκολουθήσουν καὶ ἄλλες, ἀπὸ τὰ χαμερπῇ πάθη τῶν προυχόντων.

Πίσω στὸ Ζαγόρι καὶ ξανά στὰ Γιάννινα

Πάλι στὸ Κουκούλι, ὅπου τρέχουν ἑκατὸ μαθητὲς, ἀνάμεσα στοὺς ὁποίους καὶ πλουσιόπαιδα ἀπὸ τὰ Γιάννινα κι ἔπειτα σὲ εὐρύχωρο σχολεῖο στοὺς Νεγάδες, πού τὸ συντηρεῖ ὁ εὐεργέτης Δ. Καραστάθης καὶ ἡ Ζωσιμαία στὰ Γιάννινα ὑποβαθμίζεται καὶ ἐξευτελίζεται πρὸς μεγάλη λύπη τοῦ ἱδρυτῆ της Ν. Ζωσιμᾶ.

Νέες προσπάθειες. Ἀλληλογραφία μὲ τὸ Ζωσιμᾶ καὶ τοὺς συμβι-

βαστικώτερους Ζαγορίσιους νὰ καταργήσουν τὴν Ἐπαρχιακὴ Σχολὴ καὶ νὰ μεταπεισθεῖ ὁ Δάσκαλος νὰ ξαναγυρίσει στὰ Γιάννινα, ὅπου καὶ δέχεται τὸ Μάρτιο τοῦ 1834 μὲ ἀπεριόριστα δικαιώματα. Καὶ ἡ Ζωσιμαία προοδεύει κι ὁ Νικ. Ζωσιμᾶς πληρώνει πλουσιοπάροχα κι ὁ Μητροπολίτης Ἰωακείμ, πρῶτα Δρυϊνουπόλεως προστατεύει τὰ καλὰ ἔργα κι' αὐτὰ ὡς τὸ 1838. Ἀλλὰ οἱ μοχθηροὶ προύχοντες τὰ θάζουν τώρα μὲ τὸν Μητροπολίτη πού ἀκάματος, ἀλλὰ ἄκαμπτος δὲν εἶναι τῷ χεριῷ τους. Θεμιτὰ κι ἀθέμιτα μέσα καὶ διαβήματα στὸ Πατριαρχεῖο γιὰ τὴν ἔξωσή του, πού τὴν κατορθώνουν τὸν Αὐγούστο τοῦ 1838. Στὴ συνέχεια στρέφονται καὶ κατὰ τοῦ φίλου τοῦ ἐκπεσμένου Μητροπολίτη, τοῦ Γυμνασιάρχῃ τους Σακελλάριου.

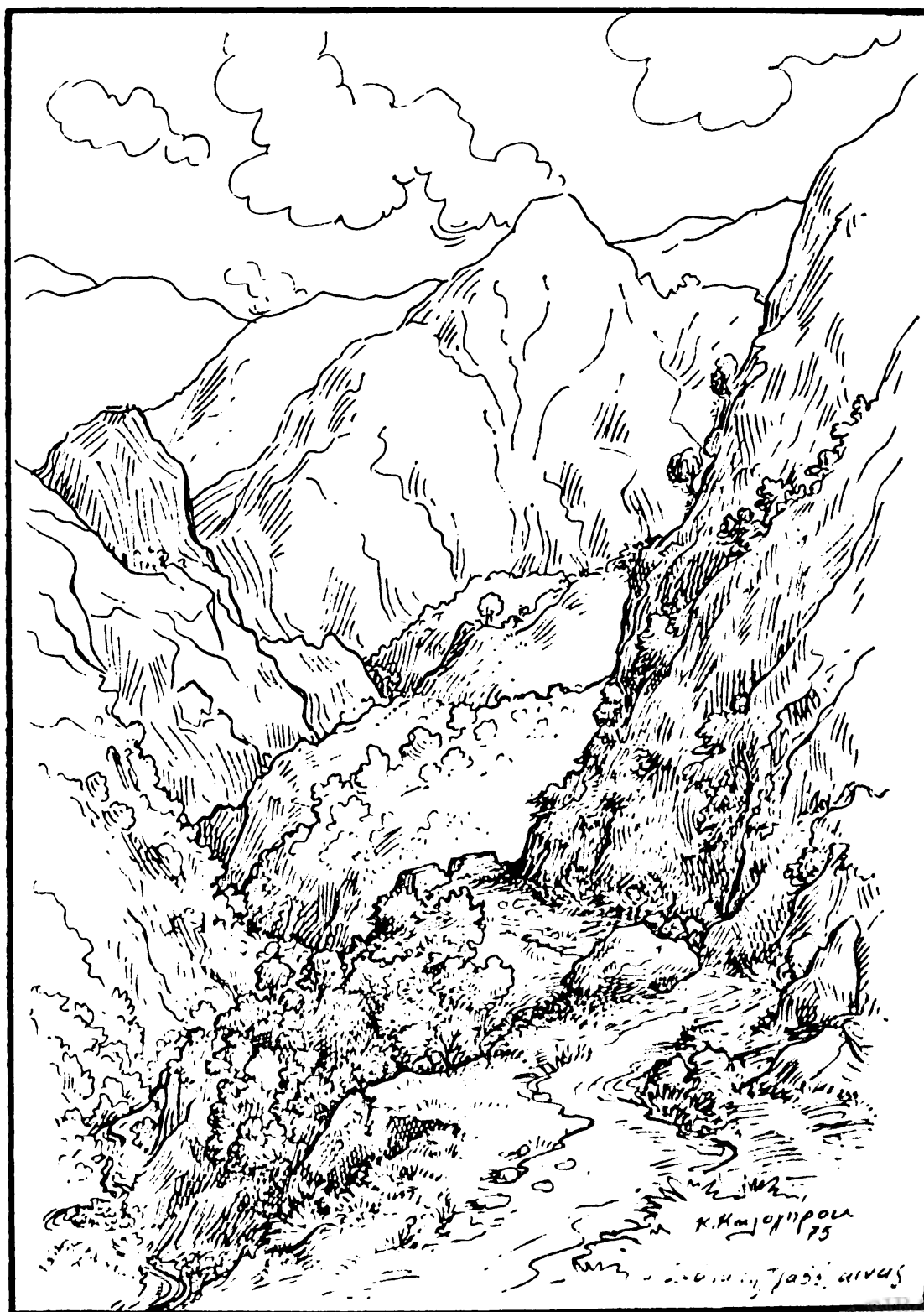
Φεύγει λοιπὸν ὁ Σακελλάριος τὸν Ὀκτώβριο καὶ ἀπὸ Γυμνασιάρχῃς θρίσκεται ἀκροατῆς καὶ φοιτητῆς στὸ Ἐθνικὸ Πανεπιστήμιο στὴν οἰκία Κλεάνθους τότε, ὅπου παρακολουθοῦσε μαθήματα φιλοσοφίας καὶ φιλολογίας.

Στὴν Εὐαγγελικὴ Σχολὴ τῆς Σμύρνης

Βασισμένους στὴν ἐκτίμηση τῶν Καθηγητῶν του συστήνεται στοὺς Σμυρναίους, πού ζητοῦν σχολάρχῃ γιὰ τὴν Εὐαγγελικὴ Σχολὴ τῆς Σμύρνης. Καὶ στὰ 1839 ἡ Σμύρνη θὰ δεχθεῖ μὲ ἀνοιχτὲς τὶς ἀγκάλες τὸν φημισμένο Δάσκαλο στὴ θέση τοῦ Κωνσταντίνου Κούμα καὶ τοῦ Οἰκο-

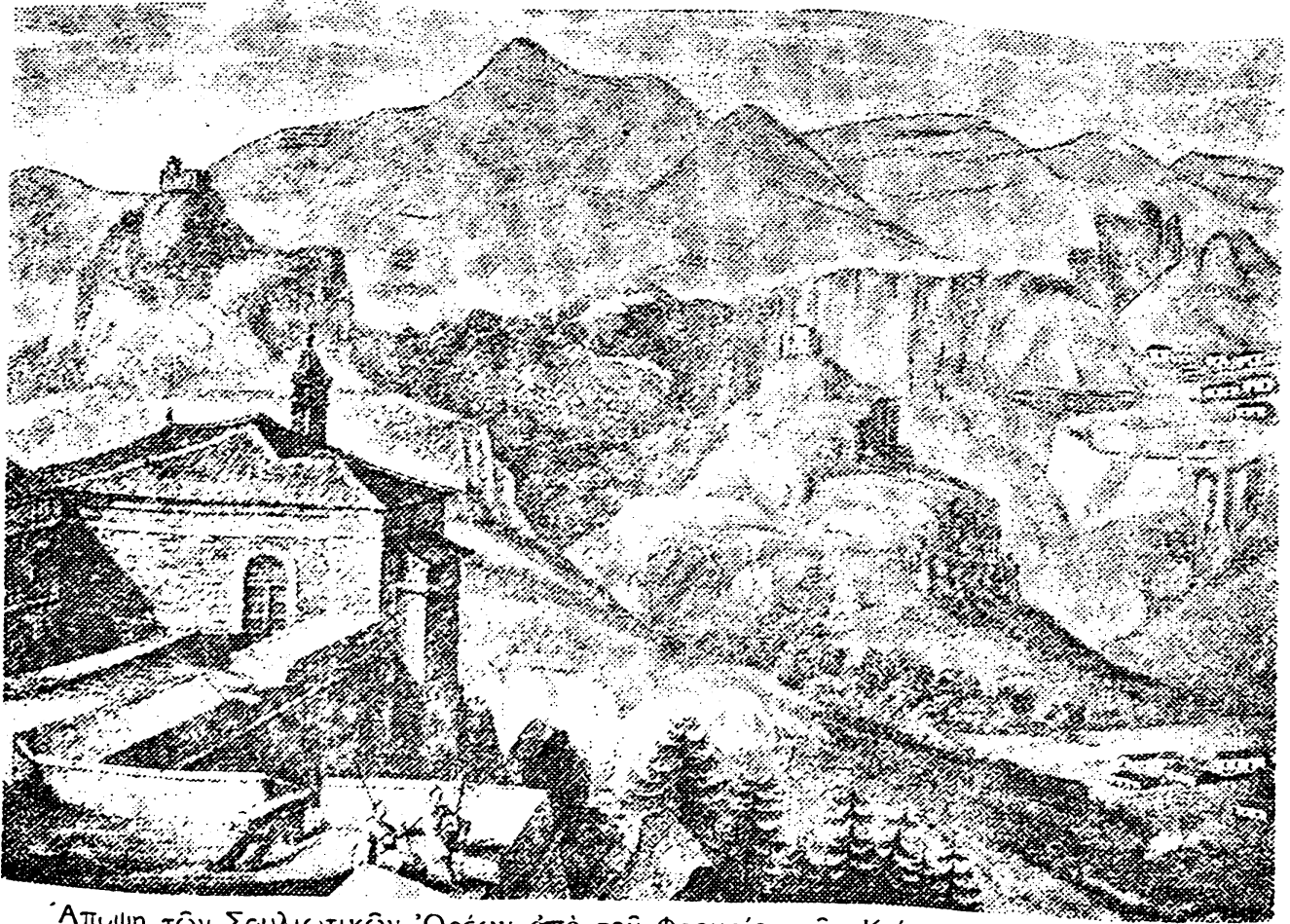

Η Π Ε Ι Ρ Ω Τ Ι Κ Η Π Ι Ν Α Κ Ο Θ Η Κ Η

Κώστα Καλογήρου: Σκάλα της Τζαθέλαινας.

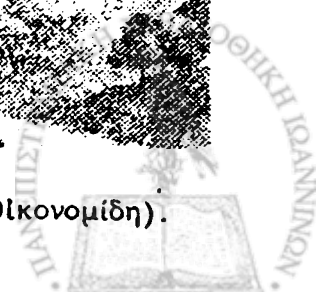

Ἀποψη τῶν Σουλιωτικῶν Ὁρέων ἀπὸ τοῦ Φρουρίου τῆς Κιάφας. (Εἰκ. τοῦ 1812).
(Ἀρχεῖο Μιλτ. Οἰκονομίδη).

Ἡ κοιλάς καὶ τὸ ὄρη τοῦ Σουλίου. (Εἰκὼν τοῦ 1812).
(Ἀρχεῖο Μιλτ. Οἰκονομίδη).

νόμου του έξ Οικονόμων.

Καί θα άντηχήσουν οί αίθουσες τής Εύαγγελικής Σχολής από τις σοφές παραδόσεις του Ήπειρώτη Δασκάλου καί θα φωτιστεί ή ένδοχώρα τής Μ. Άσίας καί οί Σποράδες. Ή παραλυσία καί κατρακύλα τής Ζωσιμαίας πηγή νέων στενοχωριών για τόν Ζωσιμά. Νέες όμως προσπάθειες συνετών Γιαννιωτών, του ίδιου του Ζωσιμά, συνεχής άλληλογραφία για νά μεταπειστεί ό Δάσκαλος. Καί ύπερισχύει ό έρωτας τής Πατρίδας. Καί είναι τότε που γίνονται δεκτές οί προτάσεις του α) για όργανα έποπτικά, β) για τυπογραφείο νά έκδίδει φτηνά βιβλία για τούς μαθητές, γ) για ισόβια καθηγεσία νά μή μπορούν νά τόν ξαναπετάξουν στο δρόμο. Για όλα αυτά ό Ζωσιμάς τόν καλεί στη Νίσσα τής Ρωσίας καί ξεκινάει ό Δάσκαλος καί πηγαίνει στην Κωνσταντινούπολη, όπου μαθαίνει τόν θάνατο του ευεργέτη Ν. Ζωσιμά..

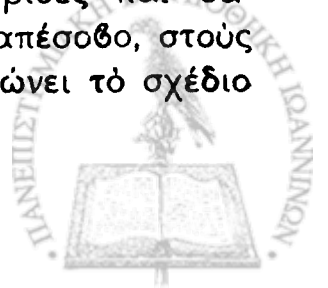
Ξαναγυρίζει στη Σμύρνη μόνος του. Τό σκηνικό στα Γιάννινα αλλάζει. "Έρχονται «στα πράματα» άλλοι άνθρωποι «φιλομαθείς καί φιλοπάτριδες». Νέες προσπάθειες καί άλληλογραφία καί ό Σακελλάριος ό άνεξίκακος καί πατριώτης έρχεται τόν Ιούλιο του 1849 στα Γιάννινα μέ μισθό μικρότερο από τόν μισθό τής Σμύρνης.

Πάλη στα Γιάννινα. Καί τούς νέους διαφθείρει...

Στα 1852 ή Ζωσιμαία διαιρείται σε Σχολείον καί Γυμνάσιον, μέ τρι-

ετή κύκλο σπουδών τόν πρώτο καί τετραετή τόν δεύτερο σύμφωνα μέ τή διαθήκη του Ίδρυτή της. Προικισμένο μέ σχολικά όργανα συγκεντρώνει 250 μαθητές τόν Σχολείο καί 150 τόν Γυμνάσιο. Στις δυό άνωτερες τάξεις του Γυμνασίου ό Σακελλάριος παραδίδει ψυχολογία, λογική, άνθρωπολογία, μαθήματα φυσικής, έξηγεί τούς κλασσικούς συγγραφείς καί ποιητές καί γενική ιστορία. "Έχει τήν ικανότητα νά μπάζει κατά άναλυτικό τρόπο στο μυαλό καί των «δυσνουστέρων» μαθητών του τις δικές του γνώσεις. Καί αυτά μέχρι τόν 1855. Νέα όχλαγωγή στα Γιάννινα από μοναστηριακά συμφέροντα, διαίρεση των πολιτών σε δυό στρατόπεδα. Νέα καταφορά κατά του Γυμνασιάρχη. Του καθίζουν στην πλάτη τήν κατηγορία κατά του Σωκράτη : ότι διαφθείρει τή νεολαία δια των άσεβων διδασγμάτων.

Για νά μή όξυνθούν τα πράγματα περισσότερο φεύγει ό Σακελλάριος κι έρχεται στην Άθήνα. Συντάσσει πραγματεία περί κ α λ ο ύ, που δείχνει ευρύνοια καί βάθος φιλοσοφικής καί φιλογηγικής παιδείας, τήν υποβάλλει στην Πρυτανεία του Πανεπιστημίου καί αναδείχνεται Διδάκτορας τής Φιλοσοφίας καί πηγαίνει μετά στο Τεκούτσι τής Μολδαβίας, όπου διέμεναν οί γυναικάδελφοί του Άλέξιος καί Πέτρος Άναστασίου Ζαβαλέξη, φιλόμυσοι, φιλοπάτριδες καί θαθύπλουτοι από τόν Καπέσοβο, στους όποιους καί ανακοινώνει τόν σχέδιο

για την τυπογραφία, που είχε ματαιωθεί με το θάνατο του Ζωσιμά.

Από εκεί κάνει το ταξίδι για τη Γερμανία και τη Λειψία, όπως έχει αναφερθεί και έρχεται στην Ήπειρο.

Οι φίλοι της διαδόσεως των φώτων και δικοί του φίλοι συλλαμβάνουν το σχέδιο να τον επαναφέρουν στη Ζωσιμαία και να αγνοήσει τις προτάσεις, που του γινόταν από παντού.

Τελευταία μανιώδης καταφορά και ο θάνατος του μάρτυρα Σακελλάριου

Στα 1857 γίνεται συμβόλαιο για τρία χρόνια. Γυμνασιάρχει και πάλι με νέο συμβόλαιο πενταετές το 1860. Και φθάνει η Ζωσιμαία στον κολοφώνα της δόξας. Είναι τότε, που το Πανεπιστήμιο των Αθηνών δέχεται με ψήφισμα του 1860 τους τελειοφοίτους της Ζωσιμαίας χωρίς εξετάσεις. Είναι τότε που (1861) αρχίζει η τυπογραφία της «Δωδώνης» να τυπώνει, με πρώτη τη «Γραμματική» του Αναστασίου, σχολικά βιβλία. Και θα έκραγε κατά του μαρτυρικού Γυμνασιάρχη ή τελευ-

ταία και μανιωδέστερη καταφορά για να φύγει για την Αθήνα, να κάνει αγωγή διεκδικώντας τους καθυστερημένους μισθούς, να δικαιωθεί και να πληρώσει ή πόλη, όπως γράφει ο Ιωάννης Λαμπρίδης (Αγαθοεργήματα Β΄) 150.000 γρόσια για το κέφι των Εφοροεπιτρόπων.

Είχαν τότε έκτραχυνθεί τα πράγματα, ώστε έφθασαν οι διώκτες του σε βιοπραγίες κατά της προσωπικής του ελευθερίας.

Από την Αθήνα ο Σακελλάριος πηγαίνει στη Μολδαυία, προς τους συγγενείς του. Είχε συλλάβει το σχέδιο, και τους είχε πείσει, μαζί με άλλους Έλληνες φιλόλογους να συνεχίσουν το έργο του Κοραή και των Ζωσιμάδων, την έκδοση Έλλήνων Κλασσικών Συγγραφέων. Πηγαίνει στο Γαλάζι, όπου ήταν εγκατεστημένος ο ιατρός υιός του Φίλιππος και για να φανεί χρήσιμος αναλαμβάνει τη διεύθυνση του «Έλληνομουσείου» όπως ονομάζονταν το Σχολείο της μισοελληνικής εκείνης πόλης. Εκεί τον βρήκε ο θάνατος την 11η Δεκεμβρίου του 1865 ύστερα από καταδρομές και μαρτύρια δασκαλικού έργου σαράντα πέντε χρόνων.

ΜΙΛΤΙΑΔΗΣ ΠΑΝΤΑΖΗΣ (1851 – 1907)

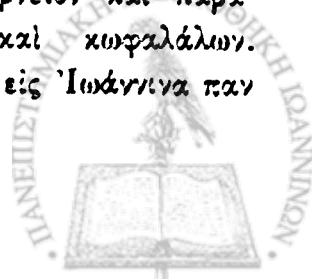
Γεννήθηκε τὸ 1851 στὸ Μονοδέντρι τοῦ Ζαγορίου. Ἔμαθε τὰ πρῶτα γράμματα στὴν πατρίδα του. Στὰ 1867 ἀποφοίτησε ἀπὸ τὴ Φιλοσοφικὴ Σχολὴ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν γιὰ νὰ μεταβεῖ μετὰ στὴ Γερμανία γιὰ μεταπτυχιακὲς σπουδές. Πηγαίνει στὴν Κωνσταντινούπολη, ὅπου οἱ Ἡπειρώτες εἶχαν τὰ σχῆπτρα στὴν οἰκονομικὴ καὶ πνευματικὴ κίνησιν τῆς Βασιλεύουσας. Ζωγράφει, Λύκειο τοῦ Γ. Χασιώτη, Σύλλογοι, ὁ Ἡπειρωτικὸς Φιλεκπαιδευτικὸς Σύλλογος Κων)πόλεως, ὁ Ἡρ. Βασιάδης, οἱ ἀδελφοὶ Ἀναστάσιος καὶ Φίλιππος Τάγης καὶ ἡ ἄλλη χορεία τῆς Ἡπειρωτικῆς Ὁμογενείας, ἀστεισιμὸς γύρω ἀπὸ τὸν μεγάλο Χρηστάκη Ζωγράφο, τὸν Χρηστάκη Ἐφέντη, τὸν Εὐεργέτη Ἰδρυτὴ τοῦ Ζωγραφείου Διδασκαλείου Κεσπορατίου. Συνεργάζεται καὶ διδάσκει ἐκεῖ ὁ «ἐγκρατὴς τῆς ἀρχαίας ἐλληνικῆς Φιλολογίας» Μιλτιάδης Πανταζῆς.

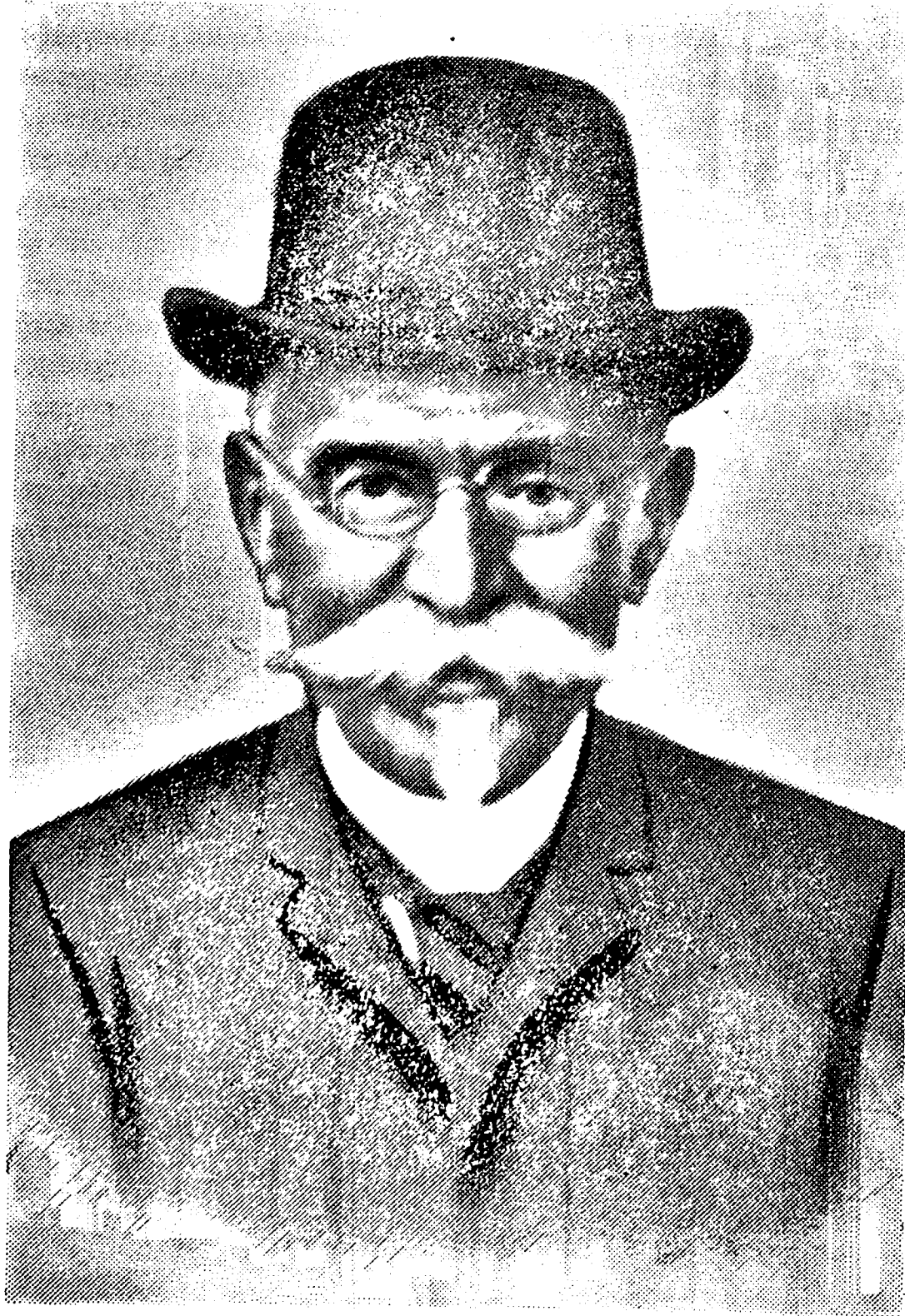
Στὰ 1878 ξαναγύρισε στὰ Γιάννινα καὶ διορίζεται καθηγητὴς καὶ ἔπειτα Γυμνασιάρχης στὴ Ζωσιμαία ὡς τὸ 1889 μᾶς λέει ὁ Γ. Ἀθαν. Οἰκονόμου, ἀπὸ τὸ 1881 ὡς τὸ 1888 μᾶς λέει ὁ Κώστας Λαζαρίδης. Σὰν Γυμνασιάρχης ἦταν ἀκαμπτος, δίκαιος, αὐστηρὸς. Συντηρητικῶν ὅμως ἀρχῶν εὐρέθηκε σὲ ἀντίθεση μὲ τὸν φιλελευθερίων καὶ προοδευτικῶν ἀρχῶν Στέφανο Ράδο ἀπὸ τὸ Γραιμμένο.

Ὁ Πανταζῆς νυμφεύθηκε στὰ 1880 τὴν Ἀγγελικὴ τὸ γένος Θ. Στράτη, εὐεργέτη τῶν Ἰωαννίνων καὶ ἀπόκτησε ἀπὸ τὸ γάμο ἐκείνον τοὺς δύο γιούς του, τὸν Κίμωνα, τὸν κατόπι καθηγητὴ Γεφυροποι-
τας στὸ Πολυτεχνεῖο καὶ τὸν Γεώργιο ἐ-

πίσης πτυχιούχο Πολυτεχνείου, ποὺ θὰ γίνεи ἀργότερα Γενικὸς Τεχνικὸς Διευθυν-
τῆς τῶν ΣΕΚ καὶ θὰ παρασημοφορηθεῖ μὲ τὸ Χρυσὸ Σπαυρὸ τοῦ Γάγματος Γεωρ-
γίου τοῦ Α' γιὰ τὶς ὑπηρεσίες του πρὸς ἀναστήλωση τῶν σιδηροδρομικῶν γεφυ-
ρῶν, ποὺ εἶχαν ἀνατιναχθεῖ ἀπὸ τοὺς ὑπο-
χωροῦντες Γερμανοὺς τὸ 1944.

Κατὰ τὴ νεκρολογία, ποὺ δημοσιεύτη-
κε στὴ «Φωνὴ τῆς Ἠπείρου», 20 Ἀπρι-
λίου 1907 «ἡ περὶ τὰ ἐλληνικὰ γράμμα-
τα δεινότης τοῦ Μιλτιάδου Πανταζῆ, τὸ
ἄκαμπτον τοῦ χαρακτήρος του, ἀνήγαγον
αὐτὸν κατὰ τὸ 1876 εἰς τὴν ἔδραν τοῦ
Γυμνασιάρχου τῶν Ἰωαννίνων, ἥτις ἰσο-
δυνάμει κατὰ τὴν τιμὴν μὲ τὴν ἔδραν κα-
θηγητοῦ Πανεπιστημίου, διότι πρὸ τοῦ
Πανταζῆ εἶχον καταλάβει καὶ λαμπρύνει
τὴν γυμνασιαρχίαν τῆς κλεινῆς τῆς Ἠ-
πείρου πρωτευούσης ἄλλοι σοφοὶ καὶ πο-
λυμαθεῖς τοῦ Γένους Διδάσκαλοι. Ἀναλα-
βὼν καὶ ὁ Πανταζῆς τὴν ράβδον τοῦ δι-
δασκάλου τοῦ Γένους ἐν ἀκμῇ τῆς ἡλικίας
του μετὰ σθένους ἐκυδένησε τὸ Πανεπει-
ρωτικὸν Δωδακτῆριον καὶ ἀφῆκεν ἀναμνή-
σεις ἐκ τῶν λαμπροτέρων. Ἡ δὲ περίοδος
τῆς διδασκαλίας του εἶναι ἡ τελευταία ἀ-
ναλαμπὴ τοῦ μεγαλείου τῆς ἐν Ἠπείρῳ
ἐκπαιδεύσεως, διότι μετὰ τὴν ἀποχώρη-
σιν τοῦ Πανταζῆ ἡ σπεῖρα τοῦ «γεννή-
ματος καὶ θρέμματός» διὰ παντὸς τρόπου
παρακωλύσασα τὸ ἔργον τῶν ἄλλων γυ-
μνασιαρχευσάντων ἐπὶ βραχὺν χρόνον πα-
ρέδωκε τὴν γεραρὰν Ζωσιμαίαν εἰς τὴν
στημερινὴν διδασκαλικὴν σπεῖραν, ἥτις με-
τέβαλε αὐτὴν εἰς ταδερνεῖον καὶ παρα-
σκευαστήριον ἡλιθίων καὶ κωφάλαλων.
Τότε συνέρρεον μαθηταὶ εἰς Ἰωάννινα παν

ΜΙΛΤΙΑΔΗΣ ΠΑΝΤΑΖΗΣ

ταχέως τῆς Ἡπείρου καὶ Ἀλβανίας, τῆς Θεσσαλίας καὶ Μακεδονίας, ἵνα ἐν τοῖς διαιυγέσι νάμασι τῆς διδασκαλίας τοῦ Μιλτιάδου Πανταζῆ τὴν διψαν τῆς φιλομαθείας αὐτῶν κορέσωσιν.

Ὁ σεβασμὸς δὲν οἱ μαθηταὶ ἔτρεφον πρὸς τὸν διδάσκαλον ἐξικνεῖτο μέχρι τοῦ φόβου. Ἡ ἐμφάνισις τοῦ Πανταζῆ ἦρκε· γὰρ τρέψῃ εἰς φυγὴν ἀπὸ ὅλα τὰ κέντρα τῆς ἀναφυγῆς, ἐνθα δὲν ἐπιτρέπετο γὰρ συγχάζωσιν αἱ ἀπαλαὶ ψυχαὶ τῆς Ἡπειρωτικῆς νεότητος. Ἐν τῇ ἐκπληρώσει δὲ τῶν καθήκοντων αὐτοῦ δὲν ἠνείχετο ἐπεμβάσεις ἢ ἐπιεικείας. Ἡ πλάστιγς ἦν ἐκράτει· ὁ Πανταζῆς ἦτο ἡ αὐτὴ δι' ἀπάσας τὰς κοινωνικὰς τάξεις, ὡς ἐκ τούτου ἠναγκάσθη γὰρ ἐγκαταλείψῃ μετὰ δωδεκαετῆ γυμνασιαρχίαν τὰ Ἰωάννιναν. Ἄρα κατὰ τὴν «Φωνὴν τῆς Ἡπείρου» διηρύθυνε τὴ Ζωσιμαίαν μέχρι τοῦ 1888.

Καὶ συνεχίζει ὁ ἄγνωστος (;) νεκρολόγος τῆς «Φωνῆς τῆς Ἡπείρου»: «Ἀλλὰ καὶ ἐνταῦθα, ἐν τῷ πανελληνίῳ κέντρῳ τῶν Μουσῶν καὶ τῶν Γραμμάτων πρὸ δεκαπενταετίας ἦρθη ὁ Μιλτιάδης Πανταζῆς ἐγκατασταθεὶς καὶ ἐν πολλοῖς ἐκπαίδευτηρίοις τὴν διδασκαλίαν τῶν Ἑλληνικῶν Γραμμάτων ἀναλαβὼν διὰ τε τὴν ἐπιστημονικὴν αὐτοῦ μόρφωσιν καὶ τὸ εὐμέθοδον τῆς διδασκαλίας ταχέως διεκρίθη καὶ διὰ τὰς ἄλλας αὐτοῦ ἀρετὰς θεόντως ἐξετιμήθη. Ἰφιγνητῆς δὲ ἐν τῷ ἀνωτάτῳ τῆς Ἑλλάδος ἐκπαιδευτηρίῳ γενόμενος μετὰ τῆς χαρακτηριστικῆς αὐτὸν φιλοπονίας τακτικώτατα ἐν αὐτῷ ἐδίδασκε καὶ ὡς ἀληθῆς τῶν Μουσῶν ἱεροφάντης εἰς τὰ μυστήρια τῆς ἀρχαίας ρητορικῆς τέχνης καὶ εἰς τὰς καλλονὰς τοῦ ἀρχαίου ἀττικοῦ λόγου τοῦς ἀκροατὰς αὐτοῦ μετὰ πολλῆς δεξιότητος ἐμύει. ἐνῷ ἔξ ἄλλου καὶ διδακτικὰ διδλία μεθοδικώτατα καὶ κριτικὰ αὐτοῦ μελετή-

ματα ἐδημοσίευσεν τὴν ἐκτίμησιν τοῦ φιλολογικοῦ κόσμου δι' αὐτῶν ἐπιστύρων».

Ἀπὸ τὰ δημοσιεύματα τοῦ Μιλτ. Πανταζῆ ἀναφέρουμε τὸ «Κριτικαὶ Παρατηρήσεις εἰς τὸν Πλάτωνα, τὸν Δημήτριον τὸν Ψευδοφαληρέα κ.λ. Συγγράμματα τοῦ Ἑλληνικῶν Ποιητῶν καὶ Συγγραφέων, Γραμματικὴν καὶ Συστακτικὴν καὶ τὴν διατριβὴν «Ἡ Ἰσοκράτους Ρητορικὴ Τέχνη ἐκ τῶν λόγων αὐτοῦ ποριζομένη». Πέθανε «μετὰ βραχείαν νόσον» σὲ ἡλικία 56 ἐτῶν.

Καὶ θὰ τελειώσωμε τὰ βιογραφικὰ τοῦ Μιλτιάδου Πανταζῆ, τὸν ὅποιον ὁ ἀναγνώστης θὰ ἴδῃ καὶ στὸν πίνακα τοῦ πρώτου Διοικητικοῦ Συμβουλίου τῆς Ἡπειρωτικῆς Ἑταιρείας 1906 (δεύτερη σελίδα τοῦ ἐξωφύλλου) ἀφοῦ εὐχαριστήσουμε τὸν ἐργαστὴ τῶν στοιχείων, τὸν ἀκάματο Γυμνασιάρχην κ. Μάθιο Οἰκονόμου, μὲ δυὸ περιστατικὰ τοῦ βίου τοῦ Μιλτ. Πανταζῆ ἀπ' αὐτὰ ποὺ συνέδαιναν, συμβαίνουσιν καὶ θὰ συμβαίνουσιν σὲ τούτον τὸν θαυμάσιο τόπον, ἔργα τῶν σκοτεινῶν ἢ φανερῶν κυκλωμάτων.

Στὴν Ἰδίαν «Φωνὴν τῆς Ἡπείρου» 14 Ἰουλίου 1895 σχολιάζεται ἡ ἀπόρριψις τῆς Γραμματικῆς τοῦ ὡς διδακτικοῦ διδλίου «ἐνῷ ὁ εἰσηγητῆς τῆς Ἐπιτροπῆς τῶν Κριτῶν ἐπισταμένως μελετήσας ἀπάσας τὰς ὑποβληθείσας γραμματικὰς ὑπολόγησεν ὅτι δὲν ὑπῆρχε δευτέρα γνώμη περὶ τῆς ἀρίστης τοῦ κ. Πανταζῆ γραμματικῆς». Δὲν ἐγκρίθηκε ὁμῶς γιατί μία ἀθθεντία, μέλος τῆς Ἐπιτροπῆς τάχυνε μὲ τὸ μέρος ἄλλου διαγωνιζομένου, στὴ σύνταξιν τῆς Γραμματικῆς τοῦ ὁποίου εἶχε συμπράξει· μάλιστα, ὅπως γράφτηκε στὸν τύπον καὶ ἔτσι ἀποκλείστηκε ἡ Γραμματικὴ τοῦ Πανταζῆ καὶ ἐγκρίθηκε ἡ Γραμματικὴ τοῦ φίλου τῆς... ἀθθεντίας.

Τὸ δεύτερο περιστατικὸ εἶναι ἀκόμη χειρότερο.

Ἀπολύθηκε ἀπὸ τῆ Ριζάρειο, ὡς ὑπεράριθμος, ὅπως γράφεται ἐν τῇ «Φωνῇ τῆς Ἡπείρου» τῆς 23ης Ὀκτωβρίου τοῦ 1892 πρὸς μεγάλη λύπη τῶν Ἡπειρωτῶν ὁ... συγχωριανὸς τῶν ἰδρυτῶν τῆς Σχολῆς Ἀδελφῶν Ριζάρη! γιὰ τὴ προφανῶς δὲν εἶχε συστάσεις βουλευτῶν!

Καὶ στὴν περίπτωσιν τῆς Γραμματικῆς καὶ στὴν περίπτωσιν τῆς ἀπογομπῆς τοῦ ἀπὸ τῆ Ριζάρειο ἔπεσε θύμα τῶν «κυκλώματων». Στὴν πρώτη περίπτωσιν τοῦ «κυκλώματος» τῆς πνευματικῆς... ἡγεσίας, στὴ δεύτερη τοῦ «κυκλώματος» τῶν Ἐπι-

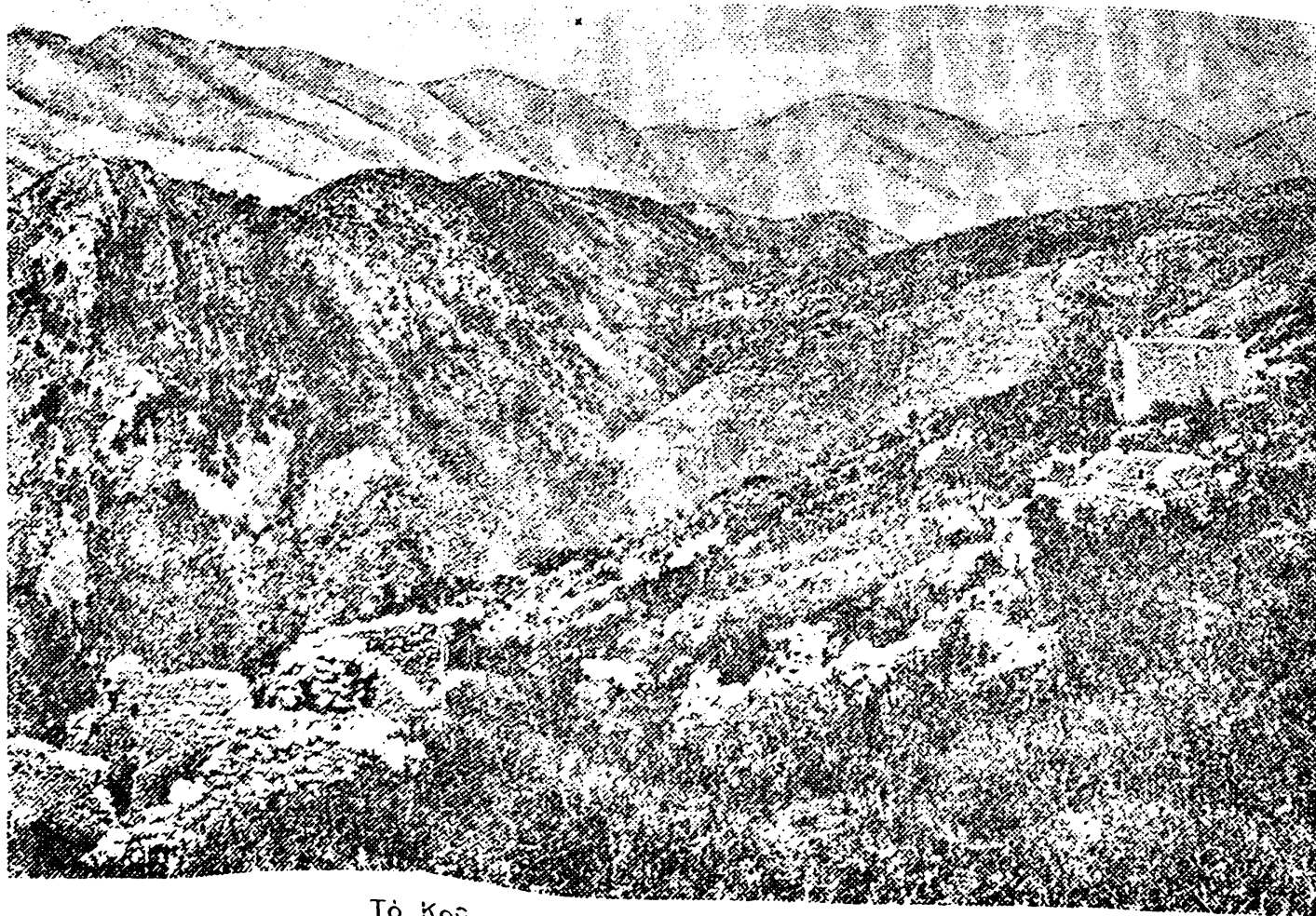
τροπάρχιδων τῆς Ριζαρείου, ποὺ καὶ στὴ μὲν καὶ στὴν ἄλλη ὁ ἀντικαταστάτης πιθανώτατα νὰ ἦσαν στοὺς ἀντίποδες τοῦ Πανταζῆ.

Ἰσχυε ἐκεῖνο, ποὺ ἔχει ξαναγραφεῖ σ' αὐτὰς τὶς στήλας, εἰπωμένο ἀπὸ τὸν μακαρίτη διάσημο ἱατρὸ Ἀλέξαντρο Τράντα, πρὸς τὸν ἐπίσης ἀπὸ τὴν Πρεμετὴ ἱατρὸ Βασίλειο Κῶνο, ποὺ αὐτοσυστηγόμενος καὶ ζητώντας θέσιν πανεπιστημιακῇ ἀράδιαιζε τοὺς ἐπιστημονικοὺς τίτλους τοῦ λέγοντας: ξέρω τοῦτο... ξέρω καίνο!

Καὶ ὁ Τράντας:

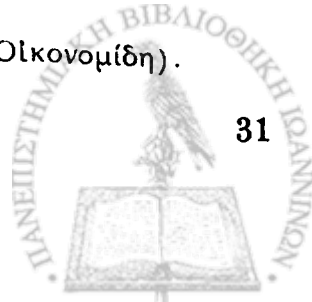
— Βρὲ σὸν τόπο αὐτὸν δὲν σὲ ρωτοῦν τί ξέρεις, ἀλλὰ... ποῖόν ξέρεις;

A. X. M.

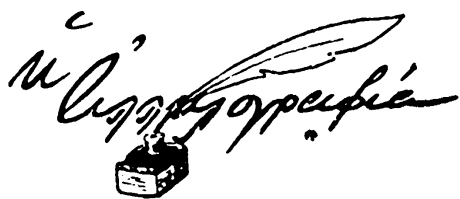

Τὸ Κοῦγκι. (Ἐκ φωτογραφίας τοῦ 1876).

(Ἀρχεῖο Μιλτ. Οἰκονομίδου).

Ἡπειρωτικὴ Πνευματικὴ Ζωὴ καὶ Κίνηση

◆ Γράφομε καὶ μᾶς γράφουν

◆ Στέλλομε καὶ μᾶς στέλνουν

ΙΣΧΥΣ ΜΑΣ Η ΑΓΑΠΗ ΤΩΝ ΣΥΜΠΑΤΡΙΩΤΩΝ

Ὁ κ. Νικόλαος Παπασωτηρίου, ὁ Ἐπίτιμος Γυμνασιάρχης, μετὰ τὸν Μεγάλον μας Χορηγὸ κύριο Ἀλέξανδρον Καλούδη (500.000 δρχ. τοῦ 1977) καὶ τὸν γλυκύτατον καὶ ἀλησμόνητον Νῖκο Τσουμάνη εἶναι ὁ τρίτος κατὰ ποσὸν συμπαραστάτης τοῦ ἔργου τῆς Ἑταιρείας ἀπὸ τὸ 1975.

Ἀθόρυβα, ταπεινά, μὲ συνέπεια καθε χρόνον, μᾶς καταθέτει τὴν ἀγάπην του. Ἔτσι κι' ἐφέτος.

Ἡ Ἑταιρεία ἐκφράζει θερμὰς εὐχαριστίας:

Ἀθήνα 4 Νοεμβρίου 1982

Κύριον

Νικόλ. Παπασωτηρίου

Ἀθήνα.

Εὐγενέστατε Κύριε Παπασωτηρίου,

Μὲ συγκίνηση κι' ἐφέτος δεχθήκαμε τὴν ἀθόρυβον ἐπίσκεψίν σας γιὰ νὰ καταθέσετε τὴν ἀγάπην σας (βοήθεια 30.000 δρχ.) πρὸς ἐνίσχυση τοῦ πνευματικοῦ ἔργου τῆς Ἑταιρείας, ποὺ συνεχίζεται χάρις στὴ βοήθειαν καὶ ἄλλων, ποὺ μιμοῦνται τὸ παράδειγμά σας.

Σᾶς διαβεβαίω ὅτι πολλοὶ πνευ-

ματικοὶ ἄνθρωποι ἀπὸ ἄλλα διαμερίσματα τῆς Ἑλλάδος μὲ παίρνουν στὸ τηλέφωνο κατάπληκτοι γιὰ τὴν ἀτέρμονη στήλῃ τῶν οἰκονομικῶν εἰσφορῶν πρὸς τὴν Ἑταιρείαν μας καὶ προσπαθοῦν νὰ ἐξηγήσουν τὴ φιλοπατρίαν τῶν Ἡπειρωτῶν. Σπειρί - σπειρί, φασούλι - τὸ φασούλι, μὲ πρωτουργοὺς σὰν ἐσᾶς ἐδράζεται στερεὰ τὸ ἔργο τῆς Ἑταιρείας, ἀγαπημένε μας κ. Παπασωτηρίου.

Σᾶς εἵμαστε εὐγνώμονες ὅλοι, εὐχόμενοι καλὸ χειμῶνα.

Πήραμε καὶ τὸ 6' σημεῖωμα γιὰ τὴ Μουσοτρόφον Βούρμπιανη.

Μὲ τὴν ἀγάπην μας

Ὁ Πρόεδρος

ΑΛΕΞ. Χ. ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΣ

Ὁ Γεν. Γραμματεὺς

ΣΤΑΘ. Δ. ΛΑΜΠΡΙΔΗΣ

ΛΑΘΗ ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΚΑ

Μᾶς γράφει ὁ Καθηγητὴς κ. Ἑρμῆς Μουδόπουλος:

Ἐνα τυπογραφικὸν λάθος ἀλλοίωσε τὴν ἔννοιαν τῆς νεκρολογίας τοῦ ἀειμνήστου ἐξ Ἑλάτης ποιητοῦ

καὶ δημοσιογράφου "Αλκη Μυρσί-
νη - Μάνθου.

Εἵχομεν γράψει(1) ὅτι «...χάρις εἰς
τά ἐνεργείας τοῦ Ζαγορισίου ποι-
ητοῦ καὶ ἐνθέρμου πατριώτου ἡ ἐν
Πλοεστίῳ ἐλληνικὴ παροικία ἀπέ-
κτησεν Ἑλληνικὸν Δημοτικὸν σχο-
λεῖον ὅπου ἐσφυρηλατεῖτο τὸ ἐθνι-
κὸν φρόνημα τῶν Ἑλληνοπαίδων
καὶ ἐματαιοῦτο οὕτω ὁ ἀφελληνι-
σμός αὐτῶν.

Τῇ πρωτοβουλίᾳ τοῦ ἰδίου πάλιν
καὶ τῆς αἰοιδίμου Μ. Παξινοῦ - Μπε-
ρεκέτη ἐτελοῦντο θεατρικαὶ παρα-
στάσεις μὲ ἔργα Ἑλληνικὰ κλπ.».

Ἄντ' αὐτοῦ, ἐκ τυπογραφικῆς ἀ-
βλεψίας ἀνεγράφη ὅτι τῇ πρωτο-
βουλίᾳ τοῦ Μ. Παξινοῦ - Μπερεκέ-
τη, ὅπερ ἀνακριθές.

Ἐπρόκειτο περὶ τῆς Μαγδαλη-
νῆς Παξινοῦ ἥτις ἐν Κωνσταντῇ
εἰργάσθη ἀόκνως ἐν τῷ πλαισίῳ
τοῦ Συλλόγου «Ἐλπίς» καὶ ἐπρωτο-
στάτησεν εἰς ἀπάσας τὰς ἐκδηλώ-
σεις τῆς Ἑλλ. Κοινότητος, τῆς πάλ-
αι ποτε ἀποικίας τῶν ἀρχαίων Μι-
λησίων.

Εἶτα νυμφευθεῖσα καὶ ἐγκατα-
σταθεῖα εἰς Πλοέστιον ἐσυνέχισεν
μετὰ τοῦ ἰδίου ἐνθουσιασμοῦ τὴν
ἐλληνοπρεπῇ αὐτῆς δρᾶσιν.

ΕΡΜΗΣ Θ. ΜΟΥΔΟΠΟΥΛΟΣ

ΑΠΗΧΗΣΕΙΣ

Ἀθῆναι 27.10.1982

Ἀγαπητὲ κ. Μαμμόπουλε.

Χάρηκα τὸ γράμμα σας. Σᾶς εὖ-

1. «Ἡπειρωτικὴ Ἑταιρεία», ἔτος Θ',
Μάϊος — Ἰούνιος — Ἰούλιος 1982, σ. 45.

χαριστῶ πολὺ γιὰ τὰ καλὰ σας λό-
για σχετικὰ μὲ τὸ σχεδιαζόμενο
«Ἰδρυμα Σπαστικῶν Παιδιῶν» ἔ-
ξω ἀπὸ τὰ Γιάννενα. Δὲν κάνω τί-
ποτα παραπάνω ἀπὸ ὅ,τι πρέπει νὰ
κάνει κάθε ἄνθρωπος ἂν θέλει νὰ
λέγεται «ΑΝΘΡΩΠΟΣ». Δυστυχῶς
ἡ λέξη αὐτὴ ὅσο πᾶμε καὶ σπανί-
ζει. Πρέπει ὁ καθείς μας χωριστὰ
καὶ ὅλοι μαζὺ νὰ μποροῦμε νὰ τὴν
διατηρήσουμε στὴ ζωὴ μας, δίδον-
τας χαρὰ στοὺς ἄλλους.

Τὸ Δελτίο παίρνω τακτικά. Τὸ
διαβάζω ἀπὸ ἀρχὴ μέχρι τέλους ἔ-
ως διαφήμιση «Μακαρόνια Μίσκο»!
Πλουτίζω τὶς γνώσεις, «γηράσκω
ἀεὶ διδασκόμενος» κατὰ σοφία Σω-
κράτη.

Ταχυδρομικῶς θὰ λάβετε 2 χιλ.
χίλιες γιὰ τὸ 1982 (συνδρομὴ) καὶ
χίλιες προκαταβολικὰ διὰ 1983.

Σᾶς εὐχομαι καλὴ ὑγεία καὶ δύ-
ναμη μὲ πάντοτε ἐπιτυχίες στὸ ἔρ-
γο σας.

Μὲ φιλικοὺς χαιρετισμοὺς
Μ. ΝΙΚ. ΔΑΛΛΑ

ΝΟΣΤΑΛΓΙΕΣ...

Ὁ ἰ α τ ρ ὀ ς κ. Σ τ έ φ. Χ ρ η-
σ τ ῖ δ η ς ἀπὸ τὴ Φιλαδέλφεια
U.S.A. μᾶς γράφει: 22.7.82

Ἀγαπητὲ κ. Μαμμόπουλε,

Ἐλαβα σήμερα καὶ εὐχαριστῶ
πολὺ διὰ τὸ Δελτίον τῆς Η.Ε. (τεῦ-
χος 68, 69, 70 τρία σ' ἓνα — πολὺ
ώραῖο). Εἶδα τὶς φωτογραφίες τοῦ
Τόλη (τρομερὸς ὀρειβάτης!). Ἀνε-
πόλησα τὰ παλαιά. Μοῦ ἤθε μιά ἰ-
δέα στὸ μυαλό μου. Ἄν εἶναι δυ-

εὐχαριστῶ πολὺ. Εἶμαι εὐγνώμων
ποὺ ἀναπολῶ στὰ γραφόμενα καὶ
ιδιαιτέρως τὶς φωτογραφίες (ΒΕΡ-
ΤΟΔΟΥΛΟΣ) τὰ ὡμορφα μέρη τῆς
πατρίδος μας.

Μὲ μεγάλη χαρὰ εἶδα πὼς οἱ ἀ-
ναγνώστες συνεισφέρουν «σπειρὶ τὸ
σπειρὶ» φασούλι τὸ φασούλι... γιὰ
νὰ συνεχισθεῖ τὸ μνημειῶδες ἔργο
σας. Συγχαρητήρια θερμά. Εἰσθε
σωστὸς Ἡπειρώτης. Νὰ μᾶς ζήσετε.

Στὴ Φιλαδέλφεια αὐτὴ τὴν ἐβδο-
μάδα ὅλοι οἱ Ἕλληνες εἴμεθα ὑπε-
ρήφανοι διότι ἓνας Φιλαδελφιώτης
PETER LIACOURAS ... ὀνομόσθη-
κε PRESIDENT OF THE TEMPLE
UNIVERSITY, ἓνα ἀπὸ τὰ 5 τῆς
πόλεως, μέγιστον σὲ ἀριθμὸ φοι-
τητῶν καὶ Καθηγητῶν. Εἶναι ὁ πρῶ-
τος Ἕλλην PRESIDENT μεγάλου
Πανεπιστημίου. Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ,
στὸ ποτάμι μας (Σκούλκιλ) γίνον-
ται λεμβοδρομίες. 465 βάρκες ἀ-
θλητικὲς ἀπὸ ὅλην τὴν Ἀμερικὴν
λαμβάνουν μέρος. Ἔρχεσθε;

Μὲ πολλὴν ἀγάπην καὶ πατριωτι-
κοὺς χαιρετισμοὺς

ΣΤΕΦ. ΧΡΗΣΤΙΔΗΣ

ΣΗΜ. ΣΥΝΤ.: Νὰ εὐχηθοῦμε νὰ
φτάσει ὁ Πρέζιντεντ στὴ Λιάκουρα
τοῦ Παρνασσοῦ τῆς Ἐπιστήμης του.

ΝΟΣΤΑΛΓΙΕΣ

Ὁ νοσταλγὸς Γεώργιος Βάντζιος, πρὶν
ἐπὶ τρεῖς ἔτην ἐπραῖε καὶ ἔγραψε γιὰ
τὰ δάση τῆς Ἡπείρου, γιὰ τοὺς δρόμους,
γιὰ τὸν ὀρνυκτὸ πλοῦτο καὶ τὰ πετρέλαια,
μᾶς θυμιάται. Κι ἀφοῦ φτάσαμε στὰ πε-
τρέλαια θὰ θυμηθεῖμε τοὺς κόπους καὶ

τὶς προσπάθειες τοῦ δημοσιογράφου Κώ-
στα Νάκου καὶ τοῦ Συμβολαιογράφου Κώ-
στα Ἐξάρχου νὰ κεντήσουν μὲ βουκέντρι-
τὸν Ἐλέφαντα τῆς Ἑλληνικῆς Γραφειο-
κρατίας πρὶν πενήντα χρόνια, νὰ ξυπνή-
σει καὶ νὰ ἴδῃ ὅτι στὴν Ἡπειρο ὑπάρχει
πετρέλαιο. Καὶ τὸ πρᾶγμα ἦταν ὀλοφά-
νερο. Ἀφοῦ στὴν Ἀλβανία ὑπάρχουν...
ἐννιακόσιες πηγὲς πετρελαίου, γιὰτὶ στὴν
Ἡπειρο, συνέχεται ἐδαφικοῦ χώρου νὰ μὴ
ὑπάρχει;

Ἀλλὰ ἂς ἀφήσουμε τοὺς Ἐπιμηθεῖς Ἑλ-
ληνες τεχνικοὺς ν' ἀσχοληθοῦν μὲ τὶς γε-
ωτρήσεις στὴν Ἡπειρο κι ἂς ἔλθουμε στὸν
Γεώργιο Βάντζιο. Γράφοντας ἐντυπώσεις
ἀπὸ τὸ Δελτίο προτιμᾷ οἰκείους τόνους
καὶ λυρικοὺς στίχους:

.....

Στὰ λουλούδια γυρεύω
μὴ δῶ τὴ μορφὴ σου
Στὶς πεταλοῦδες ψάχνω
μὴ βρῶ τὴν ψυχὴ σου
Στὰ πουλάκια κυττῶ
ν' ἀφουκραστῶ τὴ φωνή σου.
Στ' ἀεράκι ζητῶ
νὰ χαρῶ τὴν πνοή σου.

Σὸς

Γ. BANTZIOS

ΠΑΡΑΚΑΛΟΥΝΤΑΙ οἱ κύ-
ριοι Ἀναγνώσται νὰ μᾶς γνω-
στοποιοῦν τὴ νέα τους διεύ-
θυνση.

ΙΔΡΥΜΑ ΤΩΝ ΣΠΑΣΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΩΦΑΛΑΛΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ ΤΗΣ ΗΠΕΙΡΟΥ

**(ΕΚΚΛΗΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΕΔΡΟΥ ΤΗΣ
ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ)**

Τὸ "Ἰδρυμα τῶν Σπαστικῶν καὶ Κωφάλαλων Παιδιῶν τῆς Ἡπείρου ξεκίνησε τὴν πορεία του κάτω ἀπὸ τοὺς καλύτερους οἰωνοὺς. Μπαίνει κάτω ἀπὸ τὶς φτεροῦγες ἑνὸς λαμπροῦ Ἡπειρωτικοῦ Σωματείου τῶν Κυριῶν τῆς «Μάινας τοῦ Πωγωνίου» ποὺ μᾶς ἔχει συνηθίσει τόσα χρόνια μὲ τὴν Θάλεια Ποταμιάνου, τὴ Θάλεια Ἰακωθίδου καὶ τώρα τὴν Ἐλευθερία Δόθα μὲ ἐπιτυχημένες κοινωνικὲς ἐκδηλώσεις γιὰ τοὺς πατριωτικοὺς σκοποὺς της.

Σταλαγμὸς τύχης ἔρχεται ὁ γνωστός Ζιτσαῖος Γιατρὸς Γεώργιος Γύρας, ποὺ γενναιοδωρὰ παραχωρεῖ γιὰ τὸν ἅγιο σκοπὸ οἰκόπεδο 5 στρεμμάτων στὴ Ζίτσα καὶ χρηματικὴ σερμαγιά 1.000.000 δρχ.

Στὶς καλὲς προϋποθέσεις ἐπίσης περιλαμβάνεται καὶ ἡ κωμόπολη τῆς Ζίτσας, μόλις εἴκοσι χιλιόμετρα ἀπὸ τὰ Γιάννινα μὲ σχολεῖα καὶ ἐμπορικὴ ζωὴ καὶ κίνηση καὶ προσπελάσιμη ἀπ' ὅλα τὰ μέρη τῆς Ἡπείρου, γιατί, πῶς νὰ τὸ κάνωμε, δύσκολα οἱ γονεῖς στέργουν στὴν ἀπομάκρυνση τῶν δυστυχισμένων παιδιῶν τους, ὅσοδήποτε

ἐξυπηρετικὴ κι ἂν εἶναι ἡ περίθαλψή τους.

Ἡ «Ἡπειρωτικὴ Ἑταιρεία» ἠθικὸ πρόσωπο, νομικὸ πρόσωπο ἰδιωτικοῦ δικαίου, ἴδρυμα πνευματικόν, συμπαραστέκεται στὴν πορεία πρὸς τὸ σκοπὸ μὲ ὅλες τῆς τὶς δυνάμεις. Σὰν ἓνα ἀπὸ τὰ πρῶτα μέτρα εἶναι ἀφοῦ ἔδωκε τὶς διευθύνσεις τῶν Μελῶν της, νὰ προσφέρει τὶς στήλες τοῦ Δελτίου της γιὰ τὴ δημόσια, τὴν ἀνοιχτὴ διαχείριση καὶ λογοδοσία τοῦ Φιλανθρωπικοῦ Ἔργου, ποὺ ἀρχίζει. Εἶναι τοῦτο ἀπαραίτητο. Ἔτσι δουλεύομε μεῖς στὴν Ἡπειρωτικὴ Ἑταιρεία τόσα χρόνια. Πρέπει στὸ Ἡπειρωτικὸ Κοινὸ νὰ ἐμπεδωθεῖ ἡ πεποίθηση ὅτι τὰ ὅσαδήποτε χρήματα διαθέσει, θὰ πιάσουν τόπο καὶ δὲ θὰ πᾶνε χαμένα. Ὁ κόσμος δὲν εἶναι κουτὸς γιὰ νὰ τὸν ἐκμεταλλευτοῦν οἱ «ἐξυπνοί».

Ἔχει ἀρετὲς τοῦτος ὁ λαός, σπάνιες, περίθαλψε τοὺς Ἑβραίους στὴν Κατοχή. Περίθαλψε ἀκόμα, κατὰ εὐαγγελικὸν τρόπον καὶ τοὺς ἐπιδρομεῖς τοῦ Ἰταλοῦς, τὴν ὥρα τῆς καταδρομῆς τους ἀπὸ τοὺς...

συμμάχους τους Γερμανούς! Καί
θα ἀφήσει ὁ Ἑπειρωτικὸς λαὸς τὰ
παιδιά του, τὰ σπλάχνα του, στή
δυστυχία καὶ τὴν ἐγκατάλειψη;

Καὶ μιὰ συμβουλή, ποὺ μᾶς ἐπι-
τρέπει ἡ ἡλικία μας:

Δὲν γνωρίζομε ἂν ἔγινε προεδρι-
κὸ Διάταγμα ποὺ νὰ καθιέρωσε τὴν
ὄνομασία «Ἰδρυμα τῶν Σπαστι-
κῶν καὶ Κωφάλαων Παιδιῶν τῆς
Ἑπείρου».

Ἄν δὲν ἔγινε, καιρὸς, νὰ ξηλω-
θεῖ ἡ ταμπέλα - στίγμα, ἀμέσως τώ-
ρα, ποὺ παρόμοιες βλέπει συχνὰ τὸ
μάτι μας «Ἀναμορφωτήριον», «Σω-
φρονιστήριον», «Ἀσυλον Ἀνιάτων»
«Λοιμωδῶν Νόσων», «Φρενοκομεῖ-
ον». Ἀπρεπὴ κι ἀψυχολόγητὴ δια-
φήμιση ἀλλὰ καὶ διαπόμπευση τοῦ
περιεχομένου τους, ποὺ δημιουργεῖ

φόβους καὶ προκαταλήψεις κοινω-
νικές. Ποιὸν θλάπτει ἡ ἐπιγραφή
στὸ μελλοντικὸ Κτήριο τοῦ Ἰδρύ-
ματος «Σπίτι τοῦ Παιδιοῦ»;

Καὶ τώρα ἐμπρός. Μπῆκε τὸ πρῶ-
το λιθάρι.

Καὶ σὰν μπαίνει τὸ πρῶτο λιθά-
ρι — καὶ τί λιθάρι μάλιστα, ὀγκό-
λιθος 5 στρεμμάτων, ποὺ σέρνει πί-
σωθὲ του κι ἓνα ἑκατομμύριο! Σὰν
μπαίνει τὸ πρῶτο λιθάρι ἔλεγε ὁ
Σπυρίδων τῶν Ἰωαννίνων, ποὺ ἦ-
ταν καὶ «ρητὴρ λόγων» καὶ «πρη-
κτὴρ ἔργων» ὅλα τ' ἄλλα ἔρχονται
μόνα τους.

Μὴν ἀφήσετε τίς καλὲς Κυρίες
μόνες τους!

Ὁ Πρόεδρος
τῆς Ἑπειρωτικῆς Ἑταιρείας
ΑΛΕΞ. Χ. ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΣ

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ κ. ΛΗΟΣΤ. ΒΕΡΤΟΔΟΥΛΟΥ

Ὅπως πάντα, ἐνδιαφέροντα τὰ θέματα
καὶ καλλιτεχνικὴ ἐκτέλεση στίς φωτογρα-
φίες, ποὺ μᾶς στέλλει ὁ Συνεργάτης μας
κ. Ἀπόστ. Βερτόδουλος στὸ μεγάλο ἔργο
τῆς φωτογραφικῆς ἀποτύπωσης τῆς Ἑ-
πείρου. Αὐτὴ τὴ φορὰ ἔχουμε:

- 1 — Φωτογραφία τοῦ θρυλικοῦ Γεφυριῦ
τῆς Ἄρτας μὲ «ἀνεδαυμένον» τὸν Ἀ-
ραχθό.
- 2 — Ἀποψη τῆς ἱστορικῆς Μονῆς Βου-
τσᾶς τοῦ Ζαγορίου.
- 3 — Ἀποψη τῆς ἱστορικῆς Τσοῦκα Ρόσια
τῆς Γκαμύλας ἀπὸ τὸ Βρυσοχώρι.
- 4 — Ἀποψη τῶν Τζουμέρκων.
- 5 — Βυζαντινὴ Μονὴ Ἄβελ (Βήσσανη)
Παγωνίου.

ΟΡΕΙΒΑΤΙΚΑ

Τὴν Κυριακὴ 20 Ἰουνίου 1982 εἴκοσι
ὄρειδάτες τοῦ Εὐὸς Ἰωαννίνων μὲ Ἀρχη-
γὸ τὸν Συνεργάτη μας Ἀπόστολο Βερτό-
δουλο πραγματοποιήσαν ἀνάβαση στίς δύο
κορυφές τῆς Πίνδου «Ταμπούρι» ὕψους
1878 καὶ «Προφήτης Ἠλίας» ὕψο-
μετρο 1718.

Ἀπὸ τὸν Ἀρχηγὸ ἔγινε ἐνημέρωση γιὰ
τίς μάχες, ποὺ ἔγιναν στὴν περιοχὴ κατὰ
τὸν Ἑλληνοϊταλικὸ πόλεμο τοῦ 1940, ὅ-
που καὶ σημειώθηκε ἡ πρώτη ἥττα τοῦ
εἰσβολέα.

Ἀπὸ τίς δύο κορυφές προσπάθησε νὰ
περάσει ὁ μεγάλος ὄγκος τῆς Ἰταλικῆς
Μεραρχίας τῶν Ἀλπίνι (Τζούλια) μὲ
κατεύθυνση πρὸς Φούρκα - Ρωμὴ - Σα-
μαρίνα.

Ὁ Μερτζανόπουλος ἀπὸ τῆ Σωπικῆ τοῦ Πωγωνίου, ἄλλοτε δικηγόρος τῶν τουρκικῶν δικαστηρίων στὴν Κωνσταντινούπολη, διορίστηκε Μεμούρης στὸ μονοπώλιο τοῦ καπνοῦ στὸ Ἀργυρόκαστρο. Ἦταν ἔξυπνος καὶ δραστήριος.

Ὁ Βελή Μπεκίρης πῆγε μιὰ μέρα στὸ γραφεῖο του νὰ ζητήσῃ ἄδεια καπνοῦ. Στρογγυλοκάθισε στὸν καναπέ χωρὶς νὰ ἐγάλῃ τὸ καπέλλο του. Ἐόγαλε ὁμῶς, μὲ τουπέ, τὴν ταμπακίερα του καὶ ἔκανε στροφὸ τσιγάρο μὲ κατσάκ (λαθραῖο καπνὸ). Μακρόμενος ὁ Μερτζανόπουλος φωνάζει τοὺς κοιλτζίδες του.

—Βγάλετε τὸν ἔξω γρήγορα!

Καὶ τὸν ἐδιώξε κακὴν κακῶς...

Μιὰ μέρα τοῦ πῆγε ἓνας σπιονέρος μίᾶ πληροφορία, ὅτι τῇ νύχτα θὰ περάσουν ἀπὸ τὴν Κολορτσὴ πέντε φορτωμάτα καπνοῦ λαθραίου. Φωνάζει τὸν Φεῖκ Τζέκο, τὸν μπᾶς - κοιλτζῆ μὲ 4—6 κοιλτζίδες καὶ τοὺς λέει νὰ πᾶνε νὰ φυλάξουν στὸ δεῖνα μέρος καὶ ἂν περάσουν ὁ τᾶδε καὶ ὁ τᾶδε νὰ τοὺς πιάσουν μαζί μὲ τὰ ζῶα καὶ νὰ τοὺς φέρουν στὸ μονοπώλιο. Γιὰ τὴ σοβαρότητα τῆς περιστάσεως ἤθελε νὰ βεβαιωθῇ καὶ τὴν ἐκτέλεσι τῶν διαταγῶν του. Φοράει ὁ Μερτζανόπουλος τὴν κάπα του καὶ θγαίνει τῇ νύχτα ἔξω περιγυρνώντας στὸ προσδιορισμένο μέρος. Βρίσκει τὰ ὄργανά του νά... κοιμῶνται. Τοὺς παίρνει ὁθόρυβα τὰ χέσια ἀπὸ τὰ κεφάλια τους. Τὴν ἄλλη μέρα ἐπᾶνω στὸ γραφεῖο του ἔξ φέσια ἀραδιασμένα, τοῦ μπᾶς-κοιλτζῆ καὶ τῶν κοιλτζίδων περυσμέναν νὰ γυρίσουν τὰ κεφάλια!

Στὰ 1908 ξαναγύρατε στ' Ἀργυρόκαστρο. Γινόταν οἱ πρῶτες ἐκλογές μετὰ τὸ

Τουρκικὸ Σύνταγμα. Ὁ Μερτζανόπουλος γύριζε σὲ ἑμπιστὰ πρόσωπα καὶ ἔλεγε:

—Χριστιανὸ νὰ ψηφίσετε καὶ εἰ κἀνὼ γὼ μὴ κυτᾶτε!

Ἡ καρδιά τῶν ἐλλήνων - χριστιανῶν ἦταν στραμένη στὸ Ρωμᾶϊκο. Ἡ Ἑλλάς ὠνομάζονταν Ν τ ᾱ ῖ κ ο ς = θεῖος. Οἱ τοῦρκοι εἶχαν μυριστεῖ τὸ συνθηματικὸ ὄνομα καὶ πειράζοντας τοὺς χριστιανούς ἔλεγαν:

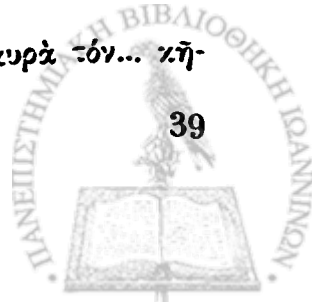
—Νὰ θέλατε καμμία Ἀγγλία, καμμία Γαλλία! Ἀλλὰ τὸ μουφλούζι εἰ τὸν θέλετε; κάνοντας ὑπαντιγμούς γιὰ τίς ἀλλεπάλληλες χρεωκοπίες τῆς Ἑλλάδος καὶ τὴν ἥττα τοῦ 1897.

(Απὸ τὸ διδλίο Ἀλεξ. Χ. Μαρμιπούλου. Ἡπειρος τόμος Α').

«Ἡ φιλοπαίγμων διάθεσις τοῦ Βηλαρᾶ δὲν περιορίζετο οὔτε ἐνώπιον τῶν γυναικῶν. Καθὼς μοῦ ἀφηγεῖτο ὁ κ. Δημ. Σάρρος, πού τὸ ἄκουσε ἀπὸ τὸ Νικόλαο Τσιγαρᾶ, μιὰ μέρα, ἐνῶ ὁ Βηλαρᾶς πῆγαινε στὸ Τσεπέλοδο μὲ τὸν Ἀναστάσιον Σακελλάριον, συνήντησε μιὰ γυναίκα στὴ ἐρύση Κολοκῦθα. Ἡ ὥραία ζαγορίσια, σκυμμένη, ὅπως ἦταν στὴ ἐρύση, ἀφῆγε ἐλεύθερο τὰ κακόζηλα μάτια τῶν ἀνερχομένων τὸν ἀνήφορον «Ροντοδάνι» ὅλον τὸν γυναικεῖο τῆς πλοῦτο, ἐπειδὴ, ὅπως συνέβαινε συχνὰ στίς χωρικές τότε, δὲν φοροῦσε σχετικὸ ἐσώρουχο. Ὁ Βηλαρᾶς ὅταν ἐπληρώσει, θέλησε νὰ τὴν πειράξῃ καὶ ἐπειδὴ εἶδε πὼς ἡ φούστα τῆς ἦταν κεντημένη τριγύρω μὲ κλαδιά, ὡς εἶδος φράκτου:

—Ὁμορφα τὸν ἐφραξες κυρὰ τὸν... κῆ-

ΙΔΡΥΜΑ ΣΠΑΣΤΙΚΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ ΗΠΕΙΡΟΥ

(ΜΑΝΑΣ ΤΟΥ ΠΩΓΩΝΙΟΥ)

(ΣΥΝΕΧΕΙΑ ἀπ' τὸ προηγούμενο)

Γάγγας Νικ. 1000 δρχ., Πότης Φρίξος 1000 δρχ., Μιχαλόπουλος Ἀν. 300 δρχ., Μέξης Βασ. 1000 δρχ., Ἡπειρ. Ἀδελφ. ΡΟΔΟΠΗΣ 1000 δρχ., Γούσια Μάχη 2.000 δρχ., Κουσουλός Ἰωάν. 1000 δρχ., Χρυσάνθη Ζιτσαία 1000 δρχ., Λαμπρίδη Στέλλα 1000 δρχ., Μάνθος Ἰ. 300 δρχ., Μάγκου Καλλιόπη 10.000 δρχ., Χατζηθωμά Νάντα 2000 δρχ., Γέτα Βασούλα 1000 δρχ., Παπαδόπουλος Μίμης 2000 δρχ., Μπρέστας Βασ. 100 δρχ., Καρακάτσης Δημ. 1000 δρχ., Ἀράνης Μιχ. 1.000 δρχ., Ἰωαννίδου Ἐρικέττη 2000 δρχ., Πανταζής Κων. 2000 δρχ., Θεολόγης Ἰωάν. 1000 δρχ., Νουτσόπουλος Στέφ. 500 δρχ., Χαλκιᾶς Ἀν. 500 δρχ., Μόσχου Ἀντιγ. 500 δρχ., Αἰσώπου Μαίη, 1000 δρχ., Ἀρκαδίου Μαρία 2000 δρχ., Τσίτζα Σοφία 5000 δρχ., Τσουμάνη Ρίτσα 1000 δρχ., Μαλκώνης Μάνθος 500 δρχ., Γκιούτσικας Παναγ. 1000 δρχ., Γότσου Βι-

κτωρία 300 δρχ., Τσίνας Παν. 1000 δρχ., Κορκάρης Γεώργιος 2000 δρχ., Κατσίκης Κων. 2000 δρχ., Γραμκιώτης Κων. 500 δρχ., Λουκάτος Δημ. 2000 δρχ., Δάκαρη - Κουταβά Ἐλευθ. 5000 δρχ., Ἀρχιμανδρίτης κ. Ἀνδρ. Τρεμπέλας 1000 δρχ., Λιάμπη Νέλλη 1000 δρχ., Κυριαζής Παύλος 500 δρχ., Τριανταφύλλου Παντ. 1000 δρχ., Κουκουλάρη Μαρία 1000 δρχ., Παπακώστα Ἀντιγόνη 1000 δρχ., Τσῶκος Κων. 1000 δρχ., Σαμαρά Θάλεια 1.000 δρχ., Ζαχαρίκας Φώτης 500 δρχ., Πισούλης Δημ. 5000 δρχ., Πραμαντιώτης Δ. 500 δρχ., Μπράτσος Κων. 500 δρχ., Γεωργάκης Ἀναστ. 1000 δρχ., Σταματζόπουλος Χρ. 1000 δρχ., Παπαδόπουλος Δ. 500 δρχ., Λυριτζής Γεώργ. 2000 δρχ., Γκαναβέα Ἀννίκα 1000 δρχ., Τσίρκα Βεατρίκη 1000 δρχ., Ἀργυρίου Εὔα 1.000 δρχ., Παπασταύρου Ματίνα 1000 δρχ., Οἰκονόμου Πέτρος 500 δρχ., Μαρνέλης Φωκ. 1000 δρχ., Σύλλογος Ζαππιδίων 2.000 δρχ., Μητροπολίτης Δρυϊνουπόλεως κ. Σεβαστιανός 2000 δρχ., Ἀβέρωφ - Τσιττας Εὐάγγ. 2000 δρχ., Λυγερόπουλος Β. 2000 δρχ., Χατζής Δημ. 1000 δρχ., Δόδα Κούλα 5000 δρχ., Δάνος Τάκης 500 δρχ., Καλοστύπης Γεώργ. 1000 δρχ., Παρτσάλης Ἀλκίς 500 δρχ., Μούτσος Μιλτ. 5000 δρχ., Γιαννακός Βασ. 1000 δρχ., Παπασωτηρίου Νικ. 10.000 δρχ., Ψαρράς Ἐλ. 500 δρχ., Χαδέλλας Χαρ. 2000 δρχ.

πο! Τῆς εἶπε χαμογελώντας.

—Ναί, ἀφέντη, τοῦ εἶπε. Για νὰ μὴ μπαίνουν τά... γαιδοῦρα!

Τὸ ἀντικέντρισμα ἦταν δυνατότερο καὶ ὁ Βηλαρᾶς δὲν δίστασε νὰ τὸ ἐμολογήσῃ.

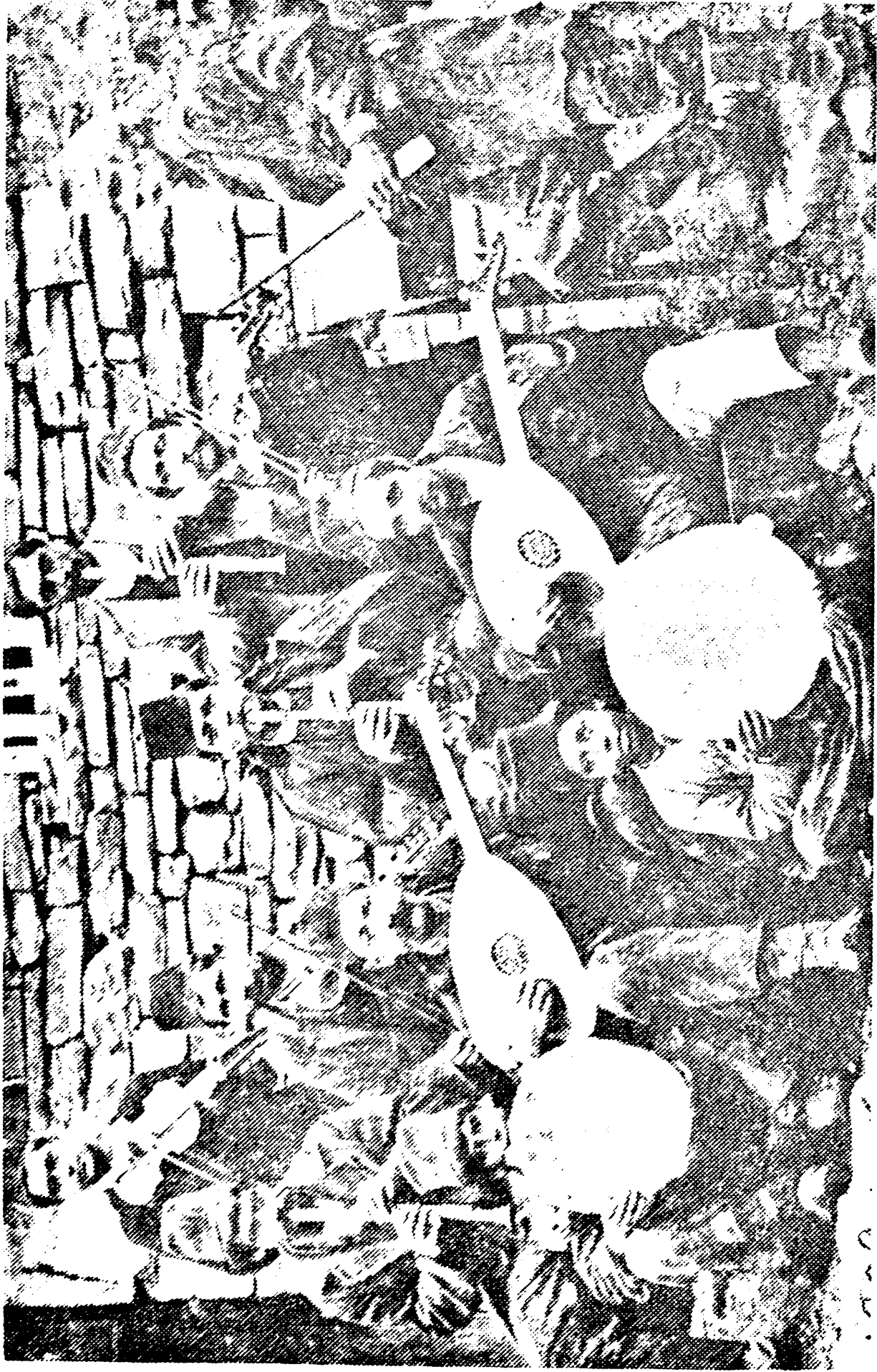
—Τὴν πάθαμε, δάσκαλε, εἶπε στὸ Σακελλάριον.

(Γ. Βαθαρέτου — Ἀπαντα Βηλαρᾶ).

(Συνεχίζεται)

ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΠΙΝΑΚΟΘΗΚΗ

Λαϊκοὶ ὀργανοπαῖχτες τῆς Ἠπείρου στὴν περίοδο τῆς Τουρκοκρατίας. Μᾶς ἐστάλη ἀπὸ τὸν κ. Γιῶργο

(ΣΥΝΕΧΕΙΑ ἀπὸ τὴ σελ. 2)

τίων ἵπποτῶν ἐπὶ Ἑλληνικῶν Νήσων τοῦ Αἰγαίου (1822—1824), Ἀθῆναι 1952.

Μυστικὸς ἀπεσταλμένος τοῦ Μεττερνιχ πρὸς Ἀλέξ. Μαυροκορδάτο 1953.

NEGOCIATIONS ENTRE GRECS ET MONTENEGRINS PENDANT L'INSURRECTION GRECQUE 1954.

Αὐθαίρετος ἐπιδρομὴ Ἑλλήνων κατὰ τοῦ Λιβάνου τὸ 1824.

Ὑπομνήματα συναφῇ Ἰγνατίου μητροπολίτου Οὐγγροβλαχίας καὶ Ἰω. Καποδίστρια περὶ τῆς τύχης τῆς Ἑλλάδος, 1956.

Οἱ ἀπελευθερωτικοὶ ἀγῶνες τῶν Δωδεκανήσων, 1956.

Νέα στοιχεῖα περὶ τῆς ἐν Ἀθῆναις Ἑταιρείας τῶν Φιλομούσων, 1957.

Ἡ ἐπαναστατικὴ κίνησις τῶν Ἑλλήνων κατὰ τὸν δεῦτερον ἐπὶ Αἰκατερίνης Β' Ρωσοτουρκικὸν πόλεμον (Ἀθ. 1959 (Διατριβὴ ἐπὶ ὑφηγεσίᾳ).

Ἰγάντιος Μητροπολίτης Οὐγγροβλαχίας, τόμ. 1—2 Ἀθῆναι 1959 — 1961 (ἔκδ. Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν).

Ἡ δίκη τοῦ στρατηγοῦ Μακρυγιάννη Ἀθῆναι 1963.

Ἀλληλογραφία Φρουρᾶς Μεσολογίου. Ἀθῆναι 1963.

Ἡ Φιλικὴ Ἑταιρεία 1964 (ἔκδ. Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν).

Ὁ Νικόλαος Πίκολλος καὶ τὸ ἔργο του 1965.

Ἱστορικὰ ἔγγραφα περὶ ἀρχαιοτήτων καὶ λοιπῶν μνημείων τῆς

Ἱστορίας κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Ἐπαναστάσεως καὶ τοῦ Καποδίστρια, 1967 (ἔκδ. τῆς ἐν Ἀθῆναις Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας).

Τὸ ἡμερολόγιον τοῦ Νικολάου Κασομούλη Ἀθῆναι 1967.

Ὁ Γαλλικὸς Φιλελληνισμὸς καὶ ὁ Σατωβριὰν Ἀθῆναι 1968.

Ὁ Χαρακτὴρ τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως Ἀθῆναι 1971.

Ὁ Ἀλ. Μαυροκορδάτος καὶ τὸ ἔργο του κατὰ τὴν Ἐπανάστασιν τοῦ 1821, Θεσσαλονίκη 1971.

Ἡ Κύπρος εἰς τὸν Ἀγῶνα τοῦ 1821 Ἀθῆναι 1971.

Σουλιώτικα σημειώματα Ἀθῆναι 1971.

Τὸ ἡμερολόγιο τῆς αἰχμαλωσίας τοῦ Φώτου Τζαβέλα. Ἀθῆναι 1972.

Συνοπτικὴ Ἱστορία τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως Ἀθῆναι 1971.

Σπυρίδων Τρικούτης (1788—1873) Ἀθῆναι 1974.

Ἐπὶ τὰ ἴχνη τοῦ Βύρωνος εἰς τὴν Ἑλλάδα Ἀθῆναι 1974.

Τὸ Εἰκοσιένα καὶ ἡ Ἡπειρος. Ἀθῆναι 1975. (ἔκδ. Ἡπειρ. Ἑταιρείας).

Ὁ Φιλελληνισμὸς ὡς ἐκδήλωσις. Εὐρωπαϊκῆς Συνεργασίας Ἀθῆναι 1976.

Ἰωάννης Καποδίστριας Ἀθῆναι 1977 καὶ λοιπά.

Τὸ Δωδεκανησιακὸν Ζήτημα καὶ ἡ ἐξέλιξις αὐτοῦ 1978.

Τὸ Βορειοηπειρωτικὸν Ζήτημα, Ἀθῆναι 1978.

Ἀλέξ. Μαυροκορδάτος, τόμ. Α', Ἀθῆναι 1982 καὶ λοιπά.

Παράσημα: Ταξιάρχης τοῦ Φοίνικος καὶ πολλὰ τιμητικὰ μετάλλια.

Ἑσωτερικὴ Ζωὴ καὶ Κίνηση

Ἀπὸ μῆνα σὲ μῆνα συνεχίζεται κάτι, πού δὲν ἔχει εὐκολα προηγούμενο. Εἶναι τὸ δημοφήφισμα τῆς ἀγάπης τῆς «Ἑπαιρωτικῆς Ἑταιρείας», πρὸς τοὺς φίλους τῆς, τὰ Μέλη τῆς καὶ τοὺς Ὑποστηρικτάς τῆς καὶ αὐτῶν, πού ἀνταποκρινόμενοι, τῇ στηρίζουν μὲ τὶς πάσης φύσεως αὐτοπροκίρετες εἰσφορές τους. Κρίκοι αὐτῆς τῆς ἀλυσίδας τῆς ἀγάπης σ' αὐτοὺς τοὺς ἀπάνθρωπους καιροὺς, πού ζοῦμε εἶναι αὐτὸ τὸ μῆνα, οἱ:

Ἡ Κυρία Δάφνη Λούτση, τὸ γένος Χρηστοθασιλή γιὰ τὸ Δελτίο	Δρχ. 1000
Ἡ κυρία Ἑλλη Βυθινοῦ ὁμοίως	800
Ἡ κυρία Λίτσα Μωραΐτη ὁμοίως	500
Ἡ κυρία Ἐλευθερία Τσουμάνη εἰς μνήμην τοῦ ἀληθμονήτου συζύγου τῆς Ν. Τσουμάνη, εὐεργέτου τῆς Ἑταιρείας ἀπὸ Πάδες Κονίτσης ὑπὲρ τῶν γενικωτέρων σκοπῶν	10.000
Ὁ κ. Σωτήριος Κούνδουρος γιὰ τὸ Δελτίο	1000
Ἡ Καθηγήτρια κυρία Ἀντιγόνη Μόσχου ἀνελλιπῶς ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν τὴν συνδρομὴν τῆς	1000
Ὁ παρὰ τῷ ΟΗΕ κ. Βασ. Μέξης πέραν τῆς συνδρομῆς του ὡς Ἑταίρου καὶ γιὰ τὸ Δελτίο	600
Ὁ Πολυτσανίτης κ. Ἐπαμ. Γκίκας ἀπὸ ΗΠΑ γιὰ τὸ Δελτίο	1000
Ὁ δικηγόρος κ. Ἀντώνης Βενέτης γιὰ τὸ Δελτίο	500
Ἡ κυρία Ματίνα Κουνδούρου εἰς μνήμην τοῦ ἀξέχαστου συζύγου τῆς, Μέλους τῆς Ἑταιρείας, Ἀ-	

θαν. Κουνδούρου, τρία χρόνια μετὰ τὸ θάνατό του	1000
Ἡ ἴδια εἰς μνήμην τοῦ πατέρα τῆς Ἰωάννη Πανταζῆ	1000
Ὁ κ. Μιχ. Παπαδόπουλος τακτικὸς χορηγὸς τῆς Ἑταιρείας γιὰ τοὺς σκοποὺς τῆς	1000
Ὁ ἱατρὸς κ. Γεώργιος Χρηστίδης, ὁμοίως	1000
Ὁ δικηγόρος κ. Ἀθαν. Λέκκας, Συνεργάτης καὶ ἐνισχυτῆς τῆς Ἑταιρείας εἰς μνήμην τοῦ Ἡλίας Γλυκοφρύδης Ἀντιπροέδρου τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας	2000
Ἡ κυρία Τζένη Θρειψιάδη ὁμοίως	1000
Ὁ πολιτικὸς συνταξιούχος, πρῶην Πρόεδρος τοῦ Συλλόγου Βορειοηπειρωτῶν κ. Φωκίων Σκενδέρης εἰς μνήμην τοῦ πατέρα του Κων. Σκενδέρη Βουλευτῆ Κορυτσᾶς καὶ Ἐκδότῃ τοῦ «Πελαγοῦ», εἴκοσι τρία χρόνια ἀπὸ τὸ θάνατό του	2000
Ὁ κ. Γεώργ. Καραμπίνας γιὰ τὸ Δελτίο	500
Ἡ κυρία Μαρία Ν. Δάλλα, πολιτίσα, ἀλλὰ γύφη Δελθινακιώτισσα, τῆς γνωστῆς οἰκογενείας Δάλλα γιὰ τὸ Δελτίο καὶ τοὺς σκοποὺς τῆς Ἑταιρείας	2000
Ὁ κ. Περικλῆς Δούκας γιὰ τὸ Δελτίο	500
Ὁ ἀντισπράτηγος κ. Γ. Τσουμάνης γιὰ τὸ Δελτίο	1000
Ὁ κ. Κων. Τσαντούκλας, ἀνώτερος ἀξιωματικὸς ἐ.ἀ. ὁμοίως	1000
Ὁ ἐπιχειρηματίας ἀπὸ τὸ Φαράγ-	

γι Πωγωνίου κ. Κων. Κωτσά- νης μνήμη νεανικῶν χρόνων γιά τούς σκοπούς τῆς Ἑταιρείας	2000
Ο κ. Χρ. Χρηστίδης ἀπὸ Θεσσα- λονίκη γιά τὴν Ἑταιρεία καὶ τὸ Δελτίο τῆς	1000
Ο κ. Λουκάς Μάης ἀπὸ Γραμμέ- μένο γιά τὸ Δελτίο	500
Ο ἐκπαιδευτικὸς Σύμβουλος κ. Ἀνδρ. Γκόγκος ὁμοίως	500
Ο ἱερέας κ. Γεώργιος Ἐξαρχος συμπληρωματικὴ συνδρομὴ τοῦ Δελτίου	500
Ο κ. Βασ. Ἀρχιμανδρίτης γιά τὸ Δελτίο	500
Ο κ. Μιχ. Κατσένης ὁμοίως	500
Ἡ κυρία Ἀννίκα Γκαναβία τοῦ ἀντισυνταγματάρχου τοῦ Πεζι- κοῦ μᾶς θυμᾶται πάντα	1000
Ἡ κυρία Μαίρη Κολόμβια συμπα- ραστήκεται στὸ πνευματικὸ ἔργο τῆς Ἑταιρείας μὲ	5000
Ο κ. Χρ. Ἀλεξίου γιά τὸ Δελτίο	500
Ἡ κυρία Εὐλαμπία Μωυσοῦλου γιά τὸ βιβλίο τοῦ Ἀθ. Τσεκούρα	1000
Ο ἀνεπανάληπτος Δημοσθ. Πα- παδόπουλος Πυρσογιαννίτης ἀπὸ τὸ Βόλο γιά κάθε ἔκδοσιν Δελτίου	250
Ο κ. Μενέλαος Καρπούζης γιά τὸ Δελτίο	500
Ο φαρμακοποιὸς πᾶ Γιάννινα κ. Ἰωάν. Γεωργάτης, χορηγὸς τα- κτικὸς	2000
Ο κ. Κων. Σάρρας τῆς Τραπε- ζῆς Ἑλλάδος τῶν Ἰωαννίνων καὶ πάλι	3000
Ἡ κυρία Ἑλένη Μυρολιάτη Γυ- μνασιάρχης ἀπὸ Θεσσαλονίκη	2000
Ο Διευθυντὴς Οἰκονομικῶν Ἐφο- ριῶν κ. Σπ. Ρίζος γιά τὸς σκο-	

ποῦ τῆς Ἑταιρείας	1000
Ο ἀστυνομικὸς διευθυντὴς κ. Δημ. Καραμπᾶς γιά τὸ Δελτίο	500
Ο κ. Κων. Κοντόπουλος εἰς μνή- μην τῶν Γονέων του	1000
Ο κ. Βασίλ. Τσιάτης γιά τὸ Δελτίο	500
Ο Ζιτσαῖος Ἰατρός κ. Ἰωάννης Παπαπέτρου, εὐεργέτης τῆς γε- νετήρας, συμπαραστάτης ἀπὸ χρόνια τοῦ ἔργου	5000
Ο τ. Πρωθυπουργὸς κ. Γεώργιος Ράλλης γιά τὸς σκοπούς τῆς Ἑταιρείας	1000
Ἡ κυρία Ἠλέκτρα Παπαστεφά- νου Δασκάλα μὲ Κεφαλαῖο Κ ἀ- πὸ Θεσσαλονίκη «οὐχὶ ἄπαξ» συνδρομὴ	1000
Ο κ. Εὐθύμιος Βλάχος γιά τὸ Δελτίο	500
Ο κ. Παναγ. Γκιούμπας ὁμοίως	500
Ο κ. Δημ. Ὑφαντῆς ὁμοίως	500

Ἀγαπητὲ φίλε κ. Ἀλ. Μαμμιόπουλε,

Στὴ σελίδα 38 τοῦ Δελτίου τῆς Ἡπει-
ρωτικῆς Ἑταιρείας, δημοσιεύθηκε φωτο-
γραφία Διδασκόντων καὶ Διδασκόμενων
τῆς Ἐμπορικῆς Σχολῆς Ἰωαννίνων, στὴν
ἐπέτειο τοῦ 1927 τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς
πόλεως, ἀπὸ τὸ φωτογραφικὸ ἀρχειο μου.
Σκόπιμο κρίνεται νὰ γνωσθοῦν οἱ τότε δι-
δάσκοντες καὶ εἰκονιζόμενοι στὴ φωτογρα-
φία αὕτη. Ἀπὸ ἀριστερὰ πρὸς τὰ δεξιὰ εἴ-
ναι οἱ Κολιός, Χασάπης, Μολυδάδας (δι-
ευθυντὴς), Λέλος, Χρηστίδης καὶ Δαλιά-
νης (ἀξιωματικὸς, γιά τὴ Γυμναστική).

Φιλικώτατα

ΚΛΑΥΔΙΟΣ ΜΠΑΝΤΑΛΟΥΚΑΣ

ΕΡΑΝΟΣ ΓΙΑ ΤΟ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΑΤΛΑΝΤΑ ΤΗΣ ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

Τὸ πλῆθος τῶν φωτογραφιῶν, ποὺ δημοσιεύεται στὸ Δελτίο τῆς Ἡπειρωτικῆς Ἐταιρείας, ὅπως καὶ ἄλλοτε ἔχομε τονίσει, ἀποτελεῖ τὴν ὑποδομὴ γιὰ τὴν ἐκδόσῃ Φωτογραφικοῦ Ἄτλαντα, σὲ μεγάλο σχῆμα, τῆς Ἡπείρου σὲ γενικὲς ἐνότητες. α) Ἱερὰ Σκηνώματα, β) Ἀρχαιολογικὰ Μνημεῖα, γ) Παραδοσιακὰ Κτήρια, δ) Οἰκισμοὶ ἰδιαίτερου ἀρχιτεκτονικοῦ κάλλους, ε) Γεφύρια, στ) Τοπεῖα καὶ φυσικὲς καλλονές, ζ) Μεγάλοι Διδάσκαλοι, η) Ἀγωνιστές, θ) Εὐεργέτες μικροὶ καὶ μεγάλοι, ι) Ἰδρύματα Ἡπειρωτικῆς Εὐεργεσίας στὴν Ἀθήνα, ια) Κληρικοὶ καὶ ἄλλα.

Ἡ «Ἡπειρωτικὴ Ἐταιρεία» κάνει ἐκκλήσιν σ' ὅσους ἔχουν «φωτογραφικὸ ὕλικόν» νὰ μᾶς τὸ στέλλουν ἐπὶ ἐπιστροφῇ. Εἶναι ὁ μόνος τρόπος νὰ ἀποθησαυρισθοῦν, νὰ σωθοῦν καὶ νὰ τὰ χαρεῖ ὁ κόσμος.

ΑΡΧΕΙΟ κ. ΝΙΚΟΛ. ΛΩΛΗ

Ὁ δὲ κληγόμενος καὶ συγγραφεὺς κ. Νικ. Λώλης μᾶς στέλλει φωτογραφίες:

- 1) Τύπου Ἀλδανοῦ τῆς Βορ. Ἀλβανίας.
- 2) Φωτολιθογραφία σκηνῆς Ἑλληνοτουρκικοῦ πολέμου 1912—13.
- 3) Φωτολιθογραφία σκηνῆς καταστροφῆς τουρκικοῦ θωρηκτοῦ στὸ λιμάνι Θεσσαλονίκης.
- 4) Φωτογραφία Ἀγνώστου Στρατιώτη.

ΑΡΧΕΙΟ ΚΑΘΗΓΗΤΗ κ. ΚΛΑΥΔΙΟΥ ΜΠΑΝΤΑΛΟΥΚΑ

Ὁ Καθηγητῆς κ. Κλαύδιος Μπανταλούκας μᾶς στέλλει φωτογραφίες:

- 1) Τὰ Μέλη τῆς Δημοκρατικῆς Ἀμυνας

Ἄρτας φυλακισμένα στίς 20 Ἀπριλίου 1935.

- 2) Σῶμα Προσκόπων Ἄρτας 1924.
- 3) Μανιασμένη Παμβώπιδα 21 Φεβρουαρίου 1930.

ΑΡΧΕΙΟ ΕΠΙΘΕΩΡΗΤΗ κ. ΓΕΩΡΓ. ΣΤΕΡΓΙΟΥ

Ὁ Ἐπιθεωρητῆς κ. Γεώργ. Στεργίου, Μέλος τῆς Ἐξελεγκτικῆς Ἐπιτροπῆς τῆς «Ἡπειρωτικῆς Ἐταιρείας» μᾶς στέλλει φωτογραφίες:

- 1) Δύο θαυμάσιες φωτογραφίες τῶν Ἀγνάντων δγαλμένες τὸ Πάσχα 1981 μὲ ὀργιώδη βλάβστηση καὶ χιονισμένα Τζουμέρκα.
- 2) Ἀποψη Γεφυροῦ τῆς ἱστορικῆς Πλάκας.

ΑΡΧΕΙΟ ΥΠΟΣΤΡΑΤΗΓΟΥ κ. ΧΡ. ΠΡΑΜΑΝΤΙΩΤΗ

Ὁ ὑποστράτηγος ἐ.ἀ. κ. Χρ. Πραμαντιώτης μᾶς στέλλει ἀπὸ τὸ ἀρχεῖο του φωτογραφία:

Τῆς Β' τάξης τῆς Ζωσιμαίας Σχολῆς Ἰωαννίνων 1928.

ΑΡΧΕΙΟ κ. ΣΤΑΘΗ ΚΑΙ ΑΛΕΞΑΝΔΡΑΣ ΛΑΜΠΡΙΔΗ

Φωτογραφία τῆς Ἀστικῆς Σχολῆς Ἰωαννίνων 1922.

ΑΡΧΕΙΟ ΧΡΙΣΤΟΔ. ΚΑΛΛΙΔΗ

Ἡ κυρία Μαίρη Σόλ. Δερδεμέζη, τὸ γένος Χριστοδ. Καλλίδη μᾶς στέλλει ἀπὸ τὴ Συλλογὴ τοῦ ἀλητμόνητου Συνεργάτη μας Συμβούλου τῆς Ἐταιρείας, φωτογραφίες:

- 1) Ἀποτύπωση ἀπὸ παλιὰ φωτογραφία (1905) γλεντιοῦ, χοροῦ μὲ τακίμι ὀργανοπαϊχτῶν στὴ Μπάγια (Κῆποι).
- 2) Ἀποψη τῆς Μπάγιας 1933.

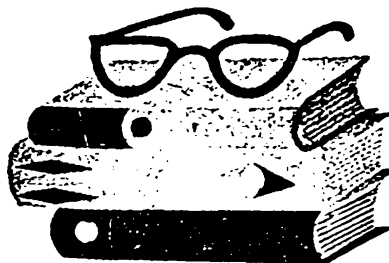
Η ΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΠΙΝΑΚΟΘΗΚΗ

“Άγιος Νικόλαος Πολίτσας Βορ. Ήπειρου.
(Άρχείο Άθαν. Λέκκα)

'Η Μάνα στὴν ὀρεινὴ Ρούμελη

ΝΕΟ ΒΙΒΛΙΟ ΤΟΥ ΔΗΜ. ΣΤΑΜΕΛΟΥ

Ἀπὸ τὶς ἐκδόσεις «Δωδώνη» κυκλοφόρησε τὸ νέο βιβλίο τοῦ Δημήτρη Σταμέλου «Ἡ μάνα στὴν ὀρεινὴ Ρούμελη». Πρόκειται γιὰ μιὰ ἱστορικὴ καὶ λαογραφικὴ μελέτη ποὺ καλύπτει τὸ χρονικὸ διάστημα ἀπὸ τὰ χρόνια τῆς τούρκικης σκλαβιάς ὡς τὴν ἐποχὴ μας. Ὀλόκληρη ἡ ἱστορικὴ καὶ συχνὰ μαρτυρικὴ πορεία της, εὐεργετικὴ σὲ ὅλους τοὺς τομείς, παρουσιάζεται στὸ ἔργο αὐτό, μὲ γενικὲς θεωρήσεις, ἀλλὰ καὶ μὲ συγκεκριμένα γεγονότα, μορφές καὶ περιστατικά, μὲ πλούσια στοιχεῖα καὶ ἀναλυτικὲς σημειώσεις.

Ἡ μελέτη, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν Τουρκοκρατία, ἀναφέρεται στὸ Εἰκοσιένιο, στοὺς κατοπινούς ἀγῶνες, στὸν πόλεμο 1940—41, τὴν Κατοχὴ, τὴν Ἑθνικὴ Ἀντίσταση καὶ τὸν Ἐμφύλιο. Ἐκτὸς ἀπὸ τὰ ἱστορικὰ στοιχεῖα, στὸ ἔργο ὑπάρχει καὶ πλούσιο λαογραφικὸ ὕλικὸ σχετικὸ μὲ τὴ Ρουμελιώτισσα μάνα, προσδιορίζεται ἡ θέση της στὴν οἰκογενειακὴ καὶ κοινωνικὴ δομὴ καὶ ἡ εὐεργετικὴ της προσφορά στὴν ἱστορικὴ πορεία τοῦ Γένους.

Τὸ ἔργο περιλαμβάνει πολλοὺς πίνακες καὶ σχέδια, ἀνάλογα μὲ τὸ θέμα, τοῦ Ἀλέκου Κοντόπουλου καὶ ἐκλογὴ ρουμελιώτικων δημοτικῶν τραγουδιῶν γιὰ τὴ μάνα.

Ὅπως εἶναι γνωστὸ ἡ μελέτη πῆρε τὸ Α' Βραβεῖο σὲ σχετικὸ διαγωνισμὸ ποὺ τὴν Κριτικὴ τοῦ Ἐπιτροπῆ ἀποτελοῦσαν οἱ : Ι. Μ. Παναγιωτόπουλος, Μπάμπης Κλάρας, Τάκης Λάμπας, Τάσος Ζάππας

καὶ Μιχάλης Σταφυλᾶς. Τὴν πρωτοβουλία γιὰ τὴν προκήρυξη τοῦ διαγωνισμοῦ εἶχε ἡ Ἰσμήνη Δημοσθένη Γούλα.

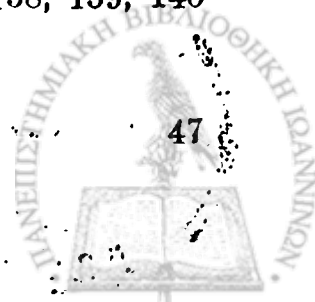
Τὸ βιβλίο (δρχ. 200) μπορεῖτε νὰ τὸ ζητήσετε στὰ κεντρικὰ βιβλιοπωλεῖα καὶ ἀπ' εὐθείας ἀπὸ τὶς ἐκδόσεις «Δωδώνη» (Ἀσκληπιοῦ 3, Ἀθήνα 143).

Ε Λ Α Β Α Μ Ε:

Α. ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ:

- 1) — Ἑλληνίδων Βορείου Ἑλλάδος: Τεύχη 134— 143— 149— 151, 152, 153 (1982). (Θεσ) νίκη).
- 2) — Ο Ἀττικὸς (Ἀθήναι): Τεύχη 77, 79, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92 (1982).
- 3) — Συμβολὴ (περιοδικὴ ἐκδόση Ἐπιμνηστικοῦ Συλλόγου Παιανίας): Τεύχη: 7, 8, 14, 15, 16, 17, 18 (1982)
- 4) — Ἐπιθεώρησις Ἀγροφυλακῆς (Ἀθήναι): Τεύχος 89 (1980).
- 5) — Βιβλιοφιλία (Ἀθήναι): Τεύχη 9, 10, 11—12, 13, 14, 15 (1981).
- 6) — Προβλήματα. (Ὁργανο τῆς Κίνησης γιὰ τὴν Νεότητα) Ἀθήναι. Τεύχη: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8 (1982).
- 7) — Ἐπιθεώρησις Χωροφυλακῆς (Ἀθήναι) τεύχη: 100, 106, 111, 114, 116, 130, 135, 137, 138, 139, 140

(1981) και από 141 μέχρι και 153 (1982).

8) —Πυροσβεστική Επιθεώρησης (Αθήναι) τεύχη 134 μέχρι και 142 (1982).

9) —Μακεδονική Ζωή (Θεσσαλονίκη) τεύχη 58, 149, και από 188 μέχρι και 196 (1982).

10) —Τὰ Νέα τῆς Χ.Α.Ν. (Αθήναι) τχ. 1 μέχρι και 7 (1982).

11) —Δαυλός (Αθήναι) : τχ. 8, 9, 10 (1982).

12) —Ελληνικό Ύψιθρο (Αθήναι) : 262, 291, 293, 294, 295 (1982).

13) —Φυσιολατρικοί Ορίζοντες (Αθήναι) τχ. 189, 190, 192, 193, 195, 196, 201, 204.

14) —Αρμολόγι (Λάρισα) τχ. 1, 2, 7, 8, 9.

15) —Δελτίο Κέντρου Έρευνών Ζαγορίου. (Κήποι - Ζαγορίου). Χρόνος 1ος τχ. 1 και 2 (1981).

Β. ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ:

1) —Πυρρός Βορείου Ηπείρου (Αθήναι) φ. 63 μέχρι και 67 (1981).

2) —Θεοδώριαννα (Αθήνα) φ. 112, 113, 114, 116, 117, 118, 119, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127 — 128. (1982).

3) —Βουλγαρέλι (Αθήνα) φ. 14 έως 20, 24, 26, 27, 28, 29, 30 (1982).

4) —Παλιός τῆς Λεσόπετρας (Αθήνα) φ. 105 μέχρι και 110 (1981). Και από 112 μέχρι και 120 (1982).

5) —Θεοδωρία (Λέρτα) φ. 1 μέχρι και 10, και 11 μέχρι 27 (1982).

6) —Ο παλιός των Ακρτών (Αθήναι) φ. 2, 5 και από 6 μέχρι και 21

Γ. ΒΙΒΛΙΑ:

—Πάνου Δημ. Τζιόδα: Ο άστερισμός του Αιγόκερω. Πόληση, Γιάννινα 1982.

—Δημήτρη Στεμέλου: Η μάνα στην Ορεινή Ρούμελη. Έκδόσεις «Δωδώνη», Αθήνα 1982.

—Α. Βρανούση: Η διεθνής Ένωστη Κριτικών και το Αθηναϊκό της Συμπόσιο με θέμα «Η κλασσική παράδοση στον σύγχρονο κόσμο». Αθήνα 1976.

—Έκκληση τῆς Ακαδημίας Αθηνών «Για τούς άγνωστούς τῆς Κύπρου». Επιτροπή ενημερώσεως για τὰ Εθνικά θέματα άριθ. 11.

—Α. Βρανούση: Μαργαρίτης Καστέλης. (Ένας Κρυστάλλης στον τομέα τῆς Νεοελληνικής Μουσικής). Ανάτυπον. (Ηπ. Βρίττα τχ. 245—246) (1972).

—Κλαύδιου Μπανταλούκα: Αίτια άποδιοργάνωσης και άνάγκη άναδιοργανώσεως Έλληνικής Δημόσιας Διοικήσεως. Αθήνα: 1982.

—Θεοφ. Παπακωνσταντίνου : Πολιτική Αγωγή. Αθήνα: 1970. (Προσφορά Αθην. Λέκκα).

—Αριστοτέλους Βαλαωρίτου : Μνημόσυνα και έτερα ποιήματα. Αθήνα: (Προσφορά Γ. Οικονομίδη).

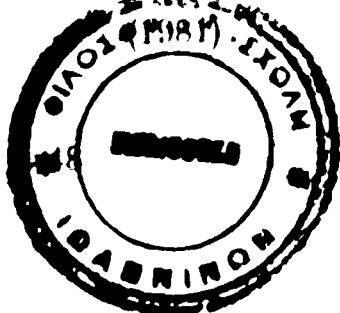
—Βαγγέλη Χ. Παππά - Παμφίλη: Σαρδόνια. Αθήνα. 1982.

Δ. ΒΙΒΛΙΑ ΕΞ ΑΓΟΡΑΣ:

—Χρονικό 1940—1944. Έθνική Αντίστασις και Έθνική Μειοδοσία. Αθήνα 1982. (Άδωνις Κύρου).

—Μανόλη Μεγαλοκονόμου: Η Σμύρνη Αθήνα 1979. (Β' έκδοση).

Η. ΟΙΚ.

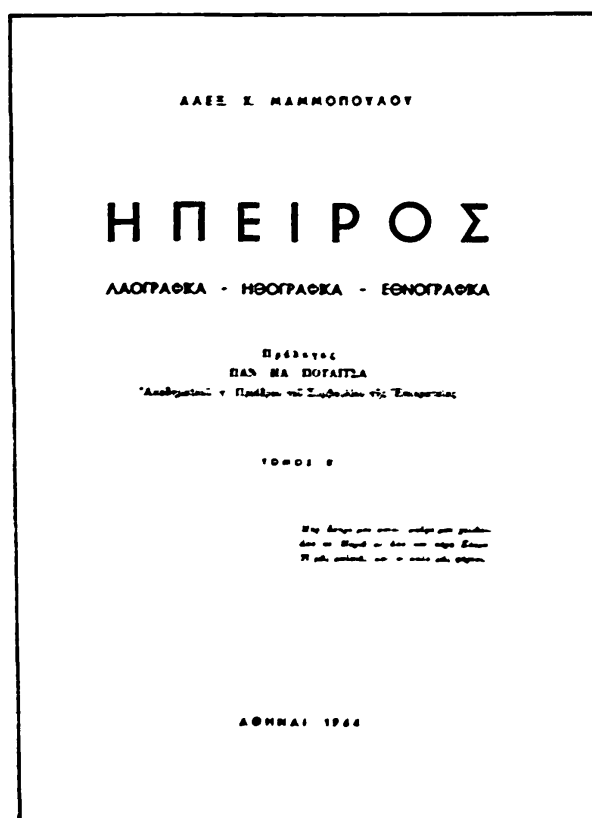
ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ Δ. ΤΣΕΚΟΥΡΑ:
ΑΠΟ ΤΟΥ 98ου ΥΨΩΜΑΤΟΣ.
ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ ΗΠΕΙΡΩΤΟΥ
ΑΓΩΝΙΣΤΟΥ. 1979.

Ένα βιβλίο πολυσέλιδο φορτωμένο με αναμνήσεις και πλήθος σπανίων και ανέκδοτων φωτογραφιών. Η έκδοση έχει δωρηθεί στην «Ήπειρωτική Έταιρεία» και οι εισπράξεις από την πώληση των αντιτύπων πηγαίνουν για την ανάπτυξη του έργου της. Το βιβλίο σε πολυτελή εμφάνιση έχει διατυμηθεί σε 1000 δρχ.

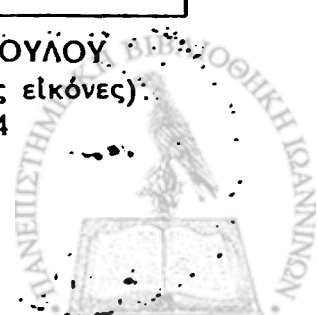

ΑΛΕΞ. Χ. ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΥ
ΤΟΥ ΤΟΠΟΥ ΜΟΥ ΚΑΙ
ΤΟΥ ΚΑΙΡΟΥ ΜΟΥ. ΑΘΗΝΑΙ 1968

Από τα δύο βιβλία μένουν λίγα αντίτυπα προς διάθεσιν. (Πληροφορίες στον Συγγραφέα. Τηλέφωνο 6599.783.

ΑΛΕΞ. Χ. ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΥ
Η ΠΕΙΡΟΣ (με έγχρωμες εικόνες).
ΑΘΗΝΑΙ 1964

Δύο βραβεία σ' ένα χρόνο

Δεν είναι τυχαίο.
'Η κορυφαία ποιότης των
προϊόντων ΜΙΣΚΟ ήταν
τό θεμέλιο πάνω στο
όποιο εδρακωθηκε
ή σοβαρή εξαγωγική της
προσπάθεια, που
καλυπτει 20 χώρες.

Μετά τον ΧΡΥΣΟ ΕΡΜΗ
1979 (Οκτωβριος),
ή ΜΙΣΚΟ κερδισε και
ΔΙΕΘΝΕΣ ΒΡΑΒΕΙΟ
ΕΞΑΓΩΓΩΝ 1980 (Μάρτιος).

Το ΔΙΕΘΝΕΣ ΒΡΑΒΕΙΟ
ΕΞΑΓΩΓΩΝ 1980 είναι ή
50η διακρίσις που
απονέμεται
μέχρι σήμερα στην

ΜΙΣΚΟ

